

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

**SUDAN HABER MEDYASINDA TÜRKİYE'NİN
TEMSİLİ: SUNA HABER AJANSI ÖRNEĞİ**

**Hazırlayan
Adel Musa Abakar NOUR**

**Danışman
Doç. Dr. Deniz Elif YAVALAR**

Yüksek Lisans Tezi

Temmuz 2025, KAYSERİ

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

SUDAN HABER MEDYASINDA TÜRKİYE'NİN TEMSİLİ:
SUNA HABER AJANSI ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Adel Musa Abakar NOUR

Danışman
Doç. Dr. Deniz ELİF YAVALAR

Temmuz 2025, KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adel Musa Abakar NOUR

T.C.

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Anabilim Dalı : Gazetecilik Anabilim Dalı
Program Adı : Yüksek Lisans
Tez Başlığı : Sudan Haber Medyasında Türkiye'nin Temsili: Suna Haber Ajansı Örneği

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 64 sayfalık kısmına ilişkin 23/07/2025 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: **%4**tür.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimedenden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez İntihal Raporu** Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 23/07/2025

Danışman

Doç. Dr. Deniz ELİF YAVALAR

Öğrenci

Adel Musa ABAKAR NOUR

KILAVUZA UYGUNLUK

“Sudan Haber Medyasında Türkiye'nin Temsili: Suna Haber Ajansı Örneği”
başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma
Yönergesine uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Adel Musa ABAKAR NOUR

Danışman

Doç. Dr. Deniz Elif YAVALAR

Gazetecilik ABD Başkanı

Doç. Dr. Mehmet Sena KÖSEDAĞ

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Deniz Elif YAVALAR danışmanlığında **Adel Musa ABAKAR** tarafından hazırlanan “**Sudan Haber Medyasında Türkiye'nin Temsili: Suna Haber Ajansı Örneği**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

16/07/2025

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Deniz Elif YAVALAR

Üye : Doç. Dr. Fikret YAZICI

Üye : Doç. Dr. Betül SABAHÇI

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun / / tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... / /

Prof. Dr. Atabey KILIÇ

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Tez çalışmasının hazırlanma sürecinde bana destek olan, katkı sağlayan ve her aşamada yanımda bulunan tüm kişi ve kurumlara en içten şükranlarımı sunarım. Özellikle danışman hocam Doç. Dr. Deniz Elif Yavalar'a, değerli rehberliği, yol gösterici tavsiyeleri ve her daim hissettiğim güçlü desteği için derin minnettarlığımı ifade etmek isterim. Bilgi birikimi ve titiz yönlendirmeleriyle bu araştırmanın başarılı bir şekilde tamamlanmasında rol oynayan Doç. Dr. Fikret Yazıcı, Doç. Dr. Betül Sabahçı, Doç. Dr. Çilem Tuğba Koç ve Dr. Öğretim Üyesi Elif Kütükoğlu'na şükranlarımı sunarım. Ayrıca, bu zorlu süreçte manevi destekleriyle yanımda olan ve her daim güç veren sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Onların varlığı, motivasyonumu ve azmimi her daim artırmıştır.

Adel Musa ABAKAR NOUR, Kayseri, 2025

SUDAN HABER MEDYASINDA TÜRKİYE'NİN TEMSİLİ: SUNA HABER AJANSI ÖRNEĞİ

Adel Musa ABAKAR NOUR

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2025
Danışman: Doç. Dr. Deniz Elif YAVALAR

ÖZET

Bu çalışma, Sudan'ın resmi haber ajansı olan Sudan Haber Ajansı'nın (Sudan News Agency-SUNA), Türkiye'yi nasıl temsil ettiğini incelemektedir. Türkiye ile Sudan arasında son yıllarda derinleşen diplomatik, ekonomik ve kültürel ilişkiler, SUNA'nın haber içeriklerine de yansımakta; bu yansımalar üzerinden medya temsilleri ve söylem kalıpları araştırmanın odağını oluşturmaktadır.

Nicel içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmada, 15 Şubat 2024 ile 15 Mayıs 2025 tarihleri arasında SUNA'da yayımlanan Türkiye ile ilgili toplam 57 haber incelenmiştir. Haberlerin türleri, tematik yapıları, aktör profilleri ve görsel materyal tercihleri detaylı biçimde analiz edilmiştir. Bulgular, Türkiye'nin haberlerin %38,60'ında "Siyaset ve Diplomasi", %24,56'sında ise "İnsani Yardım ve Kriz Müdahalesi" temaları çerçevesinde temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Haberlerin %86'sı Türkiye hakkında olumlu bir tutum sergilemekte; Türkiye genellikle "kardeş ülke", "yardımsever" ve "destekçi" gibi olumlu sıfatlarla sunulmaktadır. Ayrıca haber görsellerinde Türk ve Sudan bayrakları ile diplomatik protokol içeriklerinin öne çıkarıldığı gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgular, SUNA'nın haber söyleminde Türkiye'yi stratejik, dostane ve insani bir aktör olarak kurguladığını; bu temsiller aracılığıyla Sudan kamuoyunda Türkiye algısını şekillendiren devlet merkezli ve resmi bir medya dili benimsediğini göstermektedir. Bu tez, SUNA örneği üzerinden devlet-medya ilişkisi, uluslararası temsil ve haber üretim dinamiklerini anlamaya yönelik özgün bir perspektif sunmakta; medya ve uluslararası ilişkiler literatürüne katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sudan Haber Ajansı (SUNA), Türkiye, medya temsili, uluslararası iletişim, kamu diplomasisi, nicel içerik analizi

**REPRESENTATION OF TURKEY IN SUDANESE NEWS MEDIA:
THE CASE OF SUNA NEWS AGENCY**

Adek Musa ABAKAR NOUR

**Erciyes University, Graduate School of Social
Sciences Master Thesis, July 2025**

Supervisor: Assoc. Prof. Deniz Elif YAVALAR

ABSTRACT

This study sets out to examine how Sudan News Agency (SUNA), Sudan's official news agency, represents Turkey. It is interesting to note that the deepening of diplomatic, economic and cultural relations between Turkey and Sudan in recent years is reflected in SUNA's news content. The media representations and discourse patterns through these reflections are worthy of further study.

This study set out to examine a total of 57 news items related to Turkey that were published by SUNA between 15 February 2024 and 15 May 2025. To do so, we used quantitative content analysis methods. If I may say so, it seems that a full analysis was carried out on the types of news items, their thematic structures, actor profiles and visual material preferences. The findings suggest that Turkey is represented in 38.60% of the news items under the themes of 'Politics and Diplomacy' and in 24.56% under the themes of 'Humanitarian Aid and Crisis Intervention.' It is interesting to note that 86 per cent of the news items presented a positive attitude towards Turkey; Turkey was generally presented with positive adjectives such as 'brother country,' 'helpful' and 'supportive.' It was also noted that Turkish and Sudanese flags, along with diplomatic protocol content, were highlighted in the news visuals. The findings suggest that SUNA's news discourse constructs Turkey as a strategic, friendly, and humanitarian actor; through these representations, it adopts a state-centred and official media language that shapes the perception of Turkey in the Sudanese public sphere. This thesis respectfully puts forward a unique perspective on understanding state-media relations, international representation, and news production dynamics through the example of SUNA, with the aim of contributing to the literature on media and international relations.

Keywords: Sudan News Agency (SUNA), Turkey, media representation, international communication, public diplomacy and quantitative content analysis.

İÇİNDEKİLER

SUDAN HABER MEDYASINDA TÜRKİYE'NİN TEMSİLİ: SUNA HABER AJANSI ÖRNEĞİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI	iv
ONAY	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR ve SİMGELER LİSTESİ	x
TABLolar LİSTESİ	xi
GRAFİKLER LİSTESİ	xii
RESİMLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI İLETİŞİM VE HABER AJANSLARINDA ULUS TEMSİLİ

1.1. Uluslararası İletişim: Tanım, İşlev ve Temel Özellikler	4
1.2. Haber Ajanslarının Doğuşu ve Kurumsallaşması	7
1.3. NWICO Bağlamında Haber Ajanslarının Enformasyonel Hegemonyası	11
1.4. Uluslararası İletişimde Temsil: Yumuşak Güç, Medya Hegemonyası ve Küresel Algı	13

İKİNCİ BÖLÜM

SUDAN MEDYASI

2.1. Sudan'ın Jeopolitik Konumu	24
2.2. Sudan Basınının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	25
2.2.1. Parti ve Askeri Rejimler Arasında Sudan Basını	29
2.2.2. 15 Nisan 2023'ten Günümüze Sudan Basını: Çatışma ve Dijital Medyanın Yükselişi	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUDAN HABER AJANSI (SUNA) HABERLERİNDE TÜRKİYE’NİN TEMSİLİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	37
3.2. Araştırmanın Örnekleme	38
3.2.1. Sudan Haber Ajansı (SUNA)	38
3.3. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri	42
3.4. Araştırma Sınırlılıkları	43
3.5. Araştırma Bulguları	44
3.5.1. Haberlerin Yapısal Özellikleri	44
3.5.2. Haberlerin Tematik Dağılımı, Özne Kullanımı ve Kaynak Çeşitliliği	47
3.5.3. Haber Anlatısında Kimlik Temsili ve Duygusal Tutum	49
SONUÇ	62
KAYNAKÇA	66

KISALTMALAR ve SİMGELER LİSTESİ

ABD	: Anabilim Dalı
BAP	: Bilimsel Araştırma Projeleri
Bkz	: bakınız
ERÜ	: Erciyes Üniversitesi
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SUNA	: Sudan Haber Ajansı
TDK	: Türk Dil Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Haber ajansında yer alan haberlerin dağılımı	45
Tablo 3.2. Haber metni uzunluğu	46
Tablo 3.3. Yayınlanan haberlerin görsel içerik dağılımı	47
Tablo 3.4. Haber ajansında yer alan haberlerin konuları	48
Tablo 3.5. Haber başlıklarında yer alan varlıkların dağılımı	49
Tablo 3.6. Haber kaynaklarının dağılımı	49

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1. Haber aktörü.....	51
Grafik 3.2. Duygusal tutum analizi: pozitif, negatif, nötr yaklaşımlar	52

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 3.1.** SUNA Haber Ajansı web sitesi.....41
- Resim 3.2.** Dışişleri Bakanı, Türkiye ve Endonezya büyükelçilerini kabul etti.54
- Resim 3.3.** Türkiye Başkonsolos Vekili, Sudan'a Türk desteğini övüyor.....56
- Resim 3.4.** Maliye Bakanı, Addis Ababa'da Afrika Boynuzu Maliye Bakanları Toplantısına Katıldı58
- Resim 3.5.** Sudan Geçiş Egemenlik Konseyi Başkanı, Türkiye Dışişleri Bakan Yardımcısı ile Görüştü.....60
- Resim 3.6.** Al-Burhan, Türkiye'nin Sudan Hükümeti ve Halkına Yönelik Destekleyici Tutumunu Takdir Etti61

GİRİŞ

Medya, modern toplumlarda bilgi akışının temel kaynaklarından biri olarak, bireylerin ve toplumların algılarını şekillendiren, kamuoyunu yönlendiren ve uluslararası ilişkilerin dinamiklerini etkileyen güçlü bir araçtır. Geleneksel medya organları olan gazete, radyo ve televizyon, tarih boyunca toplumu bilgilendirme, eğitme ve eğlendirme işlevlerini yerine getirmiş; dijital medyanın yükselişiyle birlikte ise bu roller daha da genişleyerek etkileşimli bir boyuta ulaşmıştır. Özellikle haber ajansları, geniş muhabir ağları ve hızlı haber yayma kapasiteleriyle, yerel ve küresel olayların kamuoyuna ulaştırılmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, devlet destekli haber ajansları, ülkelerin iç ve dış politikalarını yansıtan, ulusal ve uluslararası algıların oluşumuna katkı sağlayan önemli aktörler olarak öne çıkmaktadır. Sudan Haber Ajansı (SUNA), Sudan'ın resmi haber ajansı olarak, bu işlevi yerine getiren kilit bir kurumdur. SUNA, sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarda kapsamlı haber hizmeti sunarak Sudan kamuoyunun bilinçlenmesine katkıda bulunmakta; aynı zamanda devletin politikalarını ve dış ilişkilerini yansıtan bir platform olarak işlev görmektedir.

Türkiye ile Sudan arasındaki ilişkiler, son yıllarda özellikle diplomatik, ekonomik ve kültürel alanlarda önemli bir ivme kazanan çok katmanlı bir yapı sergilemektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Sudan'daki varlığı, iki ülke arasında derin bir tarihsel ve kültürel bağ oluşturmuş; bu bağ, modern dönemde Türkiye'nin Afrika açılım politikalarıyla yeniden canlanmıştır. 2000'li yıllardan itibaren Türkiye, Sudan ile ekonomik iş birliğini artırmış; insani yardım, altyapı projeleri, eğitim ve sağlık gibi alanlarda önemli katkılar sunmuştur. Özellikle 2010'lu yıllarda, Türkiye'nin Sudan'daki yatırımları, Türk Kızılayı ve AFAD gibi kurumlar aracılığıyla sağlanan insani yardımlar ve kültürel değişim programları, iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlenmesine zemin hazırlamıştır.

Medya, yalnızca bir bilgi aktarıcısı değil, aynı zamanda iki ülke arasındaki ilişkilerin nasıl algılandığını ve sunulduğunu şekillendiren bir arabulucu olarak işlev görmektedir. Bu bağlamda, Sudan Haber Ajansı (SUNA), Türkiye-Sudan ilişkilerinin medya yoluyla temsilinde kilit bir aktör olarak öne çıkmaktadır. SUNA, Sudan'ın resmi haber ajansı olarak, devletin politikalarını ve dış ilişkilerini yansıtan haberler üretmekte; doğruluk, denge, nesnellik ve çeşitlilik ilkeleri çerçevesinde hareket ettiğini iddia etmektedir. Ancak, devlet destekli bir kurum olarak SUNA'nın haber üretim süreçleri, ideolojik ve politik öncelikler tarafından şekillendirilmekte; bu durum, haberlerin içerik, dil ve sunum biçimlerinde belirli bir çerçeveyi yansıtmaktadır. Türkiye'nin Sudan medyasındaki temsili, bu bağlamda, yalnızca iki ülke arasındaki somut iş birliğini değil, aynı zamanda medyanın bu ilişkileri nasıl kurguladığını ve Sudan kamuoyuna nasıl sunduğunu anlamak açısından da önem taşımaktadır. Türkiye, SUNA haberlerinde genellikle dost ve stratejik bir ortak olarak konumlandırılmakta; insani yardım, diplomatik destek, ekonomik iş birliği ve kültürel yakınlık gibi temalar üzerinden olumlu bir imajla temsil edilmektedir. Bu temsil, Sudan'daki geçici yönetimle ilişkileri pekiştiren, eğitim, sağlık ve altyapı alanlarında destek sunan bir ülke imajını güçlendirmektedir.

Bu çalışma, Sudan Haber Ajansı (SUNA) tarafından 15 Şubat 2024 ile 15 Mayıs 2025 tarihleri arasında yayımlanan, Türkiye ile Sudan ilişkilerini doğrudan veya dolaylı olarak konu alan haberler üzerinden, Türkiye'nin Sudan medyasındaki temsilini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın önemi, Türkiye-Sudan ilişkilerinin medya üzerinden nasıl şekillendiğini ve bu temsillerin diplomatik, ekonomik ve kültürel etkileşimlerin algılanma biçimlerini nasıl etkilediğini ortaya koymasıdır. Ayrıca SUNA gibi bölgesel bir haber ajansının haber üretim dinamikleri ve devlet-medya ilişkisi üzerine akademik literatüre katkı sağlaması açısından da değerlidir.

Tezin yapısal organizasyonu, araştırmanın kapsamını ve yöntemsel yaklaşımını sistematik bir şekilde sunmaktadır. Birinci bölümde, uluslararası iletişim alanındaki temel teoriler ve kavramsal çerçeve kapsamlı biçimde ele alınacaktır. Özellikle haber ajanslarının ulusların temsiliyetindeki kritik işlevleri ve medya aracılığıyla uluslararası kamuoyunda oluşan algıların şekillendirilmesine dair literatürdeki güncel yaklaşımlar derinlemesine incelenecektir. Bu çerçevede, medya kurumlarının devlet politikalarını yansıtırma süreçlerindeki rolü, iletişim stratejileri ile söylem analizleri gibi teorik

perspektifler ayrıntılı şekilde tartışılarak, uluslararası ilişkilerde medyanın etkisi sistematik biçimde ortaya konacaktır.

Sudan'daki medya tarihi, ülkenin zengin kültürel, toplumsal ve siyasal çeşitliliğini yansıtan çok katmanlı ve dinamik bir gelişim süreci olarak ele alınmaktadır. Kuruluşundan itibaren yalnızca haber ve bilgi aktarımı işlevi görmeye kalmayan Sudan basını, aynı zamanda ulusal kimliğin inşasında, toplumsal farkındalığın yükseltilmesinde ve bağımsızlık taleplerinin dile getirilmesinde kritik bir rol üstlenmiştir. Farklı görüş ve seslerin temsil edildiği çok sayıda gazete, dergi ve diğer medya araçlarının yayımlanması, Sudan basınının kamusal alanda etkin ve canlı bir tartışma platformu haline gelmesini sağlamıştır. Sudan'daki medya sisteminin tarihsel seyri, salt teknik bir dönüşüm olmanın ötesinde; siyasi otoritelerle olan ilişkiler, uygulanan yasaklar, ifade özgürlüğü mücadelesi ve toplumsal hareketlerle yakından bağlantılı olarak şekillenmiştir. Bu nedenle, Sudan medyasının geçirdiği evreleri anlamak, aynı zamanda ülkenin toplumsal ve siyasi tarihinin daha derinlemesine kavranmasına da katkı sunmaktadır. İkinci bölümde, Sudan medyasının tarihsel ve yapısal gelişimi ele alınacaktır. Söz konusu bölümde, Sudan'ın siyasi rejim değişiklikleri ve toplumsal dönüşümlerinin medya yapısına ve içerik politikalarına etkisi derinlemesine incelenecektir.

Üçüncü bölümde, Sudan Haber Ajansı'nın (SUNA) Türkiye'ye ilişkin haberlerinde tercih ettiği dil kullanımı, aktör temsili, tematik dağılım ve görsel materyal seçimleri kapsamlı bir şekilde analiz edilecektir. Araştırma, nicel içerik analizi yöntemiyle yürütülmüş olup, çalışmanın örnekleme 15 Şubat 2024 ile 15 Mayıs 2025 tarihleri arasında SUNA'nın resmi web sitesinde yayımlanan toplam 57 haberden oluşmaktadır. İncelenen haberler, haber sayısı, başlık yapısı, haber kaynağı ve görsel materyal kullanımı gibi farklı kategoriler üzerinden sistematik olarak değerlendirilmektedir. Bu sayede, SUNA'nın Türkiye temsiline ilişkin habersel pratikleri nesnel ve veri odaklı bir biçimde ortaya konulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI İLETİŞİM VE HABER AJANSLARINDA ULUS TEMSİLİ

Uluslararası haber ajansları, küresel enformasyon akışının hem taşıyıcıları hem de şekillendiricileri olarak uluslararası iletişim düzeninde merkezi bir rol üstlenmektedir. Bu bölümde, öncelikle haber ajanslarının tarihsel gelişimi ve temel kavramsal çerçevesi ele alınacak, ardından uluslararası iletişim düzeni bağlamında ajansların işlevleri tartışılacaktır. Ulusal ve uluslararası ajansların enformasyon üretimindeki stratejik konumları, diplomatik süreçlerde oynadıkları rollerle birlikte değerlendirilecektir. Böylelikle, haber ajanslarının yalnızca birer haber kaynağı değil, aynı zamanda ulusal çıkarların ve küresel güç dengelerinin taşıyıcısı oldukları ortaya konacaktır.

1.1. Uluslararası İletişim: Tanım, İşlev ve Temel Özellikler

Uluslararası iletişim, ulus devletlerin sınırlarının ötesinde gerçekleşen, ülkeler arasında ekonomik, politik, sosyal ve kültürel etkileşimleri kapsayan bir iletişim biçimi olarak tanımlanmaktadır (Fortner, 1993, s. 6). Temelde ulus devletler ve hükümetler arasında diplomasi aracılığıyla yürütülen uluslararası iletişim, bilgi sağlama, etkileme ve ulusal çıkarları desteklemek amacıyla halkı meşgul etme işlevlerine sahiptir (McPhail, 2010, s. 6).

Uluslararası iletişim, sadece bir iletişim biçimi değil, aynı zamanda tarihsel, teknolojik, kültürel ve politik etkenlerin bir sonucu olarak gelişmiş çok katmanlı bir disiplindir. Bu disiplinin gelişimi, çeşitli tarihsel süreçler ve küresel olaylarla şekillenmiştir. Mowlana'ya göre (1996, ss. 3-4), uluslararası iletişimin gelişiminde özellikle savaş, propaganda faaliyetleri, uluslararası örgütlerin ve diplomasinin yaygınlaşması, ideolojik mücadeleler ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler belirleyici olmuştur. 19. yüzyıldan

itibaren telgraf, telefon, su altı kabloları ve fotoğraf gibi teknolojilerin gelişimi, kıtalararası bilgi akışını mümkün kılarak uluslararası iletişimin teknik altyapısını oluşturmuştur. Aynı dönemde Avrupa'nın hegemonik gücü, iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması ve ilk haber ajanslarının kurulmasıyla birleşerek küresel bilgi sistemlerinin temellerini atmıştır. Gelişmiş Batılı ülkelerin Latin Amerika, Arap ve Afrika toplumlarında modern medya aracılığıyla batılılaşma ve laikleşme yönündeki çabaları da bu süreçte etkili olmuştur. Bunun yanında, Avrupa merkezli sanayileşme baskısı ve iletişim alanında uluslararası organizasyonların kurulması bu dönüşümün kurumsal boyutunu yansıtır. Savaş öncesi dönemde liberalizm, komünizm, faşizm ve İslamcılık gibi ideolojik hareketlerin medya aracılığıyla yayılması, özellikle Doğu Avrupa, Latin Amerika ve Arap coğrafyalarında uluslararası iletişim yapılarını derinden etkilemiştir. II. Dünya Savaşı sırasında ise radyo propagandası ve sinemanın kamuoyu üzerindeki psikolojik etkisi belirginleşmiş, ABD'de radyonun ticarileşmesi ve Avrupa'da film endüstrisinin gelişimi, kültür endüstrisinin küresel etkisini artırmıştır. Savaş sonrası dönemde ise yeni iletişim teknolojilerinin yükselişi, ekonomik bağımlılıklar, ulus devletlerin yeniden yapılandırılması ve uluslararası örgütlere katılım gibi faktörler uluslararası iletişim politikalarının belirlenmesinde rol oynamıştır. Özellikle Soğuk Savaş döneminde televizyon ve radyo gibi araçlarla sürdürülen propaganda faaliyetleri, uluslararası sistemde meşruiyet arayışları ve bilgi akışı üzerinde denetim mücadelesini yoğunlaştırmıştır (Chen, 2012, ss. 3-5).

Bu süreçte telif hakları, içerik denetimi ve bilgi akışındaki eşitsizlikler gibi konular uluslararası iletişimde yapısal sorunlara yol açmış; McBride Komisyonu gibi girişimlerle iletişimde adalet arayışları gündeme gelmiştir. Birleşmiş Milletler ve UNESCO gibi çok uluslu kuruluşların yanı sıra Bağlantısızlar Hareketi de yeni bir dünya iletişim düzeni oluşturma yönünde çeşitli çabalar yürütmüştür. Ayrıca, ulusötesi medya şirketlerinin büyümesi ve Uluslararası Telekomünikasyon Birliği gibi kurumların etkisiyle küresel iletişim altyapısı yeniden şekillenmiştir (McPhail, 2010, s. 2).

Günümüzde iletişim ve bilgi teknolojilerinin güç kazanmasıyla birlikte, ulusal sınırların ötesinde akan bilgi akışı, devletlerin egemenlik alanlarını bulanıklaştırmakta ve uluslararası ilişkiler üzerinde geniş çıkarımlara yol açmaktadır. Bu süreç aynı zamanda, sıklıkla göz ardı edilen marjinal grupların uluslararası kamuoyunda seslerini

duyurmalarına da imkân tanımaktadır (Madikiza & Bornman, 2007, s. 15). Manuel Castells (2008, ss. 6-8), ağ toplumunu, birbirine bağlı çok katmanlı ve hiyerarşik düğümlerin oluşturduğu kompleks bir yapısal düzenek olarak tanımlamaktadır. Bu düğümler, işlev gördükleri bağlama ve alana bağlı olarak farklı nitelikler ve roller üstlenmektedir. Örneğin, küresel finansal ağlarda düğümler genellikle menkul kıymet piyasaları, borsa kurumları ve finansal merkezler gibi ekonomik aktörlerden oluşurken; Avrupa Birliği'nin siyasal ağında bu düğümler, bakanlar konseyleri, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu gibi siyasi kurumlar ve karar alma mekanizmalarıdır. Yeni medya ortamında ise düğümler, televizyon yayın ağları, prodüksiyon stüdyoları, dijital grafik ve multimedya platformları, haber organizasyonları ve mobil iletişim teknolojileriyle çalışan sinyal iletim altyapıları gibi çeşitli teknolojik ve kurumsal bileşenleri kapsamaktadır. İnternetin yaygınlaşması ve dijital teknolojilerin hızla gelişmesi, sadece teknolojik bir devrim olmayıp, aynı zamanda toplumsal etkileşim, iletişim ve örgütlenme biçimlerinde paradigmatik bir değişimi temsil etmektedir (Van Dijck, 2013, s. 56). Süreçte, bireylerin ve kurumların bilgiye erişimi, iletişim yolları, sosyal ağları ve güç ilişkileri yeniden şekillenmekte, toplumsal hayatın her alanında yeni sosyo-kültürel normlar ve pratikler ortaya çıkmaktadır (Castells, 2008, ss. 6-8) .

Uluslararası iletişimin gelişimi, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplinleriyle sıkı bir etkileşim içerisindedir. Iosifidis'e göre (2011, s. 16) bu alandaki katkıların büyük bir bölümü özellikle uluslararası siyasi iletişim, ikna süreçleri ve entegrasyon mekanizmaları üzerinden şekillenmiştir. Bu bağlamda, uluslararası iletişim ile uluslararası ilişkiler karşılıklı etkileşim içindedir. Devletlerin uluslararası siyasette sahip oldukları güç, iletişimle doğrudan ilişkilidir ve bu güç, uluslararası konumlarını belirlemede önemli bir rol oynamaktadır (Mowlana, 1996, s. 9).

Güce dayalı uluslararası sistemlerde iletişim, yalnızca bir aktarım aracı değil; aynı zamanda gücün kullanımı için stratejik bir araçtır. Kitleler iletişim teknolojilerinin artan rolü ve bu teknolojilerin kamuoyu nezdinde imaj oluşturma amacıyla kullanılması, uluslararası ilişkilerin yapısını dönüştürmüştür. Bu dönüşüm, özellikle gündem belirleme yetisinin iletişim yoluyla güçle birleşmesiyle ortaya çıkmaktadır (Chen, 2012, ss. 4-5). Fortner (1993, ss. 7-8) uluslararası iletişimin temel özelliklerini 6 maddeyle özetlemektedir. Birincisi, mesajlar kasıtlı veya kasıtsız olabilir; kasıtlı iletişim, mesajların

belirli yabancı ülkelerdeki alıcıları hedeflemesiyle gerçekleşirken, kasıtsız iletişim ise mesajın istemsiz olarak sınır ötesine yayılmasını ifade eder. İkincisi, uluslararası iletişim mesajları genellikle halka açık ya da sınırlı izleyici kitlesine yönelik özel kanallar aracılığıyla iletilir. Üçüncüsü, radyo sinyalleri, kablolar ve diğer teknolojik gelişmeler uluslararası sınırları aşan iletişim ağlarının kurulmasını kolaylaştırmıştır. Dördüncü olarak, iletişim içeriği kamu işleri, siyaset, kültür ve eğlence gibi çeşitli alanları kapsar. Beşincisi, tüm iletişim sembolik bir faaliyet olduğundan kültürel sonuçları kaçınılmazdır. Son olarak, uluslararası iletişim politik bir yapıya sahiptir; çünkü sınırları aşan iletişim, ulus devletlerin bilgi üzerindeki tekellerini tehdit ederek politik gücün temelini sarsmaktadır.

1.2. Haber Ajanslarının Doğuşu ve Kurumsallaşması

Habercilik, zaman içinde teknolojik ilerlemeler ve dijital dönüşüm sayesinde önemli bir değişim geçirmiştir. Bu dönüşümden en çok etkilenen yapılardan biri de haberin ilk üretim ve dağıtım kaynağını oluşturan haber ajanslarıdır. Özellikle işlevsel ve teknik açılardan ajans haberciliği büyük bir gelişim kaydetmiş; dijitalleşmenin sunduğu olanaklarla birlikte hız, erişilebilirlik ve çeşitlilik yönünden daha etkin bir yapıya kavuşmuştur (Alyarova, 2019, s. 270). Ajans haberciliğine ilişkin farklı dönemlerde yapılmış tanımlar, bu dönüşüm sürecini anlamak açısından önemli bir çerçeve sunmaktadır. Örneğin UNESCO'nun tanımında, haber ajansı; hukuki statüsünden bağımsız olarak, gerçekleri aktaran ve kitle iletişim araçlarına tarafsızlık ilkesine bağlı olarak hizmet sunan bir yapı olarak tanımlanmıştır. Bu tanımda ajansın, yasa ve ticaret kurallarına uygun biçimde ve olanaklar ölçüsünde eksiksiz bir bilgi akışı sağladığı vurgulanmaktadır (Tokgöz, O., 1994, s. 144). Benzer biçimde, Başkut'un (1967, s. 220), tanımında ajansın tarafsızlıkla birlikte "en hızlı araçlarla" haber ulaştırma işlevi ön plana çıkarken, Bülbül (2000, s. 110) bu yapıları, çeşitli kitle iletişim araçlarına haber sağlayan; olayları izleyip değerlendirerek doğruluk, tarafsızlık ve hızlılık ilkelerine göre bilgi sunan kuruluşlar olarak tanımlamıştır. Bu ifadeler, ajansların temel ilkeler bağlamında büyük ölçüde tutarlı kaldığını, ancak teknolojik gelişmeler doğrultusunda görev ve yöntemlerinde çeşitlenme yaşandığını göstermektedir. Nitekim Girgin (2002, ss. 8-10), ajansları yalnızca haber değil; fotoğraf, film, bant, kaset, CD, grafik ve belge gibi çok çeşitli materyalleri üreten ve bunları abonelere ulaştıran birimler olarak tarif etmektedir.

Bu yönüyle ajanslar, sadece bilgi sağlayan değil; içerik çeşitliliği sunan ve çok katmanlı bir medya hizmeti veren yapılara dönüşmüştür. Şahin (2013, s. 198) ise ajansları daha teknik bir perspektiften ele alarak; muhabir, foto muhabiri ve kameramanlar aracılığıyla toplanan haber, fotoğraf ve görüntülerin editör, montajcı ve kurgucular tarafından işlenerek belirli formatlara getirildiği ve bu ürünlerin abonelere ücret karşılığı ulaştırıldığı bir yapı olarak tanımlamaktadır. Söz konusu tanım, ajans haberciliğinin yalnızca içerik üretim değil, aynı zamanda profesyonel bir üretim zinciri içerdiğini de göstermektedir.

Haber ajansları, doğrudan yayıncılık faaliyetinden ziyade, ulusal ve uluslararası düzeyde haber toplayarak bu içerikleri medya kuruluşlarına ve diğer abonelere dağıtan profesyonel yapılardır. Bu kuruluşlar, modern gazetecilik pratiğinde merkezi bir rol üstlenmektedir (Cottle, 2008, ss. 858-860). İlk haber ajansı, 1832 yılında Macar kökenli Fransız Charles Louis Havas tarafından “Havas” adıyla Fransa’da kurulmuştur. Kuruluşunun ilk dönemlerinde gazeteler tarafından sınırlı ilgi gören ajans, haber içeriklerini öncelikle bankerler ve diplomatlar gibi belirli bir elit kesime pazarlamıştır. Havas’ı sırasıyla; 1846’da Amerika Birleşik Devletleri’nde kurulan Associated Press (AP), 1849’da Almanya’da kurulan Wolff Ajansı ve 1851’de Birleşik Krallık’ta faaliyete geçen Reuters Ajansı takip etmiştir (Cotterlaz & Fize, 2019, ss. 7-9).

İlk büyük ölçekli telgraf uygulaması, Claude Chappe tarafından geliştirilen optik telgraf sistemiyle başlamıştır. “Semaform” olarak da bilinen bu sistem, kuleler arasında yerleştirilen mekanik kollar aracılığıyla görsel sinyallerin iletilmesine dayanıyordu. Bu teknoloji, özellikle Fransa’da yaygınlık kazanmış ve 19. yüzyılın ilk yarısında ülkenin büyük şehirleri arasında bir iletişim ağı kurulmasına olanak tanımıştır. Ancak bu sistemin hem ticari kullanım kapasitesi sınırlı kalmış hem de uluslararası ölçekte yaygınlaşması mümkün olmamıştır. 1830’lardan itibaren gelişen elektrikli telgraf teknolojisi ise, kısa sürede hem ulusal hem de uluslararası iletişim alanında baskın hale gelmiştir. Elektrikli telgrafın yaygınlaşmasıyla birlikte, telgraf ağlarının fiziksel kapsamı ve kullanımı hızla artmıştır. 1865 yılında dünya genelinde gönderilen telgraf sayısı 28 milyon iken, bu rakam 1913’te 528 milyona ulaşmıştır. Aynı dönemde döşenen telgraf kablolarının toplam uzunluğu 7 milyon kilometreye varmıştır. Uluslararası iletişimde teknik olarak en verimli yöntem olan denizaltı kabloları, hattın geçtiği ülkelerle diplomatik müzakere gereksinimini ortadan kaldırdığı için uzun mesafeli bağlantılarda tercih edilmiştir. Bu

bağlamda, ilk başarılı uluslararası denizaltı kablosu 1851 yılında Fransa ile İngiltere arasında döşenmiştir. Telgraf teknolojisinin sunduğu olanaklar, hükümetlerin uluslararası iletişimi düzenleme ihtiyacını hızla fark etmesine yol açmış ve bu alanda çok uluslu kurumsal iş birliklerini beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda 1851’de Alman-Avusturya Telgraf Birliği, 1855’te Batı Avrupa Telgraf Birliği kurulmuş; nihayetinde 1865 yılında günümüzde hâlen faaliyet gösteren Birleşmiş Milletler ajansı Uluslararası Telekomünikasyon Birliği’nin (ITU) temelleri atılmıştır. Bu kuruluşlar aracılığıyla telgraf haberleşmesinin standardizasyonu sağlanmış, iletişimin sorunsuz biçimde gerçekleşebilmesi için ortak kurallar ve protokoller geliştirilmiştir. Bu çabaların sonucu olarak, örneğin 1865 yılında yapılan bir uluslararası sözleşmeyle Mors kodu, küresel iletişimde ortak standart olarak benimsenmiştir (Herkenrath & Knoll, 2011, ss. 165-167).

Fransa’da monarşinin sona ermesi, Büyük Britanya’da bilgi (damga) vergisinin kaldırılması ve Avrupa genelinde hız kazanan şehirleşme süreciyle birlikte okuryazarlık oranlarında yaşanan artış, 19. yüzyıl ortalarından itibaren gazetecilik alanında köklü bir dönüşümün önünü açmıştır. Bu yapısal gelişmeler, basının hem içerik üretimi hem de kitlelere erişim biçimleri açısından daha yaygın ve sistematik hale gelmesini kolaylaştırmıştır. Önceki yüzyıllarda haber dolaşımı büyük ölçüde ulağın fiziksel hareket kabiliyetine bağlıyken, telgraf gibi yeni iletişim teknolojilerinin devreye girmesiyle birlikte uzak coğrafyalarda meydana gelen gelişmelerin kamuoyuna iletim süresi belirgin biçimde azalmıştır. Bu teknolojik sıçrama, yalnızca gazeteciliğın haber toplama ve ileme kapasitesini dönüştürmekle kalmamış, aynı zamanda uluslararası ilişkiler bağlamında da önemli sonuçlar doğurmuştur. Özellikle dış haberlerin diplomatik, ekonomik ve istihbari açılardan taşıdığı stratejik değer, telgraf aracılığıyla elde edilen hızlı veri akışı sayesinde daha belirgin hale gelmiş; böylece basın, yalnızca bilgi verme işlevinin ötesine geçerek devletlerarası rekabetin araçlarından biri haline gelmiştir (Tiffen, R., 1976, s. 65).

19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde, Büyük Britanya İmparatorluğu, döşediğı yaklaşık 190 bin millik denizaltı telgraf kablo ağı sayesinde denizaşırı topraklar üzerindeki siyasi ve ekonomik kontrolünü büyük ölçüde sürdürmeyi başarmıştır. Bu altyapı, yalnızca iletişim hızını dramatik biçimde artırmakla kalmamış, aynı zamanda bilgi akışının küresel ölçekte merkezileşmesine katkı sağlayarak imparatorluk çıkarlarının sürekliliğini mümkün kılmıştır. Bu dönemde iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle eş zamanlı olarak,

uluslararası haber üretimi ve dağıtımını da giderek daha kurumsal bir nitelik kazanmıştır. Yüzyılın son çeyreğinde dünyanın dört büyük haber ajansı, Fransız Havas, Alman Wolff, Britanyalı Reuters ve Amerikalı Associated Press (AP), aralarında yaptıkları bir anlaşmayla dünyayı haber toplama alanlarına göre paylaşmışlardır. Bu iş bölümüne göre Havas; Fransa, Akdeniz havzası ve Güney Amerika'da; Wolff, Almanya, İskandinavya ve Doğu Avrupa'da; Reuters, Britanya İmparatorluğu'nun etki alanları ile birlikte Hollanda ve Uzak Doğu'da; Associated Press ise Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Karayipler ve Orta Amerika'da haber toplama ve dağıtım faaliyetlerini yürütme yetkisini üstlenmiştir. Söz konusu bölgesel paylaşım, haber ajanslarının yalnızca gazetecilik alanında değil, aynı zamanda devletler arası bilgi akışının düzenlenmesinde ve uluslararası kamuoyunun şekillenmesinde merkezi aktörler hâline gelmesine neden olmuştur. Bu durum, haber ajanslarının yalnızca teknik bilgi sağlayıcıları değil, aynı zamanda diplomatik ve ideolojik nüfuz araçları olarak da işlev gördüklerini ortaya koymaktadır (Bielsa, 2008, ss. 347-352).

1904 yılında Rusya'da kurulan Saint Petersburg Haber Ajansı (daha sonra TASS adını almıştır) ve 1907'de Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan United Press, 19. yüzyılın son çeyreğinde şekillenen ve dört ana uluslararası haber ajansının; Fransız Havas, Alman Wolff, Britanyalı Reuters ve Amerikalı Associated Press (AP); aralarında oluşturduğu haber karteline dâhil olamamıştır. Bu kartel yapısı, haber üretimini ve dağıtımını bölgesel alanlara göre sınırlayarak küresel bilgi akışını merkezileştirmiştir. Yapı, Birinci Dünya Savaşı'na dek etkisini sürdürmüştü; savaşın ardından Almanya'nın uluslararası sistemdeki pozisyon kaybıyla birlikte Wolff Ajansı marjinalleşmiş ve onun kontrol ettiği bölgeler Havas ile Reuters arasında yeniden paylaşılmıştır. Ancak savaş sonrasında değişen küresel güç dengeleri, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin artan ekonomik ve siyasal etkisiyle birlikte Associated Press'in konumunu önemli ölçüde güçlendirmiştir. Genişleyen medya pazarları, artan gazete tirajları ve reklam gelirleri AP'yi yalnızca bir haber sağlayıcısı değil, bağımsız ve etkili bir küresel aktör konumuna taşımıştır. Bu gelişmeler, AP'nin kartelin diğer üyeleri tarafından eşit bir ortak olarak değil, belirli bölgelerde temsil yetkisi verilmiş bir haber distribütörü olarak görülmesine neden olmuştur. Nitekim, AP'nin 1930 yılında Japonya'ya doğrudan haber satışı gerçekleştirmesi, fiilen bu kartel düzeninin sona erdiğini göstermektedir. İkinci Dünya Savaşı da uluslararası haber ajansları sisteminde köklü dönüşümleri beraberinde

getirmiştir. Bu dönemde, Nazi işgali altındaki Vichy Hükümeti ile iş birliği yaptığı gerekçesiyle Havas Ajansı tasfiye edilmiş; yerine, 1944 yılında Agence France-Presse (AFP) kurulmuştur. Savaş sonrası dönemde ise, özellikle dekolonizasyon süreciyle ortaya çıkan çok sayıda yeni bağımsız devlet, haber ajanslarının faaliyet alanlarını genişletmiş ve küresel haber dolaşımında yeni bölgesel merkezlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Böylece, uluslararası haber sistemindeki merkezî ve Batı Avrupa odaklı yapının yerini daha çoğulcu ve rekabetçi bir yapı almaya başlamıştır (Tiffen, R., 1976, ss. 66-67).

1.3. NWICO Bağlamında Haber Ajanslarının Enformasyonel Hegemonyası

NWICO (Yeni Dünya Bilgi ve İletişim Düzeni) tartışmaları, 1970'li yıllarda özellikle gelişmekte olan ülkelerin öncülüğünde, küresel enformasyon sistemindeki yapısal eşitsizliklere karşı yürütülen uluslararası bir eleştiri ve reform çağrısıdır. Bu süreç, sömürgecilik sonrası dönemde bağımsızlıklarını kazanan çok sayıda ülkenin, uluslararası iletişim ağlarında marjinalleştirildiklerine dair artan farkındalığıyla şekillenmiştir. Özellikle Batı merkezli haber ajanslarının ve medya kuruluşlarının küresel haber akışını tekelleştirmesi, gelişmekte olan ülkelerin kendi gündemlerini ve perspektiflerini uluslararası kamuoyuna aktarmalarını büyük ölçüde engellemiştir. Haber içeriklerinin büyük bir kısmı Batılı ülkelerden üretilmekte ve bu içeriklerde gelişmekte olan toplumlar sıklıkla savaş, yoksulluk, kriz ve istikrarsızlık gibi temalarla temsil edilmektedir. Bu durum, yalnızca iletişimde tek yönlü bir akışa yol açmakla kalmamış, aynı zamanda kültürel stereotiplerin yeniden üretilmesine ve bilgi üretimi üzerindeki yapısal dengesizliklerin pekişmesine neden olmuştur (Alemdar, K., 1981, s. 24).

UNESCO öncülüğünde geliştirilen NWICO fikri, daha adil, dengeli ve çok sesli bir küresel iletişim düzeni kurulması gerektiği yönündeki çağrılarını kurumsallaştırmıştır. NWICO tartışmaları, haber ve bilgi akışında karşılıklılık ilkesinin benimsenmesini, gelişmekte olan ülkelerin medya altyapılarına erişiminin artırılmasını, yerel bilgi üretiminin teşvik edilmesini ve medya mülkiyetinde tekelleşmenin önüne geçilmesini amaçlamıştır. Sürecin düşünsel temelini oluşturan ve 1980 yılında yayımlanan McBride Raporu (Many Voices, One World), iletişim hakkını temel bir insan hakkı olarak tanımlamış; medyanın kamusal sorumluluğunu, ifade özgürlüğüyle birlikte değerlendirmiştir. Rapor, haber akışındaki tek yönlülüğün ve medya içeriklerindeki ideolojik asimetrinin uluslararası eşitsizlikleri yeniden ürettiğini vurgulayarak, iletişim

sistemlerinde yapısal dönüşüm ihtiyacına dikkat çekmiştir (Alemdar, K., 1981, ss. 26-28). Ancak NWICO girişimi, özellikle Batılı devletler tarafından ciddi bir muhalefete karşılaşmıştır. ABD ve Birleşik Krallık, süreci ifade özgürlüğüne tehdit olarak yorumlamış ve UNESCO'nun ideolojik biçimde politize edildiği gerekçesiyle 1980'lerin ortasında kuruluşun çekilmişlerdir. Bu siyasi gerilim, NWICO'nun kurumsal olarak zayıflamasına ve önerilen reformların büyük ölçüde hayata geçirilememesine neden olmuştur. Buna rağmen, tartışmaların ortaya koyduğu temel meseleler, günümüzde de güncelliğini korumaktadır. Dijital iletişim teknolojilerinin yükselişiyle birlikte bilgi akışındaki eşitsizlikler yeni biçimler almış; dijital platformların kontrolü, veri egemenliği ve küresel medya tekelleri gibi konular NWICO'nun mirasını yeniden düşünmeyi gerekli kılmıştır. Bu nedenle NWICO, uluslararası iletişim sistemlerinde adalet, eşitlik ve çoğulculuk arayışlarının tarihsel ve kuramsal bir referans noktası olmayı sürdürmektedir (Girgin, A., 2002, ss. 64-66).

Bu dönemde haber ajansları yalnızca siyasal aktörler olarak değil, aynı zamanda küresel ölçekte ekonomik işlevler üstlenen yapılar olarak da öne çıkmıştır. Özellikle Reuters, 1970'li yıllarda geliştirdiği ve döviz kurlarını anlık olarak gösteren dijital ekran teknolojisi aracılığıyla uluslararası finans çevrelerinin ilgisini çekmiş; kısa sürede gelirlerinin önemli bir kısmını bu alandan elde etmeye başlamıştır. Böylece Reuters, geleneksel haber sağlayıcısı rolünün ötesine geçerek, ekonomik veri üreten ve finansal piyasaları etkileyen bir aktöre dönüşmüştür. Bu gelişme, haber ajanslarının tarafsız ve nesnel bilgi sağlayıcısı olma iddialarını sorgulatırken, ekonomik, politik ve ideolojik içeriklerin birbirine içkin hâle geldiği karmaşık bir medya yapılanmasına işaret etmiştir. Reuters'in bu dönüşümü, haber ajanslarının küresel ölçekte enformasyonel hegemonya kurma kapasitelerini de gözler önüne sermektedir. 1986 yılında yalnızca iş, finans ve ekonomi alanında içerik üretmek amacıyla kurulan Bloomberg, bu dönüşümün kurumsallaşmış bir örneği olarak değerlendirilebilir (Bielsa, 2008, s. 349).

Haber ajanslarının veri üretim süreçleriyle küresel sermaye hareketlerini yönlendirmesi, onları sadece bilgi sağlayıcıları değil, aynı zamanda politik-ekonomik çıkarların temsilcileri hâline getirmiştir. Bu bağlamda, 20. yüzyılın son çeyreğinde haber ajansları, yalnızca bilgi akışını yöneten kurumlar değil; aynı zamanda yapısal iletişim asimetrisini yeniden üreten, küresel Kuzey'in çıkarlarını meşrulaştıran ve yerel bilgi üretimini

marjinalleştiren aktörler olarak analiz edilmelidir. NWICO tartışmaları, bu tek taraflı yapının dönüştürülmesi yönünde küresel bir bilinç oluşturmayı amaçlamış, ancak Soğuk Savaş'ın ideolojik kutuplaşması nedeniyle özellikle Batılı devletlerin muhalefetiyle karşılaşarak büyük ölçüde etkisiz kalmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar uluslararası haber dolaşımında kısmen sınırlı bir etki alanına sahip olan TASS, sonrasında Rusya Federasyonu'nda ITAR-TASS ismiyle faaliyetlerine devam etmiş; ancak bu süreçte, Asya merkezli bir güç olarak öne çıkan Çin'in ulusal haber ajansı Xinhua tarafından küresel alanda geride bırakılmıştır Xinhua yalnızca Asya'da değil, tüm dünyada faaliyet sahasını hızla genişleterek, çok merkezli haber üretimi dinamiklerinde önemli bir aktör hâline gelmiştir (Bielsa, 2008, ss. 347-366).

Sömürgecilik sonrası dönemde bağımsız devletler, ulusal medya ve haber ajansları kurarak Batı merkezli bilgi akışına alternatif üretmeye çalıştı. Afrika'da Fas Kralı V. Muhammed ve Gana lideri Kwame Nkrumah gibi figürler, bu ajanslara millî ve pan-Afrikan bilinç taşıyan bir işlev yükledi. Devlet destekli bu yapılar, hem içerik kontrolünü sağladı hem de milliyetçi ve anti-sömürgeci stratejilere hizmet etti. Ancak televizyon ve internet gibi küresel özel medya araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte, bu devlet merkezli iletişim politikaları zamanla zayıfladı ve yeniden biçimlendirildi. Arap dünyasında da benzer bir yönelim gözlemlendi. 1975'te Arap Birliği ülkeleri tarafından kurulan Arap Haber Ajansları Federasyonu (FANA), bölgesel koordinasyonu artırmayı hedefledi. Aynı yıl Bağlantısızlar Hareketi, alternatif bir bilgi akışı oluşturma amacıyla NAM Havuzu'nu kurdu; ancak bu yapı 1980'lerde etkisini yitirerek 2005 yılında NAM Haber Ağı (NNN) ile yeniden yapılandırıldı. Ayrıca ARABSAT gibi uydu projeleriyle, Batı merkezli iletişim altyapılarına olan bağımlılığın azaltılması amaçlanmaktadır (La Parra vd., 2010, ss. 128-136).

1.4. Uluslararası İletişimde Temsil: Yumuşak Güç, Medya Hegemonyası ve Küresel Algı

Uluslararası iletişim yalnızca teknik bir bilgi aktarımı süreci olmaktan öte, aynı zamanda kültürel, siyasi ve ideolojik unsurların da dâhil olduğu çok katmanlı bir temsil alanıdır. Bu bağlamda, temsil kavramı uluslararası iletişimin merkezinde yer almakta ve kültürlerin, kimliklerin, ulusların ve değer sistemlerinin nasıl sunulduğunu belirleyen temel bir çerçeve sunmaktadır. Her şeyden önce, uluslararası medya aktörlerinin, farklı

kültürleri, toplumsal grupları ve olayları hangi biçimlerde sundukları, küresel kamuoyunun bu aktörler hakkında geliştirdiği algıları doğrudan etkilemektedir. Devletlerin dış kamuoyuna yönelik iletişim stratejileri de bu bağlamda temsil kavramıyla yakından ilişkilidir. Özellikle kamu diplomasisi faaliyetleri ve ulusal imaj oluşturma çabaları, ulusların kimliklerini ve politikalarını uluslararası alanda nasıl temsil ettikleriyle doğrudan bağlantılıdır (Işık & Temel, 2024, s. 34-35).

Kamu diplomasisinin temel işlevsel boyutları üç ana kategoride ele alınmaktadır. İlk ve en yakın düzeydeki boyut, güncel iletişim faaliyetlerini kapsamaktadır. Bu düzey, hükümetlerin hem iç hem de dış politika kararlarının gerekçelerini ve arka planlarını şeffaf biçimde kamuoyuna sunma yükümlülüğünü ifade etmektedir. Bu bağlamda, resmi aktörlerin ve medya temsilcilerinin genellikle yerel medyayı tercih ettikleri görülse de kamu diplomasisinin etkinliği açısından uluslararası medyanın öncelikli hedef kitle olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca bu boyut, kriz anlarında iletişim hazırlıklarının yapılmasını, yanlış bilgilendirme ya da dezenformasyonlara karşı hızlı ve etkili tepkiler verilmesini de içermektedir. İkinci boyut, stratejik iletişim uygulamaları olarak tanımlanmaktadır. Siyasal iletişim kampanyaları veya kamu yararına yürütülen tanıtım faaliyetleri kapsamında, belirli politika gündemlerinin kamuoyunda kabul görmesini sağlamak amacıyla tematik mesajlar oluşturulmaktadır. Bu stratejiler, yıl boyunca sürdürülen temalar çerçevesinde sembolik eylemler ve çeşitli iletişim araçlarıyla desteklenerek, hükümet politikalarının meşruiyetini artırmayı hedeflemektedir. Üçüncü boyut ise, uzun vadeli ilişkiler inşasını esas almaktadır. Bu kapsamda burs programları, öğrenci ve akademisyen değişim programları, eğitim faaliyetleri, seminer ve konferans organizasyonları ile medya aracılığıyla sürdürülen kültürel ve entelektüel etkileşimler ön plana çıkmaktadır. Bu etkileşim biçimleri, ülkelerin dış kamuoylarıyla kalıcı ilişkiler kurmasına ve stratejik amaçlarına yumuşak güç çerçevesinde ulaşmasına katkı sunmaktadır (Nye, 1990, s. 102).

Dahl'a göre güç (2008, s. 26), bir aktörün başka bir aktörü, aksi takdirde yapmayacağı bir şeyi yaptırabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, gücün yalnızca zorlama ve tehdit mekanizmalarına dayanmadığını; aynı zamanda ikna ve yönlendirme gibi daha ince ve dolaylı araçlarla da tesis edilebileceğini ortaya koymaktadır. Joseph Nye'nin (1990, ss. 153-158) Soğuk Savaş sonrasında formüle ettiği yumuşak güç (soft power)

kavramı, askeri ya da ekonomik zorlamaların aksine, ikna ve cazibe yoluyla etkide bulunmanın, uluslararası ilişkilerde gücün kullanımında öncelikli ve etkili bir yöntem olduğunu ileri sürmektedir. Yumuşak güç, kültürel çekicilik, siyasi değerler ve dış politika gibi unsurlar üzerine inşa edilmektedir. Nye (1990, s. 160), yumuşak gücün kaynaklarını kültür, politik değerler ve dış siyaset başlıklarında ele almaktadır. Bir kültürün etkili olabilmesi için, uluslararası çevrelerce cazip ve benimsenir olması gerekmektedir. Politik değerler ise hem iç hem de dış politikada tutarlılıkla ve samimiyetle uygulandığında yumuşak güce dönüşebilmektedir. Dış politika ise, uluslararası normlara uygun, hukuki ve etik temellere dayanması halinde bu etkiye anlamlı katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte, belirli koşullarda askeri güç, yumuşak gücün tamamlayıcısı olarak işlev görebilmektedir. Özellikle, uluslararası toplumca meşru kabul edilen ve hukuki normlara dayandırılan askeri güç kullanımı, bir devletin uluslararası itibarını artırarak yumuşak gücünü güçlendirme potansiyeline sahiptir. Bu perspektiften bakıldığında, iletişim yalnızca bilgi aktarımından ibaret olmayıp, aynı zamanda güç dinamiklerinin inşa edildiği ve sürdürüldüğü stratejik bir alan olarak da önem kazanmaktadır.

Kamu diplomasisi anlayışında son yıllarda ortaya çıkan en dikkate değer dönüşümlerden biri, bu kavramın bir tür iletişim biçimi ve kurumsal faaliyet olarak yeniden tanımlanmasıdır. Günümüzde kamu diplomasisi, yalnızca devletlerin dış politikasının uzantısı olarak değil, aynı zamanda iletişim temelli bir etkileşim stratejisi olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, halkla ilişkiler disiplini ile kamu diplomasisi arasında hem kuramsal hem de uygulamaya dönük boyutlarda güçlü yakınlıklar kurulmuştur. Halkla ilişkiler disiplininin araçlarının, yöntemlerinin ve stratejik iletişim tekniklerinin kamu diplomasisi süreçlerinde etkili bir biçimde kullanılabileceği, akademik literatürde yaygın biçimde kabul gören bir yaklaşıma dönüşmüştür. Halkla ilişkiler, kimi kaynaklarda “iletişim yönetimi”, “kurumsal iletişim” ya da “örgütsel iletişim” gibi farklı tanımlarla anılmakta ve genellikle bir kurumun iç ve dış paydaşlarıyla kurduğu ilişkileri planlama, yürütme ve değerlendirme süreçlerinin bütününe kapsamaktadır. Kurumlar, hedeflerine ulaşabilmek için gerek özel gruplar (çalışanlar, üyeler, tüketiciler, iş ortakları) gerekse genel kamuoyuyla etkili iletişim kurma gereksinimi duymaktadır. Bu bağlamda, halkla ilişkiler uygulayıcıları yalnızca özel sektör kuruluşlarında değil; kamu kurumlarında, hükümet yapılarında ve sivil toplum

örgütlerinde de faaliyet göstermektedir (Grunig, 2013, s. 4). Devletlerin halkla ilişkiler süreçlerini doğrudan üstlenmeleriyle birlikte, diplomasi ile halkla ilişkiler pratikleri arasındaki sınırlar daha geçirgen hâle gelmiş ve bu iki alan arasında teorik, pratik bağlar güçlenmiştir. Bu durum kamu diplomasisini, medya çalışmaları, kültürel iletişim, stratejik iletişim ve halkla ilişkiler gibi pek çok iletişim alt disipliniyle doğrudan ilişkilendirmiştir (Freitag & Stokes, 2009; Pigman & Deos, 2008; Signitzer & Coombs, 1992).

Temsil olgusu, toplumsal bilimlerde özellikle kültürel çalışmalar, medya ve iletişim alanlarında temel ve çok yönlü bir kavram olarak ele alınmaktadır. Temsil, bir bireyin, topluluğun, kurumun kendisini veya başkalarını belirli bir biçimde olumlu ya da olumsuz olarak yansıtma süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç, sadece algı ve betimlemelerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda sosyal gerçekliklerin inşasında ve kültürel anlamların üretiminde belirleyici bir rol üstlenmektedir (Birol & Zeyrek, 2025, ss. 3-4). Temsil genel anlamıyla, bir nesnenin, düşüncenin ya da olayın başka bir nesne, sembol ya da kavram aracılığıyla zihinde canlandırılması, yeniden sunulması veya simgelenmesi süreci olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, Hristiyanlıkta haç simgesi yalnızca İsa'nın çarmıha gerilişini değil, aynı zamanda bu olaya atfedilen ıstırap, fedakârlık ve kurtuluş gibi kültürel ve toplumsal olarak paylaşılan anlamları da içermektedir. Bu çerçevede temsil, gerçekliğin nötr bir yansıması değil; toplumsal, kültürel ve ideolojik bağlamlarda şekillenen, aktif ve üretken bir anlamlandırma sürecidir (Subrahmanyam & Greenfield, 1998, ss. 54-56).

Stuart Hall, temsil kavramını anlam üretme süreci olarak değerlendirerek, dilin dünyaya anlamlı bir şekilde söylemek ya da anlatmak için kullanıldığını belirtmektedir. Hall'a göre (1997, s. 225-230) temsil, anlamın dil aracılığıyla üretildiği, kodlandığı ve çözümlendiği bir süreçtir. Anlam, doğrudan nesnelere ya da kelimelerin içinde bulunan sabit bir özellik değil; toplumsal olarak paylaşılan kodlar ve temsil sistemleri vasıtasıyla inşa edilen bir olgudur. Bu yönüyle temsil, dilsel bir aktarımın ötesine geçerek, kültürel ve toplumsal yapılarla iç içe geçmiş çok katmanlı bir anlam üretim süreci olarak değerlendirilmelidir. Gösterge, işaret ve sembol sistemlerini içeren bu süreçte; dil, ses ve görsel unsurlar, anlamın inşasında temel araçlar olarak işlev görmektedir. Hall, temsil olgusunu kavramsallaştırırken üç temel yaklaşım sunmaktadır. Bunlar, yansıtmacı (reflective), maksatlı (intentional) ve inşacı (constructivist) yaklaşımlarıdır. Yansıtmacı

yaklaşımına göre anlam, dış dünyada zaten var olan nesnel gerçekliklerin dili aracılığıyla yansıtılmasıdır. Bu yaklaşımda dil, adeta bir ayna işlevi görerek dünyadaki nesnelere ve olgularını olduğu gibi aktarmaya çalışmaktadır. Maksatlı yaklaşım ise anlamın kaynağını dilin kullanıcılarında, yani üreticilerde aramaktadır. Söz konusu bu yaklaşıma göre kelime ve imgeler, üreticilerin bilinçli niyetleri doğrultusunda şekillenmektedir. Hall'un en çok benimsediği inşacı yaklaşım ise, anlamların sosyal ve kültürel pratikler aracılığıyla sürekli olarak üretildiğini ve bu süreçte dilin aktif bir kurucu unsur olduğunu savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre dil, yalnızca var olan anlamları taşımaz; aynı zamanda onları üretir, şekillendirir ve dönüştürür. Dolayısıyla temsil, sabit bir yansıma değil; dinamik, tarihsel ve bağlama özgü bir anlamlandırma sürecidir. Stuart Hall'un fincan örneği, temsil kavramının soyut doğasını somutlaştırarak açıklamak açısından oldukça işlevseldir. Fiziksel bir fincanın bulunmadığı bir durumda dahi, bireylerin zihninde fincan kavramı varlığını sürdürmeye devam eder. Burada insanlar doğrudan nesnenin kendisinden değil, onun zihinsel temsili aracılığıyla oluşan anlamdan söz ederler. Bu durum, temsilin yalnızca fiziksel gerçekliğe dayalı bir aktarım süreci değil, aynı zamanda zihinsel ve toplumsal düzlemlerde işleyen çok katmanlı bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır. Temsil, bu bağlamda yalnızca dünyayı açıklamakla kalmaz, aynı zamanda onu anlamlandırmak için kurulan kavramsal çerçevelerin temelini oluşturmaktadır. Gerçek ve hayali dünyalar arasında kurduğu köprüyle temsil, bireylerin ve toplumların dünyayı algılama, tanımlama ve yeniden üretme biçimlerinin merkezinde yer almaktadır (Hall, 1997, ss. 265-271).

Temsilin dil ve anlam ilişkisi, göstergebilim ve kültürel teori alanlarında da önemli yer tutar. Anlam, sadece nesnelere değil, aynı zamanda sosyal pratiklerle üretilir ve kodlanır. Bu nedenle temsil, toplumsal normlar, değerler ve güç ilişkileri ile doğrudan bağlantılıdır. Medya ise bu sürecin en etkin araçlarından biridir. Medya aracılığıyla oluşturulan temsiller, toplumsal gerçekliklerin algılanışını, ideolojilerin yeniden üretimini ve sosyal grupların konumlandırılmasını etkilemektedir (Entman, 1993, ss. 53-55). Medya, temsili hem üretmekte; hem de yeniden şekillendirmektedir. Kitle iletişim araçları, toplumun farklı kesimlerini belirli kalıplar içinde sunarak sosyal stereotiplerin pekişmesine veya sorgulanmasına aracılık etmektedir. Örneğin, etnik azınlıklar, cinsiyet grupları, sınıfsal kesimler ve göçmenler medyada çoğu zaman taraflı, dengesiz veya stereotipik biçimde temsil edilmektedir (Lull, 2000, ss. 39-42). Bu durum, toplumsal eşitsizliklerin ve

ötekileştirmenin medya temsilleri aracılığıyla yeniden üretildiğini göstermektedir.

Temsil olgusu, uluslararası iletişim bağlamında yalnızca nötr ve betimleyici bir aktarım süreci olarak değil; aynı zamanda ideolojik boyutlar taşıyan, anlam üretimini yönlendiren bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Medya aracılığıyla kurulan temsiller, yalnızca nesnel gerçekliğin bir yansıması olmayıp, aynı zamanda belirli kültürel, siyasal ve ideolojik çerçeveler içerisinde inşa edilen kurgusal anlatılardır. Bu bağlamda, temsil, gerçekliğin nasıl sunulduğuna ve kimin hangi bakış açısından temsil edildiğine ilişkin güç ilişkilerini de görünür kılmaktadır. Medyada temsil aynı zamanda toplumsal hegemonya kavramıyla da ilişkilidir. Gramsci'nin hegemonya teorisi (2020, ss. 141-142), egemen güçlerin kendi ideolojilerini toplumsal normlar haline getirerek toplumu şekillendirmesi sürecini açıklamaktadır. Medya, bu hegemonik süreçte araçsal bir rol üstlenerek, kimi kimliklerin ön plana çıkarılması ve diğerlerinin görünmez kılınması yoluyla sosyal kontrol mekanizması olarak işlev görmektedir. Medya temsilleri toplumsal güç ilişkilerinin yeniden üretildiği ve meşrulaştırıldığı stratejik alanlardır.

Temsilin medya üzerindeki bu etkisi, halkın bilgi edinme biçimini, algılarını ve tutumlarını şekillendirmektedir. Medya içerikleri, haber seçimi, çerçeveleme (framing) ve gündem belirleme (agenda-setting) süreçleri aracılığıyla toplumsal gerçekliğin inşasında belirleyici bir rol üstlenmektedir. Özellikle belirli toplumsal grupların olumsuz temsillerle sunulması, kamuoyunda bu gruplara yönelik önyargı ve ayrımcılığı pekiştirebilmektedir. Bu bağlamda temsil, dil, kültür ve medya arasındaki etkileşim üzerinden toplumsal anlamın üretildiği merkezi bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Anlam üretimi, dilsel ve görsel gösterge sistemleri aracılığıyla biçimlenirken; bu süreç, toplumsal pratiklerle ilişkili olarak işler. Medya ise hem bu anlam üretiminin gerçekleştiği bir alan hem de sürecin etkin bir aktörü olarak konumlanmaktadır. Temsilin dinamik yapısı, toplumsal güç ilişkilerinin, kültürel normların ve kimlik oluşum süreçlerinin anlaşılması açısından vazgeçilmez bir analitik araç sunmaktadır (McCombs & Shaw, 1972, ss. 176-180). Bu çerçevede, yalnızca hangi konuların ele alındığı değil, aynı zamanda bu konuların nasıl ele alındığı da gündem belirleme sürecinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, literatürde “ikinci düzey medyalar arası gündem belirleme” (second-level intermedia agenda-setting) kavramıyla açıklanarak, farklı medya kuruluşları arasındaki etkileşimin sadece haber seçiminde değil, haberlerin

çerçevenme biçimlerinde de etkili olduğunu öne sürmektedir (Kim, Y., Gonzenbach, W. J., Vargo, C. J., & Kim, Y., 2016, ss. 4550-4569).

Guo & Vargo (2020, ss. 419-423) ise bu tartışmaya ulus aşırı medyalar arası gündem belirleme (transnational intermedia agenda-setting) kavramını ekleyerek, küresel medya ortamındaki karşılıklı etkileşimin ulusal sınırları aşan boyutlarını vurgulamaktadır. Söz konusu kavram, ulusötesi medya etkileşimini çift yönlü bir süreç olarak kavramsallaştırmaktadır. Bir taraftan, bir ülkenin medya organları, ulusal meseleleri küresel medya gündemine taşıyarak ülkenin uluslararası imajını ve temsil biçimlerini doğrudan etkileme potansiyeline sahiptir. Bu süreç, medyanın uluslararası alanda ülkesine ilişkin algıları yönlendirme kapasitesine işaret etmektedir. Diğer taraftan, aynı medya organları, uluslararası politik konulara ilişkin yerel söylemleri küresel bilgi dolaşımına entegre ederek belirli perspektiflerin ulusötesi düzeyde meşrulaşmasına katkıda bulunmaktadır. Böylece, medyalar arası ulus aşırı gündem belirleme, yalnızca içerik aktarımıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda söylemsel iktidar ilişkilerinin yeniden üretildiği bir alan olarak da işlev görmektedir.

Özellikle Batı merkezli medya söylemlerinde, Doğu toplumlarının egzotikleştirilmesi, kültürel olarak homojenleştirilmesi ya da potansiyel bir tehdit olarak konumlandırılması gibi örüntüler, Edward Said'in Oryantalizm kuramında (Turner, 2004, s. 174) kapsamlı biçimde analiz edilmektedir. Bu tür temsiller, yalnızca kültürel farkı tanımlamakla kalmamakta, aynı zamanda bir tür öteki inşası yoluyla Batı merkezli bir normatif kimlik üretimine hizmet etmektedir. Böylece temsil, yalnızca anlam vermek değil, aynı zamanda hiyerarşi kurmak ve sürdürmek işlevini de üstlenmektedir. Uluslararası kriz anları özellikle çatışmalar, savaşlar, terör olayları ve göç hareketleri gibi durumlar medyada yer bulan temsil pratiklerinin daha da yoğunlaştığı anlardır. Bu gibi olayların medyada nasıl çerçvelendiği (framing), yalnızca izleyici/kamuoyu algısını şekillendirmekle kalmayarak; aynı zamanda söz konusu olayların uluslararası ilişkilerde doğuracağı politik sonuçları da etkileme potansiyeline sahiptir. Medya, burada yalnızca bilgi aktaran bir araç değil, aynı zamanda gerçekliği seçici biçimde organize eden, gündem oluşturan ve kamuoyu yönlendiren bir aktör konumundadır (Entman, 1993, s. 56).

Akademik literatür, haber ajanslarının yalnızca haberin iletiminde değil; aynı zamanda kamu diplomasisinin yürütülmesi, uluslararası ilişkilerin temsili ve stratejik iletişim

süreçlerinde merkezi bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda haber ajansları, ulus-devletlerin dış politika söylemlerini uluslararası kamuoyuna aktaran ve meşrulaştıran yapılar olarak değerlendirilmektedir. Mehmet Tugay Aldemir (2024), Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşması'na ilişkin Anadolu Ajansı'nın İngilizce haberlerini stratejik iletişim kuramı çerçevesinde inceleyerek; ajansın Türkiye'nin arabulucu imajını pekiştirmede nasıl bir rol oynadığını tespit etmiştir. Efseleddin Agalarov (2019) ise Anadolu Ajansı ve Azertac ajanslarını karşılaştırarak, bu kurumların kamuoyu yönlendirme ve devlet politikalarının meşrulaştırılmasındaki rollerine odaklanmıştır. Javanshir Gadimov (2014), Sovyet sonrası dönemde Rusya ve Türk cumhuriyetlerindeki haber ajanslarının kamu diplomasisi işlevlerini tarihsel bağlamda ele alarak kurumsallaşma farklarını vurgulamıştır.

Haber ajansları, ülkelerin dış politika söylemlerinin dış kamuoyunda nasıl algılandığını doğrudan etkileyen araçlardır. Omo Aiman Boudchar'ın (2022) çalışması, Anadolu Ajansı'nın Arapça yayınlarının Arap kamuoyundaki etkisini değerlendirmiş; bu yayınların güvenilirlik düzeyine ve medya güvenliği algısına dair önemli bulgular sunmuştur. Kübra Keskin'in (2025) çalışması, IRNA'nın İran dış politikasını nasıl temsil ettiğini söylem çözümlemesi ve çerçeveleme kuramı aracılığıyla analiz etmiş; ajansın söyleminin dış politika yönelimleriyle uyumlu olduğunu göstermiştir. Benzer biçimde, Doğu (2024) Karabağ Savaşı örneği üzerinden RIA Novosti ve Interfaks ajanslarının söylem stratejilerini incelemiştir. Aidos Rymkul (2022) ve Gulaiym Abdukarimova (2021), sırasıyla Anadolu Ajansı ile Kazinform, ve Anadolu Ajansı ile Kabar Ajansı'nın karşılıklı ülke temsillerini analiz ederek; bu ajansların dostane ve ideolojik yönelimleri doğrultusunda temsiller oluşturduğunu belirtmiştir. Navia Izzati (2021) ise Endonezya'nın Antara ajansının Türkiye temsillerinde askerî ve çatışma odaklı temalara ağırlık verdiğini saptamıştır. Yeni medya ortamları, haber ajanslarının diplomatik işlevlerini daha da görünür kılmıştır. Muhammet Erdoğan Doğramacı (2023), 1915 Ermeni Olayları bağlamında sosyal medya (Twitter) verilerini analiz ederek haber ajanslarının dijital diplomasi ve kamu diplomasisi etkileşimindeki rolünü ortaya koymuştur. İbrahim Engin Akalın (2022), CNN, Sputnik ve Al Jazeera gibi küresel ajansların Suriye İç Savaşı'na ilişkin yeni medya içeriklerini söylem çözümlemesiyle değerlendirerek, dijital mecralarda da ulus-devlet çıkarlarının belirleyici olduğunu göstermiştir.

Çatışma, savaş ve kriz dönemlerinde haber ajanslarının söylemleri daha ideolojik ve ulusal çıkarlara paralel hale gelmektedir. Ayberk Düzcan (2022), Barış Pınarı Harekâtı'nın uluslararası ajanslardaki temsilini incelemiş ve haber söylemlerinin dış politika yönelimleriyle örtüştüğünü belirtmiştir. Mehmet Özdemir (2021) ise Batı merkezli ajansların Orta Doğu temsillerinde ötekileştirici çerçeveler kullandığını ileri sürmüştür. Cansu Güğünağaoğlu (2020), Karlov suikastı bağlamında Anadolu Ajansı ve TASS'ın haberlerini karşılaştırmış; her iki ajansın da ulusal çizgileri destekleyen söylemler geliştirdiğini saptamıştır. Sedat Bora Özerinç (2008) de Karabağ Sorunu haberlerinde Reuters'ın tek yönlü ve tarihsel bağlamdan kopuk çerçeveler sunduğunu göstermiştir.

Yusuf Duru (2019), Reuters ve TASS'ın Cumhurbaşkanı Erdoğan'a ilişkin haberlerini karşılaştırmış; ajansların ideolojik yönelimlerinin içerik üretiminde belirleyici olduğunu göstermiştir. Zihni Oğuz Akın (2010) da Reuters ve AP'nin Türkiye haberlerinde negatif çerçeveler kullandığını, eşik bekçiliği uygulamalarının buna aracılık ettiğini belirtmiştir. Fatih Atlas'ın (2013) çalışması, Anadolu Ajansı ve Cihan Haber Ajansı'nın rekabet yapılarını SWOT ve Porter analizleriyle değerlendirmiş; dijitalleşmenin sektörel etkilerine dikkat çekmiştir. Moshir Rahman (2022) ise Türkiye (AA ve İHA) ve Bangladeş (BSS ve UNB) ajanslarının muhabirlik pratiklerini karşılaştırarak, medya üretim süreçlerinde kültürel farkların belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Maimaiti Yimamu (2016) ve Baikeertiemuer Maimaitimin (2014), Çin'in Xinhua Ajansı örneği üzerinden Çin'in devlet destekli medya yapısını incelemişlerdir. Manahil Mohmed Ahmed Mohmed'in (2024) SUNA Ajansı'na yönelik araştırması ise Sudan'da çevre haberciliğinin sınırlı ve yüzeysel kaldığını ortaya koymuştur.

Devlet destekli haber ajansları, yalnızca enformasyon aktarımıyla sınırlı olmayan, aynı zamanda dış politika araçları olarak işlev gören kurumsal yapılardır. Bu ajanslar, uluslararası kamuoyunun yönlendirilmesi, yumuşak güç stratejilerinin geliştirilmesi ve kamu diplomasisi faaliyetlerinin yürütülmesi gibi roller üstlenerek küresel siyasal iletişim ağlarında kritik aktörler hâline gelmiştir. Bu bağlamda haber ajansları, salt haber toplayıp yayan mekanizmalar olmanın ötesinde, ulusal çıkarların temsilcileri ve devlet destekli stratejik iletişim aktörleri olarak konumlanmaktadır. Hem iç kamuoyunu bilgilendirme hem de dış kamuoyuna yönelik algı yönetimi gerçekleştirme kapasiteleri, onları modern

devletin iletişim stratejisinde vazgeçilmez kılmaktadır. Günümüzde devletler, uluslararası imajlarını yönetmek ve dış politika hedeflerini desteklemek amacıyla medya organlarını daha sistematik biçimde kullanmakta; bu süreçte haber ajansları yalnızca enformasyon sağlayıcısı değil, aynı zamanda diplomatik söylemin üreticisi olarak işlev görmektedir (Adegbola vd., 2022, ss. 138-140).

Devlet destekli ajanslar tarafından üretilen içerikler, çoğu zaman yalnızca nesnel bilgi sunmakla kalmaz; aynı zamanda belirli politik gündemlerin ve diplomatik hedeflerin uluslararası düzlemde dolaşıma sokulmasını da amaçlar. Bu durum, özellikle Çin'in Xinhua, Katar merkezli Al Jazeera ve Türkiye'nin Anadolu Ajansı gibi küresel ölçekte etkili ajanslarda açıkça gözlemlenmektedir. Söz konusu ajanslar, yalnızca haber üretimi gerçekleştiren kurumlar değil, aynı zamanda ulusal politikaların, kimliklerin ve kültürel değerlerin uluslararası alanda temsiline katkı sunan yapılar olarak faaliyet göstermektedir. Özellikle kriz dönemlerinde, silahlı çatışmalarda, diplomatik gerilimlerde ya da küresel gelişmelerde bu ajansların rolü daha görünür hâle gelmektedir. Bu bağlamda, devlet destekli haber ajanslarının hem iç hem de dış politika düzeyinde iktidar ilişkileriyle doğrudan bağlantılı olduğu, medyanın yalnızca bir araç değil, aynı zamanda politik mücadelenin sahnesi hâline geldiği anlaşılmaktadır (Adegbola vd., 2022, ss. 150-157).

Johan Galtung'un yapısal emperyalizm teorisi çerçevesine göre (1965, ss. 71-77), küresel medya sistemleri merkez-çevre ilişkisini yeniden üretir; çevre ülkeler merkezleri bilgilendirirken, kendi aralarındaki çapraz iletişim son derece sınırlıdır. Bu doğrultuda 1980 tarihli MacBride Raporu ve NWICO tartışmaları, Anglo-Amerikan haber hegemonyasını eleştirerek bilgi akışında daha adil bir düzen talep etmiştir. Ancak ABD ve İngiltere'nin UNESCO'dan çekilmesi, bu girişimlerin küresel düzeyde ciddi bir direnişle karşılaştığını göstermiştir.

La Parra ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada (2010, ss. 140-150), FANA'ya bağlı 16 ajansın 2005 yılı Şubat ve Ağustos aylarında yayımladığı 4.093 haberde toplam 6.624 ülke atfı yapılmıştır. ABD, Irak, İsrail-Filistin çatışması, Birleşik Krallık, Suudi Arabistan, Mısır, Fransa ve İran en fazla atıf alan ülkelerdir. Buna karşılık Afrika, Latin Amerika ve Asya'nın birçok bölgesi düşük oranda temsil edilmiştir. Kuzey Afrika'daki Arap ülkeleri neredeyse hiç görünmemiştir. Bu tablo, uluslararası görünürlüğün

ekonomik ve askerî güçle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Sosyal ağ analizine göre haber üretiminde Kuveyt, Katar, Suudi Arabistan ve Mısır öne çıkarken; görünürlük açısından Irak, Filistin, Suudi Arabistan ve Mısır başı çekmektedir. Suudi Arabistan ve Mısır bu ağda “köprü” rolü üstlenmekte ve merkezî konumda yer almaktadır. Arap haber sistemi içinde iki temel küme oluşmuştur: İlki, Körfez ülkeleri ile Sudan’dan oluşan ve güçlü iç iletişime sahip grup; ikincisi ise Suriye ile Kuzey Afrika ülkelerinin daha zayıf bağlarla yer aldığı kümelenmedir. Bu ikinci grup, merkez ülkelerle daha zayıf ilişkilere sahiptir. Bu çerçevede Sudan’ın resmi haber ajansı SUNA’nın konumu dikkat çekicidir. FANA’ya bağlı 16 ajans arasında yer alan SUNA, haber üretimi ve görünürlük açısından ağın çevresinde konumlanmıştır. Sosyal ağ ölçümleri, SUNA’nın Suriye ve Kuzey Afrika ile aynı kümelenmede yer aldığını ve ağın yönlendirici merkezlerinden biri olmadığını göstermektedir. ABD, İngiltere ve Fransa gibi küresel güçler ile Suudi Arabistan ve Mısır gibi bölgesel merkezler, medya görünürlüğünde belirleyici rol oynamaktadır. Kuzey Afrika, Afrika’nın geri kalanı, Asya ve Latin Amerika ise oldukça düşük düzeyde temsil edilmektedir. Her ne kadar pan-Arap bir medya etkileşimi var olsa da bu etkileşim büyük ölçüde çatışma temelli gelişmekte ve bölgesel eşitsizlikleri yeniden üretmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

SUDAN MEDYASI

Sudan'daki medya tarihi, ülkenin kültürel, toplumsal ve siyasal çeşitliliğini yansıtan çok katmanlı bir gelişim süreci olarak değerlendirilmektedir. Kuruluşundan itibaren yalnızca haber, bilgi aktarımıyla sınırlı kalmayan Sudan basını, aynı zamanda ulusal kimliğin inşası, toplumsal farkındalık oluşturma ve bağımsızlık taleplerini dile getirme gibi misyonlar da üstlenmiştir. Farklı görüşlerin temsil edildiği çok sayıda gazete ve derginin yayımlanması, basının kamusal alanda etkin bir tartışma platformu haline gelmesini sağlamıştır. Sudan'daki medya sisteminin tarihsel seyri, yalnızca teknik bir dönüşüm değil; aynı zamanda ülkedeki siyasi otoriteler, yasaklar, ifade özgürlüğü mücadelesi ve toplumsal hareketlerle de yakından ilişkilidir. Sudan medyasının geçirdiği evreleri anlamak, aynı zamanda ülkenin toplumsal ve siyasi tarihini çözümlenmek açısından da önem arz etmektedir. Bu bölümde, Sudan gazeteciliğinin tarihsel gelişimi; onu biçimlendiren siyasal dönemler, medya üzerindeki yapısal etkiler ve toplumsal sonuçlar çerçevesinde incelenecektir.

2.1. Sudan'ın Jeopolitik Konumu

Sudan, tarihsel olarak Sahra altı Afrika'nın batı kıyılarından doğu kıyılarına kadar uzanan geniş bir bölgeyi tanımlamak için kullanılan bir coğrafi terim olarak ortaya çıkmıştır. Bu kavram, günümüzde daha çok Nil Havzası'nın Mısır'ın güneyinde kalan kısmına karşılık gelmektedir. Afrika kıtasının kuzeydoğusunda yer alan Sudan Cumhuriyeti hem coğrafi hem de kültürel olarak Afrika ile Arap dünyası arasında bir köprü işlevi görmektedir. Ülke; doğuda Etiyopya ve Eritre, kuzeyde Mısır ve Libya, batıda Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti, güneyde ise 2011 yılında bağımsızlığını ilan eden Güney Sudan ile çevrilidir (İdris vd., 2020, ss. 111-112).

22,4° kuzey enlemi ile 38,22° doğu boylamları arasında yer alan Sudan, tarih boyunca Batı Afrika'dan Hicaz'a giden hac kervanlarının ve Doğu Afrika ile yapılan ticaretin ana güzergâhı olmuştur. Bu durum, Sudan'a kıta içi ulaşım ve kültürel etkileşim açısından stratejik bir konum kazandırmıştır. 1.882.000 km²'lik yüzölçümüyle Afrika'nın en büyük ülkeleri arasında yer alan Sudan, Güney Sudan'ın 2011 yılında ayrılması sonrası yüzölçümünün %7,24'ünü kaybederek 1.752.187 km²'ye gerilemiştir. Sudan aynı zamanda 129.813 km²'lik bir deniz yetki alanına sahiptir (Sudanembassy, 2022).

Sudan'ın iklimi, tropikal kuşakta yer alması nedeniyle yıl boyunca yüksek sıcaklıklarla karakterizedir. Coğrafi çeşitlilik, kuzey bölgelerde çöl ve yarı çöl, güney bölgelerde ise yarı nemli iklim özelliklerinin görülmesine yol açmaktadır. Özellikle Kuzey Eyaleti, Kuzey Kordofan ve Kuzey Darfur çöl iklimine sahipken; orta ve güney bölgeler platolar ve dağlık alanlarla çevrili daha verimli ovalarla öne çıkmaktadır. Ülke genelinde yıllık yağış miktarı kuzeyde 25 mm'nin altına düşerken, güneyde bu oran 1500 mm'ye kadar çıkabilmektedir. Sudan'ın hidrolojik yapısında Nil Nehri merkezi bir rol oynamaktadır. Başkent Hartum'da Mavi Nil ile Beyaz Nil'in birleşmesiyle oluşan Nil Nehri, Sudan'ı boydan boya geçerek kuzeye, Mısır'a ve Akdeniz'e ulaşmaktadır. Nil, yalnızca doğal bir su kaynağı değil; aynı zamanda tarım, balıkçılık, enerji üretimi ve uluslararası ilişkiler açısından stratejik bir varlık konumundadır. Rosaires, Sennar, Khashm al-Qurba, Jabal Awliya ve Meroe barajları bu kaynaklardan elde edilen elektrik üretiminde ve ekonomik faaliyetlerde önemli rol oynamaktadır (İdris vd., 2020, ss. 112-113).

2.2. Sudan Basımının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Sudan'da süreli ve düzenli yayıncılığın başlangıcı, İngiliz işgal yönetiminin kurumsal yapısını oluşturmaya başlamasıyla eş zamanlı bir gelişim göstermektedir. Bu çerçevede, El-Gazette gazetesi, 7 Mart 1899 tarihinde yayımlanmış ve bazı tarihçiler tarafından Sudan'da yayımlanan ilk gazete olarak kabul edilmiştir. Ancak bu yayın, içerik açısından değerlendirildiğinde, daha çok İngiliz yönetiminin yasa, karar ve bildirimlerini halka duyurduğu resmî bir bülten niteliğindedir. Her ne kadar 1885 yılında Mahdist yönetimi döneminde ve 1896 yılında İngiliz işgal güçlerince çeşitli broşür ve yayınlar hazırlanmış olsa da, bu metinler modern anlamda süreli yayın ya da gazete olarak değerlendirilmemektedir. Söz konusu belgeler, daha çok propaganda amaçlı üretilmiş, tek seferlik veya düzensiz aralıklarla yayımlanan materyallerden ibarettir (Hendrickx, 1995,

s. 20).

Sudan'da modern anlamda ilk gazete kabul edilen “Sudan Gazetesi”, 28 Eylül 1903 tarihinde yayımlanmıştır. Gazete, Mokattam gazetesinin sahipleri olan Fares Nimr, Yaqoub Sarrouf ve Shaheen Makarios tarafından haftada iki gün (Perşembe ve Pazartesi) yayımlanmak üzere kurulmuştur. Shaheen Makarios aynı zamanda gazetenin yazı işleri müdürlüğünü yürütmüştür. Gazete; “siyasi, ticari, edebi, haber ve tarım” gazetesi olarak tanımlanmış ve İngiliz yönetiminin politikalarını desteklemek amacıyla kurulmuştur. Başlıca amaçları arasında, yönetimi güçlendirmek, idari faaliyetleri duyurmak, önemli olayları kayda geçirmek ve I. Dünya Savaşı döneminde İngiliz çıkarları doğrultusunda propaganda yapmak yer almıştır (Abasalih, 1988, ss. 34-35).

Haber, makale ve reklam içerikleriyle yayın hayatını sürdüren Sudan Gazetesi, gazetecilik açısından sınırlı bir tür çeşitliliğine sahiptir. Röportaj, araştırmacı gazetecilik veya köşe yazısı gibi modern gazete yazı türlerine içeriklerinde yer verilmemiştir. Gazetede yayımlanan yerel ve uluslararası haberlerin önemli bir bölümü, doğrudan İngiliz gazetelerinden ya da Havas ve Reuters gibi Batılı haber ajanslarından çevrilerek alınmaktaydı. Bu durum, dönemin sömürgeci bilgi akışı dinamiklerini ve yerel haberciliğin gelişim eksikliğini yansıtmaktadır. Gazete, yalnızca haber değil, zaman zaman çeviri romanlara da yer vererek edebi yayıncılık işlevi de üstlenmiştir. Ancak haber ağı büyük ölçüde sınırlı kalmış; sadece Port Sudan, Atbara ve Suakin gibi bazı bölgesel merkezlerle sınırlı bir muhabir ağı üzerinden haber temin edilmiştir. Teknik açıdan değerlendirildiğinde, gazete büyük boy (broadsheet) formatta basılmıştır. Görsel içerik bakımından ise, ilk kez 1911 yılında, Mısır Valisi Lord Kitchener’in Sudan’a gerçekleştirdiği ziyareti haberleştirirken fotoğraf kullanımı tercih edilmiştir. Bu, Sudan basınında fotoğrafın haber unsuru olarak kullanılmaya başlandığı ilk örneklerden biri olarak kayda geçmiştir (Oladosu, 2024, ss. 25-30).

Gazetenin okuyucu kitlesi başta Suriyeli ve Mısırlı hükümet memurları ile Sudanlı elit tüccarlar ve ileri gelenlerle sınırlı kalmıştır. Eğitim seviyesi ve ekonomik koşullar nedeniyle halkın büyük çoğunluğu gazeteye erişememiştir. Gazete, reklam gelirlerinin azlığı nedeniyle uzun süre İngiliz yönetiminin maddi desteğine muhtaç kalmış, resmi belgelerin tercümesi ve yayımlanması gibi işler karşılığında destek almıştır. 15 Aralık 1904 tarihinde gazete, Arapça bilmeyen Sudanlılar ve yabancı okuyucular için dördüncü

sayfasını İngilizce yayımlamaya başlamıştır. Sudan Gazetesi'nin basımı, ülkenin ilk modern matbaasında gerçekleştirilmiş, ilk olarak buhar gücüyle çalışan makineler, 1911'de elektrikle çalışan sistemlere dönüşmüştür (Kadoda & Hale, 2015, s. 218).

İngilizce ve Yunanca olarak yayımlanan “Sudan Herald”, 1912 yılında Abdul Karim tarafından Arapçaya çevrilerek yayınlanmaya başlanmıştır. 1919’da Sudanlılar tarafından sahiplenilen gazete, yerel entelektüel faaliyetlerin gelişiminde rol oynamıştır. 1930’lu yıllarda “Sudan” dergisi (kadınlara yönelik) ve “Sudan Aynası” gibi yayınlar ortaya çıkmıştır. 1935’te ilk Sudan gazetesi olan Nil Gazetesi yayımlanmış, 1942’de radyo dergisi kurulmuştur (Warburg, 1991, s. 196).

Sudan’da basın ortaya çıkışı, sömürgecilik bağlamında değerlendirilmesi gereken çok katmanlı bir süreçtir. Basın başlangıçta İngiliz yönetiminin resmi yayın organı olarak kurulmuş, zamanla yerel girişimlerin ve toplumsal taleplerin etkisiyle çeşitlenmiştir. Ancak bu süreçte, basın uzun süre yabancı sahiplik, yabancı editörlük ve sınırlı okuyucu kitlesi ile şekillenmiş; Sudanlı gazeteciler ve yazarlar süreçte ancak daha sonraki dönemlerde görünürlük kazanabilmiştir (Sharkey, 1999, s. 532). Özellikle 20. yüzyılın başlarında farklı etnik ve kültürel grupların öncülüğünde şekillenmiş Sudan basın tarihi uzun bir süre boyunca sınırlı sayıda yayıncı varlığını sürdürmüştür. Ülkede çıkan ilk süreli yayınlardan biri, 1908 yılında Ticaret Odası tarafından yayımlanan Ticaret Odası Dergisi’dir. Bu dergi, Yunan, İtalyan, Suriyeli ve Mısırlı delegelerden oluşan Ticaret Odası tarafından ayda bir kez Arapça ve İngilizce olarak yayımlanması planlanmış; içeriğinde ise tarım ve ticarete ilişkin makalelere yer verilmiştir. Ancak dergi düzensiz yayınlandığı için kısa sürede yayımına son verilmiştir (Ahmed, 1984, s. 32). Aynı yıl içinde Mısırlı muhabir Saad Efendi Yasın el-Masah, Sudan’da Kashkul al-Masah ve Hartum adlı iki gazeteyi yayımlamıştır. Fakat bu yayınlar da uzun ömürlü olamamış ve kısa bir süre sonra yayından kaldırılmıştır (Sharkey, 1999, s. 533). 1911 yılında, Yunan topluluğuna mensup Saulou ve Hristo adlı iki kişi, Sudan’daki Rum cemaatine ve uluslararası tüccarlara hitap etmek amacıyla İngilizce ve Yunanca olarak iki haftada bir yayımlanan Sudan Herald adlı gazeteyi kurmuşlardır. Bu gazete, Ekim 1913’te Sudan’ın Öncüsü adlı Arapça bir ek yayımlamış; bu ek, Sudan basın tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Özellikle edebi ve entelektüel Rönesans bağlamında, birçok Sudanlıya ilk kez yazı yazma fırsatı tanımış ve ülkenin kültürel gelişimine katkı sağlamıştır. Bu

süreçte adı öne çıkan isimlerden biri, daha sonra Sudan Ulusal Gazetesi'nin ilk genel yayın yönetmeni olacak olan Hüseyin Şerif'tir (Kadoda & Hale, 2015, ss. 218-222).

4 Ocak 1913 tarihinde yayımlanan Raed Al-Sudan gazetesi ise dönemin dikkat çeken diğer bir yayını olmuştur. Baş editörlüğünü Hartum'daki Al-Wabourat Departmanında görev yapan Suriyeli yazar ve şair Abdul Rahim Mustafa Qulailat üstlenmiştir. Bu yayın hem Arap edebiyatına katkı sunmuş hem de Sudanlı aydınlar arasında düşünsel paylaşımın zeminini genişletmiştir. 1918 yılında ise, doğrudan hükümet desteğiyle üç ayda bir yayımlanmaya başlayan Mesajlarda ve Bloglarda Sudan adlı devlet dergisi, Sudan toplumunun tarihi, folkloru, gelenekleri ve göreneklerine odaklanmıştır. Dergi, Genel Vali başkanlığındaki üst düzey İngiliz yetkililerden oluşan bir komite tarafından denetlenmiş ve İngilizce olarak yayımlanmıştır. Sudan üzerine çalışan yöneticilere, karar vericilere ve araştırmacılara bilgi ve istatistik sağlamak amacıyla vazifesini devam ettiren dergi, Sudan'ın bağımsızlık yılı olan 1956'ya kadar yayın hayatını sürdürmüştür (Salih, 1965, ss. 1-7).

Sudan vatandaşlarının sahip olduğu ve işlettiği ilk ulusal basın organı Sudan Gazetesi (Al-Sudani) olarak kabul edilmektedir. Sudanlı akademisyen Mahjoub Abdulmalik Babikian'a göre, ülkenin gazetecilik ve sanatsal geleneklerinin temelleri bu gazete aracılığıyla atılmıştır. Sudanlı gazeteci Hüseyin Şerif, Raed Al-Sudan gazetesinin yayından kalkmasının ardından, Sudanlı entelektüellerin görüşlerini ve halkın taleplerini yansıtabilecek yeni bir ulusal yayın organının kurulması gerektiğini savunmuştur. Bu çağrı üzerine 28 Şubat 1919'da Hadarat El-Sudan gazetesi yayın hayatına başlamıştır. Her cumartesi sabahı sekiz sayfa olarak yayımlanan gazete, on ay boyunca düzenli şekilde yayımlanmış ve abonelik sistemiyle dağıtılmıştır (Salih, 1965, s. 5). İlk sayfada genel yayın yönetmeninin başyazısı ile okuyucu görüşlerine yer verilirken, ikinci sayfada ülkenin çeşitli bölgelerinden haberler, üçüncü sayfada ise Reuters Ajansı'nın Kahire üzerinden ilettiği uluslararası haberler yer almıştır. Gazete ayrıca sosyal ve yerel meseleler, edebi yazılar ve şiirlerle de ilgilenmiş, bilim insanlarına ve yazarlara sayfalarını açmıştır. Hadarat El-Sudan, mülkiyeti, editoryal kontrolü ve okuyucu kitlesi Sudanlı olan ilk gazete olmasıyla ön plana çıkmıştır. Ancak zamanla İngiliz yönetiminin taleplerini benimsediği ve Sudan üzerindeki İngiliz egemenliğini desteklediği gerekçesiyle halk nezdindeki güvenilirliğini kısmen kaybetmiştir. Yayımlanacak haberler,

İngiliz İstihbarat Teşkilatı tarafından önceden denetlenmiştir. Bu sansür uygulamaları nedeniyle, bazı vatansever Sudanlılar gizlice broşürler dağıtarak İngiliz politikalarını ve gazetenin tutumunu eleştirmiştir (Meri, 2018, s. 311).

1920'li yıllarda Sudan'da siyasi gazetecilik, İngiliz işgaline karşı toplumsal muhalefetin önemli bir aracıydı. Ancak yazar Ali Abdüllatif'in siyasi faaliyetleri nedeniyle yargılanıp hapse atılması, eğitilmiş entelektüeller arasında siyasi gazeteciliğin sürdürülemeyeceği yönünde bir kanaat oluşmasına yol açtı. Bu durum, doğrudan siyasi muhalefetin yerine dolaylı ve simgesel bir ifade biçimi olarak edebi gazeteciliğin ön plana çıkmasına zemin hazırladı (Kadoda & Hale, 2015, s. 219). 1930 yılında yürürlüğe giren ilk basın yasası, özellikle İngiliz politikalarını eleştiren yayınları sansürlemeyi hedefliyordu. Bu yasal baskı ortamı, siyasi içeriğin doğrudan sunulmasını zorlaştırırken, edebi formlar aracılığıyla politik düşüncelerin ifade edilmesine neden oldu. Böylece Sudan'da edebiyat gazeteciliği hem entelektüel bir direniş biçimi hem de siyasi söylemin dolaylı taşıyıcısı haline geldi. Bu bağlamda, birçok edebiyat dergisi ve gazetesi yayımlanmaya başlandı. Bu yayınlar, edebi metinleri kullanarak sahiplerinin ve yazarlarının politik görüşlerini ifade ettiler. Sudan'da yayımlanan ilk edebi dergi olarak kabul edilen Al-Nahda, bir grup arkadaş tarafından elle yazılıp dağıtıldı. Onu Al-Aseel, Al-Fajr, Miraat Al-Sudan ve Gordon College dergileri izledi. 1932'de ise Al-Kaşafa, Al-Tariq Al-Qaim ve Al-Nasir Al-Islamiyyah gibi dini içerikli yayınlar ile Sudan Dergisi, Ticari Gazete ve özel içerikli Al-Fajr gibi dergiler yayımlandı (Salih, 1965, ss. 4-5).

2.2.1. Parti ve Askeri Rejimler Arasında Sudan Basını

Sudan'ın 1956 yılında bağımsızlığını ilan etmesinin ardından, ülkede basın alanında kayda değer bir hareketlilik yaşanmıştır. Bu dönemde, partiye bağlı yayın organlarının yanı sıra bağımsız gazeteler de ortaya çıkmış, bazı yayınlar ise kısa sürede ortadan kaybolmuştur. Bu çeşitlilik, bağımsızlık sonrası Sudan toplumunun siyasal ve kültürel dönüşümünü yansıtan önemli bir göstergedir. Bağımsızlık sonrasındaki dönemde gazetecilerin büyük çoğunluğu profesyonel değildi; yalnızca on beşin biraz üzerinde profesyonel gazeteci bulunduğu belirtilmektedir (Widdatallah, 2025, ss. 2-5). Birçok gazeteci, gazeteciliğe bir hobi olarak başlamış; üniversite eğitimi almadan ya da gazetecilik diploması olmaksızın mesleğe adım atmıştır. Buna rağmen, bu dönemde gazetecilerin ülkenin politik ve sosyal gelişimine katkıları büyük olmuştur. Bu bağlamda

öne çıkan en önemli yayınlardan biri, 1958 yılında yayımlanmaya başlayan Al-Ayyam gazetesidir. Bu gazete, ofset baskı, linotip ve letterpress gibi çağdaş baskı teknolojilerini kullanan Sudan'daki ilk gazete olmuştur. Teknik yeniliklerin yanı sıra, bağımsız ve profesyonel habercilik anlayışıyla Sudan gazeteciliğinin ilerlemesine önemli katkılar sağlamıştır (Baker & Scott, 2018, ss. 133-136).

Dr. İbrahim Daqush'a göre, bağımsızlık sonrasındaki Sudan gazeteciliği ileri bir düzeye ulaşmış; gazeteciler, ülkenin bağımsızlık mücadelesinde kritik bir rol üstlenmiştir. Bu dönemde bazı gazeteciler, basının dönüştürücü etkisini, *“Bu bağımsızlığı biz kalemlerimizle kazandık, silahlarımızla değil”* şeklindeki ifadeleriyle dile getirerek, medyanın yalnızca bir haber aracı değil, aynı zamanda siyasi mücadelede etkin bir aktör olduğunu vurgulamışlardır. Bağımsızlık sonrası süreçte yayınlanan gazeteler, günlük, haftalık veya iki haftada bir olmak üzere farklı periyotlarla okuyucuyla buluşmuştur. Bu dönemde, siyasi partilerin yayın organlarının yanı sıra, büyük ölçüde bağımsız nitelikteki gazeteler de yayın hayatına katılmıştır. Söz konusu gazeteler, dönemin kısıtlı medya olanaklarına rağmen ortalama 3.000 ile 15.000 tiraj aralığında baskı yaparak geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmayı başarmıştır (Salih, 1965, ss. 6-8).

Sudan'da askeri yönetimin ilk aşaması, 1958 yılında Korgeneral İbrahim Abboud liderliğinde gerçekleşen bir darbeyle başlamış ve 1964 yılına kadar sürmüştür. Bu dönemde siyasi parti faaliyetleri tamamen yasaklanmış, partilere bağlı gazeteler kapatılmış ve bağımsız yayın organları da ciddi baskı altına alınmıştır. Abboud yönetimi, basının hükümet politikalarını eleştirmesini önlemek amacıyla doğrudan sansür uygulamış; gazetecilere hükümetin iç ve dış politikaları hakkında yorum yapmamaları, eleştiri içeren haber yayımlamamaları yönünde talimatlar vermiştir. General Abboud'un 1958 yılında gazete yöneticileriyle yaptığı toplantıda, *“Hükümetin politikalarını eleştirmeyin, yorum yapmayın”* şeklinde net uyarılarda bulunmuştur. Aynı şekilde, İçişleri Bakanı da basına yönelik baskıların süreceğini açıklamıştır (Galander & Starosa, 1997, ss. 215-220). 15 Ağustos 1960'ta yayın hayatına başlayan El-Thawra gazetesi, askeri rejimin sesi olmuş; hükümet yanlısı haberler yayımlarken muhalefeti sert şekilde eleştirmiştir. Sekiz sayfalık günlük bir yayın olan gazetenin, genel yayın yönetmenliği görevini Abdullah Receb üstlenmiştir. Ancak El-Thawra, yanlış ve yönlendirici haberler yayımladığı gerekçesiyle hem kamuoyu hem de bazı gazeteciler tarafından eleştirilmiştir.

Yayın hayatı, 21 Ekim 1964'te halk ayaklanmalarıyla askeri rejimin sona ermesiyle birlikte son bulmuştur (Collins, 2008, s. 92).

1964 Ekim Devrimi sonrasında tesis edilen demokratik ortamda, Sudan basını önemli ölçüde gelişmiş ve çeşitlenmiştir. Bu süreçte birçok gazete ve dergi yayımlanmış; söz konusu yayınlar farklı siyasi görüşleri yansıtmıştır. Ancak bu yayınlardan birçoğu kısa ömürlü olmuştur. Bunun temel nedenleri arasında sahiplerinin finansal yetersizlikleri ve gazetecilik mesleğinin doğası ile gereksinimlerine dair yeterli bilgiye sahip olmamaları gösterilmiştir (Ahmed, 1984, s. 17). Muhalefet gazeteleri, iktidarı açıkça eleştirebilmiş, hükümete yakın yayın organları ise resmi politikaları desteklemiştir. Bu dönemde Sudan'ın nüfusu yaklaşık 14,5 milyon olup, 13 günlük gazete yayımlanmıştır. Bu gazetelerin 11'i Arapça, 2'si ise İngilizce yayın yapmıştır. Sadece üç gazete tiraj bilgilerini açıklamıştır. Bu gazeteler El-Akhbar (15.000), El-Ra'i el-Aam (14.000) ve El-Akhbar el-Sabah (4.000)'dir (Salih, 1965, ss. 5-7).

Yayınlara büyük bir bölümü başkent Hartum merkezlidir. Aynı dönemde Merkezi İletişim Bürosu, haftalık olarak İngilizce bir haber bülteni yayımlamış ve bu bülteni ücretsiz dağıtmıştır. Ayrıca hem Arapça hem İngilizce yayımlanan edebiyat, sanat ve düşünce içerikli birçok dergi mevcuttur. Öte yandan ülkede dört özel haber ajansı faaliyet göstermektedir. Bunlardan El-Wataniya ve Sudan News Agency, Arapça haberleri İngilizceye çevirmekteyken, diğer ikisi olan Reuters ve Agence France-Presse uluslararası ajanslardır ve Hartum'da faaliyet göstermektedir (Galander & Starosa, 1997, ss. 224-227). Bu dönemde gazetelerin büyük bir kısmı, siyasi partilerin resmi veya gayriresmî yayın organı olarak işlev görmüştür. Her parti kendi ideolojik duruşunu yansıtan yayınlar çıkarmıştır. Bu dönemin öne çıkan gazeteleri arasında Al-Ayyam, Al-Rai Al-Aam ve Al-Sahafa bulunmaktadır. Bu gazeteler çoğunlukla siyasal içerikli haberler yayımlamışlardır; yalnızca “Kadının Sesi”, “Hartum” ve “El-Kalam” dergileri edebi içerikleriyle ayrılmaktadır (Collins, 2008, ss. 115-119). Bununla birlikte, gazeteler Arap dünyasından ve küresel gelişmelerden yeterince haber vermemekle ve reklam rekabeti karşısında zayıf kalmakla eleştirilmiştir. Siyasi partiler arasındaki yoğun rekabet ve Cumhurbaşkanlığı makamına dair anlaşmazlıklar, basında tarafsızlığın artmasına neden olmuştur. Gazetelerin bu çekişmelerin aracı hâline gelmesi, okuyucu kitlesinin güvenini zedelemiş ve halkın gazetelerden uzaklaşmasına yol açmıştır. Bu gelişmeler,

1969 yılında gerçekleştirilen askerî müdahaleye zemin hazırlamış ve darbe sonucunda gazeteler kapatılmıştır (Sharkey, 1999, s. 544).

Sudan'da ikinci askeri yönetim, 1969 yılında General Cafer Nimeyri'nin gerçekleştirdiği darbeye başlamıştır. Bu dönemde de önceki döneme benzer şekilde partiler kapatılmış, birçok gazete yasaklanmış ve medya devlet kontrolüne alınmıştır (Sharkey, 1999, s. 542). Başlangıçta bazı bağımsız ve parti gazeteleri yayımlanabilmiş olsa da rejim giderek daha sertleşmiş, gazeteciler ya susturulmuş ya da ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte basın özgürlüğü yalnızca anayasal düzeyde var olmuş, fiilen ise hükümetin ideolojik yönlendirmesiyle sınırlandırılmıştır (Widdatallah, 2025, s. 8). 1972 yılında kurulan Sosyalist Birlik partisi, Mısır'daki devlet gazeteciliği modelini benimsemiş ve medya kamusal propaganda aracına dönüştürülmüştür. Bu dönemde yalnızca El-Eyyam ve El-Sahafa adlı iki gazetenin yayınına izin verilmiştir (Galander & Starosa, 1997, ss. 228-230). Anayasa'nın 49. maddesinde, "Basın halka eğitim ve aydınlanma amacıyla özgürdür ve hedeflerine hizmet edecek şekilde yönlendirilir" denilmesine rağmen, bu özgürlük hükümetin belirlediği sınırlar çerçevesinde kalmıştır. Hükümeti eleştiren herhangi bir içerik, yasal müdahale ve cezalandırmayla karşı karşıya kalmıştır. Her iki askeri yönetim döneminde de medyanın amacı, halkı bilgilendirmekten çok rejimin söylemini yaymak olmuştur. İlk yönetimde bazı bağımsız gazetelere sınırlı da olsa faaliyet izni verilmişken, ikinci yönetim tüm yayınları devletleştirmiştir. Her iki dönemde de gazetecilik mesleği ciddi tehdit altına girmiş; gazeteciler yargılanmış, tutuklanmış veya mesleklerini bırakmak zorunda kalmıştır. Basının yalnızca resmi bültenlerle silahlı kuvvetler hakkında bilgi yaymasına izin verilmiş, muhalefet, etnik gruplar veya diğer ülkelerin politikaları hakkında haber yapılması yasaklanmıştır (Collins, 2008, ss. 94-112).

1985 halk ayaklanmasının ardından kurulan geçiş hükümeti, bireylere, siyasi partilere ve sivil toplum kuruluşlarına gazete çıkarma hakkı tanımıştır. Bu süreçte Kültür ve Enformasyon Bakanlığı'na bağlı Basın ve Yayın Kurumu, yeni yayınların denetiminden sorumlu olmuştur. Bu ortamda, gazetecilik mesleğinde aktif olan ya da daha önce meslekten ayrılmış bireyler yeniden yayıncılığa dönmüş ve çok sayıda yeni gazete faaliyete başlamıştır. 1986 seçimleri sonrasında işbaşına gelen hükümet döneminde de genel itibarıyla basın özgürlüğü sürdürülmüş; birkaç istisna dışında gazete kapatmaları yaşanmamıştır. Ancak gazeteler, kâğıt tedarikinde ciddi sıkıntılarla karşı karşıya

kalmıştır. Bu sorunlar, siyasi baskılardan çok, iletişim altyapısındaki bozulma, elektrik kesintileri, matbaa makinelerindeki arızalar, yedek parça, mürekkep ve kimyasal malzeme teminindeki zorluklar ile ülke genelindeki ekonomik krizden kaynaklanmaktadır (Widdatallah, 2025, s. 10). Bu dönemde yayımlanan gazeteler genel olarak iki ana grupta sınıflandırılmaktadır. Parti yayın organları arasında Al-Raiya, Al-Maidan, Sawt Al-Umma ve Al-Ittihad; bağımsız yayınlar arasında ise Al-Ayyam Al-Siyasiya, Al-Awsa, Al-Telegraph ve Al-Jarida öne çıkmaktadır. Ancak bağımsız olarak nitelendirilen bazı gazetelerin, fiiliyatta belirli siyasi eğilimlere yakın bir yayın politikası izlemişlerdir. Bu yayınlarda öne çıkan başlıca temalar arasında İslam hukuku, Güney Sudan sorunu, ülkenin ekonomik durumu ve siyasi partiler arasındaki ilişkiler yer almaktadır (İdris vd., 2020b, ss. 113-114).

30 Haziran 1989 tarihinde General Ömer Hasan Ahmed el-Beşir öncülüğünde gerçekleştirilen askerî darbe ile Sudan'da üçüncü kez askeri yönetim başlamıştır. İlk aşamada "Kurtuluş Hükümeti" olarak adlandırılan bu yönetim, siyasi partileri ve gazeteleri kapatmıştır. Yeni rejim, yalnızca Ulusal Kurtuluş ve Modern Sudan adlı iki resmi gazetenin yayınına izin vermiş; bu yayınlar aracılığıyla devletin medya politikasını halka sunmayı amaçlamıştır. Medya sektöründe kapsamlı değişikliklere gidilmiş; Sudan Haber Ajansı (SUNA), radyo ve televizyonlarda hükümet yanlısı kadrolar görevlendirilmiş ve özel güvenlik servislerinden personel istihdam edilmiştir (Salih, 1965, ss. 6-7). Bununla birlikte bu yayınların kamuoyunda beklenen etkiyi yaratamaması üzerine Al-Anbaa adlı hükümet destekli yeni bir gazete çıkarılmıştır. Ancak bu gazete de kamuoyunda yeterli kabul görmemiştir (Collins, 2008, s. 116). Askerî yönetimin 30 yıllık sürecinde gazeteciler sık sık tutuklanmış; basın özgürlüğü sistematik olarak ihlal edilmiştir. Hükümetin medya üzerindeki kontrolü son yıllarda zayıflamış ve birçok gazete rejime karşı eleştirel yayınlar yapmaya başlamıştır. Bu ortam, 11 Nisan 2019 tarihinde El-Beşir rejiminin sona ermesine kadar sürmüştür. 2019 yılında Sudan'da kurtuluş rejiminin devrilmesiyle başlayan üçüncü geçiş dönemi, ülkede siyasi ve ekonomik istikrarsızlıkların artmasına yol açmıştır. Geçiş sürecinin başlarında ekonomik krizlere rağmen, gazeteler yayınlarına devam etmeye çalışmış; Sawt al-Umma, Al-Democrat ve Al-Sudani International gibi daha önce askıya alınan parti gazeteleri yeniden yayımlanmış, Al-Hadatha, Al-Mawakeb ve Al-Hirak al-Siyasiya gibi sivil hükümete bağlı ve değişimi savunan yeni yayınlar ortaya çıkmıştır (Kadoda & Hale, 2015, ss. 230-

232). Ancak Ekim 2021’de gerçekleşen askeri darbe, birçok medya kuruluşunun kapatılması, gazetecilerin tutuklanması ve muhalif ile bağımsız basının susturulması ile sonuçlanmıştır (Monitor, 2022).

2.2.2. 15 Nisan 2023’ten Günümüze Sudan Basını: Çatışma ve Dijital Medyanın Yükselişi

Sudan’da 15 Nisan 2023’te Sudan Silahlı Kuvvetleri ile Hızlı Destek Güçleri (HDG) arasında başlayan çatışmalar, yalnızca siyasal ve toplumsal yapıyı değil, aynı zamanda medya alanını da köklü biçimde dönüştürmüştür (Al-Najjar, M., 2023). Muhammed Babiker El-Avad’ın (2025) El Cezire News’te yayımlanan analizine göre, çatışmaların başlamasıyla birlikte ülkedeki birçok geleneksel medya kuruluşu kapılarını kapatmak zorunda kalmış; gazeteciler ise ağır fiziksel, psikolojik ve mesleki baskılarla karşı karşıya kalmıştır. El-Avad, savaşın özellikle başkent Hartum’daki medya kurumları üzerinde yıkıcı bir etki yarattığını; televizyon kanallarının bombalandığını, gazetelerin basım ve dağıtım süreçlerinin durduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda medya çalışanlarının büyük bir kısmı ya ülkeyi terk etmiş ya da sahada serbest çalışan gazeteciler olarak faaliyet göstermeye yönelmiştir.

Medya kuruluşlarının karşı karşıya kaldığı bu kurumsal dağılma süreci, savaşın bilgi akışı üzerindeki doğrudan etkisini ortaya koymaktadır. Radyo ve televizyon gibi kamu yayıncılığı yapan kurumlar da çatışma ortamında ciddi risklerle karşılaşmıştır. El Arabiya muhabirinin çatışmaların başladığı gün HDG’nin Omdurman’daki radyo ve televizyon merkezini ele geçirdiğini duyurması, medya kuruluşlarının çatışmanın doğrudan hedefi haline geldiğini göstermektedir. Yaklaşık 11 ay sonra bu merkezin Sudan ordusu tarafından geri alınması, yalnızca askeri bir zafer değil, aynı zamanda psikolojik ve sembolik bir kazanım olarak da değerlendirilmiştir. Ulusal Radyo ve Televizyon Kurumu’nun Port Sudan’a taşınması ve Sudan Haber Ajansı’nın Wad Madani’den faaliyetlerini sürdürmesi, devlet medyasının varlığını koruma çabalarının bir parçası olmuştur. Özellikle dijital platformlar bu süreçte belirleyici rol oynamıştır. El-Avad’a göre (2025), savaş koşullarında halk bilgiye ulaşmak için sosyal medya kanallarına yönelmiş; bu platformlar aynı zamanda birer propaganda aracı olarak işlev görmeye başlamıştır. Hızlı Destek Güçleri, TikTok ve Facebook gibi ağları sistematik biçimde kullanarak hem kamuoyu algısını şekillendirmeye çalışmış hem de rakip aktörler üzerinde

psikolojik baskı kurmayı amaçlamıştır. Sudan hükümeti ise buna karşılık olarak ulusal iletişim sistemlerini merkezi hale getirerek sosyal medyayı sınırlayıcı önlemler almış; resmi hesaplar üzerinden kendi anlatısını yaygınlaştırma çabasına girmiştir. Bu gelişmeler, medyanın yalnızca savaşın tanığı değil, aynı zamanda doğrudan bir parçası haline geldiğini göstermektedir. El-Avad'ın vurguladığı üzere (2025), günümüz çatışmalarında medya hem bilgi savaşının bir cephesi hem de toplumsal direnişin ya da teslimiyetin taşıyıcısı konumundadır. Sudan örneği, savaş ortamlarında medya ekosisteminin nasıl yeniden şekillendiğini ve dijitalleşmenin bu dönüşümdeki belirleyici rolünü açıkça ortaya koymaktadır.

Muhammed Babiker El-Avad'ın Al Jazeera News'te yayımlanan analizine göre (2025), ülkedeki dijital haberleşme ekosisteminde öncelikle devlet destekli resmi haber ajansı SUNA (2024) öne çıkmaktadır. SUNA, hükümet politikaları, resmi açıklamalar ve kriz dönemlerine ilişkin bilgilendirmeler konusunda temel kaynak niteliğindedir. Öte yandan, çok dilli yayın yapan ve diasporadan da haber aktaran bağımsız bir mecra olan Sudan Tribune, hem içerik çeşitliliği hem de uluslararası erişimi bakımından dikkat çekmektedir. Bu yapı, Sudan'daki medya çoğulluğunun dijital alandaki örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

El-Avad'ın belirttiği üzere (2025), Sudan'da dijital medya çoğulluğunu zenginleştiren diğer önemli platformlar arasında Alrakoba, Baj News, Sudan Press, Sudanile, Alnilin, Kush News ve Sudani Net gibi bağımsız ve yarı bağımsız dijital haber siteleri yer almaktadır. Bu platformlar, farklı politik ve toplumsal eğilimleri yansıtan içerikleriyle dijital kamusal alanın çeşitlenmesine katkı sunmaktadır. Ayrıca, uzun yıllardır basılı yayım yapan köklü gazeteler de dijital dönüşüme uyum sağlayarak çevrimiçi mecralarda varlıklarını sürdürmektedir. El Sudani, El-İntibaha, El-Tayyar, Akhirlahza, El-Sayha ve Alyaumaltali gibi gazeteler, web siteleri üzerinden erişilebilir dijital içeriklerle basılı-dijital geçişin somut örneklerini oluşturmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUDAN HABER AJANSI (SUNA) HABERLERİNDE TÜRKİYE’NİN TEMSİLİ

Medya, çağdaş toplumlarda bilgi akışının temel kaynaklarından biri olarak uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde önemli bir araç görevi görmektedir. Özellikle haber ajansları, sahip oldukları geniş muhabir ağı ve hızlı haber yayma kapasitesi ile küresel çapta yaşanan gelişmelerin kamuoyuna ulaşmasında merkezi bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, resmi haber ajansları devlet politikaları ve dış ilişkiler bağlamında ulusal ve uluslararası algıların oluşumunda belirleyici etkiler yaratabilmektedir.

Türkiye ile Sudan arasındaki siyasi ilişkiler, Sudan’ın 1956’da bağımsızlığını kazanmasının hemen ardından başlamış ve 1957 yılında Türkiye’nin Hartum Büyükelçiliği’nin açılmasıyla resmîyet kazanmıştır. Sudan’ın Ankara Büyükelçiliği ise 2009 yılında faaliyete geçmiştir. Sudan, Afrika kıtasında Türkiye’nin en kapsamlı iş birliği içinde olduğu ülkelerden biri olup, iki ülke arasındaki ilişkiler siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel alanlarda güçlü işbirliği mekanizmalarıyla desteklenmektedir. 2017 yılında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Sudan ziyareti, iki ülke arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi’nin kurulmasına zemin hazırlamış; bu kapsamda çok sayıda ekonomik, askeri ve kültürel anlaşmalar imzalanmıştır. Takip eden yıllarda gerçekleştirilen ziyaretler ve toplantılar, ilişkilerin devamlılığını pekiştirmiştir. Ticaret hacmi 2020 yılında yaklaşık 480 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiş ve karşılıklı ihracat ve ithalat kalemleri çeşitlilik göstermiştir. Sudan’daki Türk firmalarının faaliyetleri demir-çelik, çimento, deri ve tarım ürünleri ticareti gibi farklı sektörlerde yoğunlaşmakta; TİKA’nın desteklediği projeler ise sağlık ve kültürel mirasın korunması alanlarında önemli katkılar sunmaktadır. Türkiye Bursları programı çerçevesinde ise 1992’den bu yana yüzlerce Sudanlı öğrenciye eğitim desteği sağlanmıştır. Diplomatik temaslar ve işbirliği platformları ilişkilerin güçlendirilmesinde

etkin rol oynamaya devam etmektedir (mfa.gov.tr., 2025).

Sudan Haber Ajansı (Sudan News Agency - SUNA), Sudan'ın resmi haber ajansı olarak sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarda kapsamlı haber hizmeti sunmakta; Sudan kamuoyunun bilinçlenmesinde kritik bir rol üstlenmektedir. SUNA, haberlerini doğruluk, denge, nesnellik ve çeşitlilik ilkeleri doğrultusunda yayımlayarak, Sudan'ın iç ve dış politika dinamiklerini yansıtan önemli bir iletişim platformu olarak işlev görmektedir. Türkiye ile Sudan arasındaki diplomatik, ekonomik ve kültürel ilişkiler son yıllarda hızla derinleşmiş ve iş birliği alanları çeşitlenmiştir. Bu gelişmeler, Sudan medyasının Türkiye'ye yönelik haber içeriklerinde farklı boyutlar ve temalar üzerinden kendini göstermektedir. Medya içeriklerinin analizi, iki ülke ilişkilerinin Sudan kamuoyunda nasıl algılandığını, medyada hangi aktörlerin öne çıktığını ve hangi söylem kalıplarının kullanıldığını anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, 15 Şubat 2024 ile 15 Mayıs 2025 tarihleri arasında Sudan Haber Ajansı'nda yayımlanan Türkiye ile ilgili haberler üzerinden Türkiye'nin Sudan medyasındaki temsilini kapsamlı biçimde ele almaktadır. Haberlerin sayısal ve içeriksel özellikleri, dil kullanımı, aktör profilleri ve görsel materyal tercihleri gibi kriterler temelinde analiz edilerek, Sudan kamuoyundaki Türkiye algısının çok boyutlu bir şekilde ortaya konması hedeflenmektedir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Medya kuruluşları, özellikle haber ajansları, uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde ve kamuoyunun oluşumunda merkezi bir rol oynamaktadır. Dünya genelinde farklı ülkelerde ve kriz bölgelerinde bulunan haber ajansları, geniş muhabir ağları aracılığıyla bilgi akışını sağlar ve haberlerin hızla yayılmasında öncülük etmektedir. Sudan Haber Ajansı (SUNA) ise, sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarda kapsamlı haber hizmeti sunan, doğruluk, denge, nesnellik, çeşitlilik ve kapsayıcılık ilkeleriyle hareket eden, Sudan'ın resmi haber ajansıdır. SUNA'nın, Sudanlı kamuoyunun bilinçlenmesine katkı sunan bağımsız bir platform olarak konumlanması, onun yayınlarının bölgesel ve uluslararası ilişkilerdeki yansımalarını anlamak açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma, Sudan Haber Ajansı'nın Türkiye'ye ilişkin haberlerini inceleyerek Türkiye'nin Sudan medyasındaki temsilini anlamayı amaçlamaktadır. Çalışmanın önemi, Türkiye-Sudan ilişkilerine ilişkin medyada yer alan söylemlerin analizi yoluyla iki ülke arasındaki diplomatik iletişimin medya aracılığıyla nasıl kurulduğunu ve medyanın uluslararası ilişkilerdeki rolünü somut

verilerle ortaya koymasıdır. Ayrıca, SUNA gibi bölgesel bir haber ajansının haber üretim dinamikleri ve devlet-medya ilişkisi üzerine akademik literatüre katkı sağlaması açısından da değerlidir. Bu çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. SUNA Haber Ajansı'nda yayımlanan Türkiye haberlerinin konu başlıkları nelerdir?
2. SUNA'da yayımlanan Türkiye haberlerinin başlıkları genellikle hangi konu temalarını kapsamaktadır?
3. SUNA'nın Türkiye haberlerinde konu başlığı açısından öne çıkan belirleyici kişi, kurum veya coğrafi varlık isimleri hangileridir?
4. SUNA'da yayımlanan Türkiye haberlerinin başlıklarında hangi özne yapıları kullanılmaktadır?
5. SUNA Haber Ajansı'nın haber üretiminde başvurduğu haber kaynakları nelerdir? (resmî kurumlar, uluslararası ajanslar, özel haber kaynakları vb.)
6. SUNA'da yayımlanan Türkiye haberlerinde, Türkiye ne ölçüde ve nasıl temsil edilmektedir?

3.2. Araştırmanın Örnekleme

Bu çalışma, Sudan merkezli resmi haber ajansı SUNA (Sudan News Agency) tarafından 15 Şubat 2024 ile 15 Mayıs 2025 tarihleri arasında yayımlanan Türkiye ile Sudan ilişkilerine dair haberleri kapsamaktadır. Çalışmanın örnekleme, bu tarih aralığında SUNA'nın internet sitesinde yayınlanan, Türkiye'yi doğrudan veya dolaylı şekilde konu alan toplam 57 haberden oluşmaktadır.

3.2.1. Sudan Haber Ajansı (SUNA)

Sudan Haber Ajansı'nın (SUNA) kuruluşuna dair karar, dönemin Devlet Başkanı Caffer Nimeyri tarafından 1 Ocak 1970 tarihinde El-Ubeyd şehrinde düzenlenen Bağımsızlık Bayramı etkinliklerinde ilan edilmiştir. Ajans, resmi olarak 1971 yılında, Mayıs Devrimi'nin ikinci yıldönümünde faaliyete geçmiş ve ilk haber bültenini 21 Eylül 1970 tarihinde Arapça ve İngilizce dillerinde yayımlamıştır (Sudan News Agency, 2025).

İkinci askeri yönetim döneminde SUNA, sadece haber aktaran bir kurum olmanın ötesine geçerek, devletin bilgi ve iletişim mekanizmalarında merkezi bir araç haline gelmiştir. Ajans, hükümete iç ve dış iletişim hatları sağlamakla kalmamış, bölgesel gelişmeleri Cumhurbaşkanlığı makamına iletmış ve yurtdışından gelen bildirimleri Dışişleri Bakanlığı'na aktarmıştır. Bu dönemde SUNA, ülkedeki en etkili medya kuruluşu konumuna yükselmiş; gazeteler, radyo ve televizyon kanalları gibi diğer medya organları, yerel ve resmi haber kaynakları için ajansa bağımlı hale gelmiştir. Bahsi geçen medya kuruluşları, SUNA'nın haber içeriklerine erişim için aylık abonelik ödemesi gerçekleştirmiştir (Sharkey, 1999, s. 536).

1989 yılında gerçekleşen askeri darbe ile iktidarı ele geçiren üçüncü askeri yönetim, SUNA üzerindeki kontrolünü sıkılaştırmış ve ajansı siyasal hedeflerine hizmet eden bir propaganda aracı olarak konumlandırmıştır. Bu dönemde ajans, radyo, televizyon ve Ulusal Kurtuluş ile Modern Sudan gazeteleriyle birlikte rejimin resmi medya kanalları arasında yer almış; rejime sadık medya profesyonelleri ajansın çeşitli departmanlarına atanarak, SUNA'ya güçlü bir örgütsel altyapı kazandırılmıştır. Nisan 2019'da üçüncü askeri yönetimin sona ermesiyle birlikte, SUNA teknik ve kurumsal açıdan kapsamlı bir modernizasyon sürecine girmiştir. Resmi kimliğini korumasına rağmen, farklı siyasal, toplumsal ve ekonomik görüşlere yer veren daha kapsayıcı ve çeşitliliği gözeten bir yayın politikası benimsenmiştir. Bu değişim, Sudan'daki gelişmelerin daha bütüncül ve dengeli bir biçimde yansıtılmasına olanak sağlamıştır (İdris vd., 2020a, s. 114). Ancak Ekim 2021'de General Abdülfettah el-Burhan liderliğinde gerçekleştirilen askeri darbe ile birlikte Sudan yeniden askeri yönetim altına girmiştir. Bu süreçte SUNA, medya içerikleri üzerinde ciddi kısıtlamalar ve sansür uygulamalarına tabi tutulmuştur. Özellikle siyasi ve güvenlik odaklı gelişmelerle ilgili bilgi akışı sınırlandırılmış; darbeye karşı gerçekleştirilen protesto ve gösterilere ilişkin haberler yoğun biçimde sansürlenmiştir. Bu durum, ajansın yeniden iktidar odaklı bir propaganda aracı olarak işlev görmesine yol açmıştır (Collins, 2008, ss. 89-91).

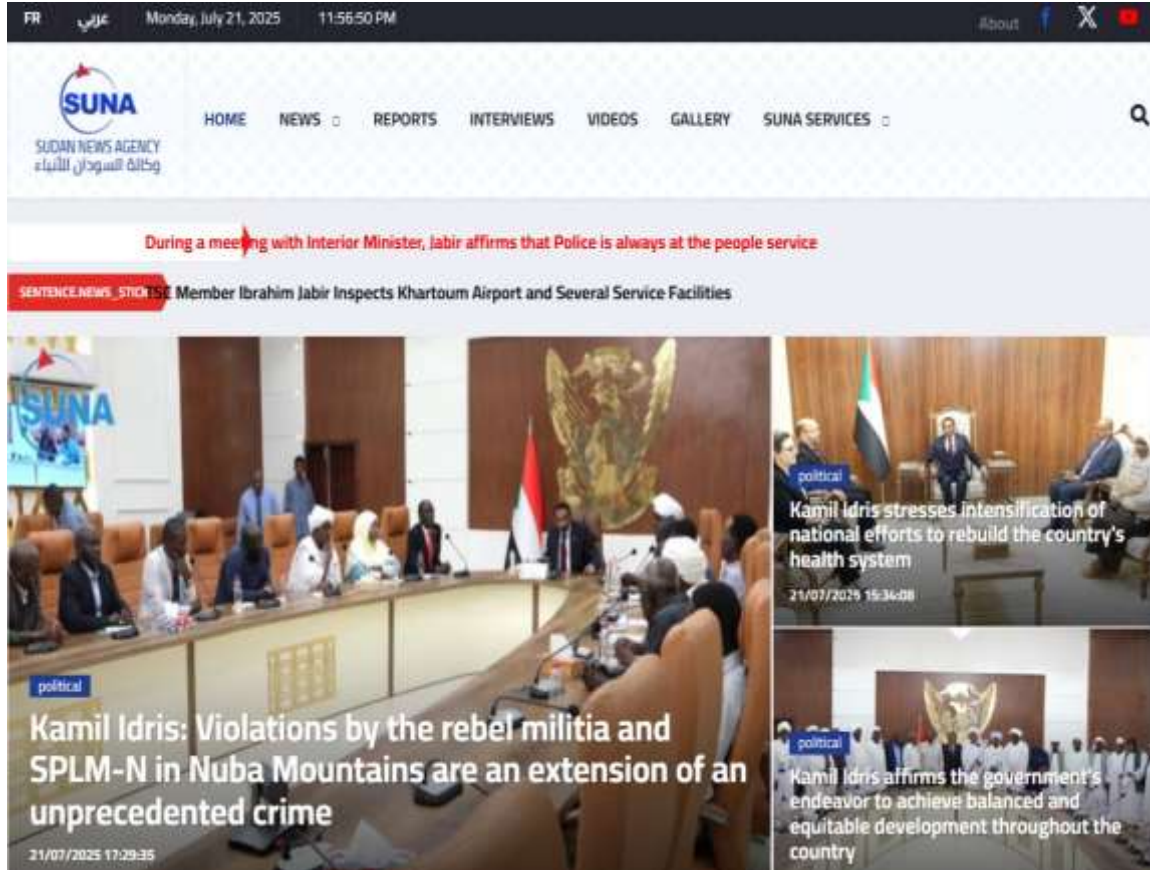
15 Nisan 2023 tarihinde Sudan Silahlı Kuvvetleri ile Hızlı Destek Güçleri arasında başlayan çatışmalar, Sudan Haber Ajansı (SUNA) faaliyetlerini derinden etkileyerek önemli aksamalara yol açmıştır. Ajansın merkezine yakın bölgelerde yaşanan yoğun çatışmalar ve bombardımanlar nedeniyle, ajansın ofisleri ve çalışanları ciddi güvenlik

tehditleriyle karşı karşıya kalmıştır. Bu koşullar altında SUNA'nın güvenli ve istikrarlı bir ortamda çalışması mümkün olmamış, altyapının zarar görmesi ve yaşanan bombardımanlar nedeniyle internet ile telekomünikasyon hizmetlerinde kesintiler meydana gelmiştir. Bu durum, ajansın muhabirleriyle iletişim kurmasını ve haber akışını düzenli bir biçimde sürdürmesini önemli ölçüde zorlaştırmıştır. Artan şiddet ortamı nedeniyle birçok gazeteci ve ajans personeli çatışma bölgelerinden tahliye edilmek zorunda kalmış, bu gelişme SUNA'nın haber üretim kapasitesi ve kurumsal işleyişi üzerinde ağır bir yük oluşturmuştur (Unlimited, 2023). Buna rağmen SUNA, zorlu koşullara rağmen haber üretimi ve dağıtımını süreçlerini devam ettirebilmek amacıyla sosyal medya platformları ve çevrimiçi yayın kanallarına yönelmiştir. Ajans, haber kaynağı olarak daha çok yerel aktörlere ve çatışma bölgelerinden gelen bilgilere başvurmuş, doğrudan tehlike arz etmeyen insani durumlar ile uluslararası yardım faaliyetleri gibi konulara öncelik vererek içerik üretmiştir. Bu bağlamda SUNA, kriz ortamında bile haber akışını sürdürebilme becerisini dijital mecralar aracılığıyla göstermiştir. Tarihsel olarak değerlendirildiğinde, Sudan Haber Ajansı kuruluşundan itibaren değişen siyasi rejimlere rağmen belirli temel hedeflere bağlı kalmayı amaçlamıştır. Bunlar arasında toplumun doğru ve güvenilir bilgi ile aydınlatılması, vatandaşların hem ülke içi hem de uluslararası gelişmeler hakkında bilinçlendirilmesi; doğru, şeffaf ve güvenilir haberlerin yerel ve küresel kamuoyuna sunulması; Sudan'ın uluslararası imajının güçlendirilmesi ve küresel arenadaki temsiline katkıda bulunulması; ayrıca toplumun farklı kesimlerinin faaliyetlerinin ve halk odaklı örgütlerin kararlarının kamuoyuna duyurulması yer almaktadır (Sudan News Agency, 2025).

SUNA, tarihsel süreçte farklı siyasal rejimlerin medya politikaları doğrultusunda yeniden yapılandırılmış ve bu yönüyle yalnızca bağımsız bir haber ajansı olmanın ötesinde, devletin ideolojik ve iletişim stratejilerinde merkezi bir araç olarak işlev görmüştür. Özellikle çatışma dönemlerinde bilgi akışını sürdürebilme çabaları ve dijital medya kanallarına yönelimi, kriz koşullarında medyanın adaptasyon ve dönüşüm kapasitesinin somut bir göstergesidir. SUNA'nın dijital arayüzü, ajansın devlet destekli ve resmi kimliğini biçimsel düzeyde de görünür kılacak şekilde yapılandırılmıştır. Web sitesinin üst bölümünde, tarih ve saat bilgisi ile birlikte Arapça ve Fransızca gibi dil seçenekleri sunulmakta; bu da ajansın hem yerel hem de uluslararası kamuya seslenme niyetini ortaya koymaktadır. Sayfanın üst kısmında yer alan SUNA logosu ve "Sudan News Agency"

ibaresi, kurumsal kimliğin hem yerel hem de küresel düzlemde tanınmasını sağlayacak biçimde çift dilli olarak sunulmuştur. Navigasyon menüsünde yer alan "News", "Reports", "Interviews", "Videos" ve "Gallery" gibi bölümler, ajansın sadece anlık haber iletimi değil; aynı zamanda söylem üretimi, görsel belgeleme ve çok katmanlı içerik sunumu üzerinden stratejik iletişim işlevi de üstlendiğini göstermektedir.

Resim 3.1. SUNA Haber Ajansı web sitesi

Kaynak: (<https://suna-sd.net/en>)

Site tasarımında tercih edilen renk paleti, beyaz zemin üzerinde mavi ve siyah vurgular, kurumsal ciddiyeti yansıtan sade bir estetik taşımaktadır. Mavi tonlar, haber kategorilerini ve başlık etiketlerini vurgularken; siyah zemin üzerine yazılmış beyaz başlıklar ise okunabilirliği artırmakta ve haber içeriklerine dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, haberlerin yayımlandığı tarih ve saat bilgileri sistematik biçimde başlık altlarında yer almakta, bu da içeriklerin arşivsel güvenilirliği açısından önemli bir işlev üstlenmektedir.

Web arayüzünde öne çıkan görseller ve tipografi tercihleri, haber içerikleriyle güçlü bir görsel bağ kuracak biçimde düzenlenmiştir. Genellikle resmi toplantılardan, devlet

adamlarından ve diplomatik protokollerden seçilmiş görseller kullanılmakta; bu da ajansın haber dilinin ve görsel anlatımının kurumsal meşruiyet üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Örneğin, Türkiye ile Sudan arasında gerçekleşen resmi görüşmeleri konu edinen haberlerde; bayrakların, el sıkışma anlarının, protokol masalarının ve resmi belgelerin ön planda olduğu görseller tercih edilmektedir. Bu biçimsel tercihler, sadece haberin içeriğine değil, aynı zamanda iki ülke arasındaki ilişkilerin sembolik düzeyde inşasına da hizmet etmektedir. Dolayısıyla SUNA'nın dijital yayın ortamı, yalnızca haber metinlerinin iletildiği bir platform değil; aynı zamanda devletin diplomatik pozisyonunu, dış politika yönelimlerini ve uluslararası aktörlerle kurduğu ilişkileri temsil eden bir iletişim aracına dönüşmektedir. Web sitesinin biçimsel yapısı, haberlerin içeriksel analizini tamamlayacak şekilde, SUNA'nın Türkiye'ye ilişkin söylem üretiminde nasıl bir kurumsal temsil mimarisi benimsediğini görünür kılmaktadır. Bu bağlamda, haber ajansının biçimsel estetiği ile haber içerikleri arasında dikkat çekici bir bütünlük ve ideolojik yönlendirme söz konusudur.

3.3. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırma, nicel içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi, medya metinlerinde tekrar eden temalar, anlatı yapıları ve kalıpları sistematik, nesnel ve sayısal olarak incelemeye olanak sağlayan bir yöntemdir. Bu yöntem, iletişimin açık içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel biçimde tanımlanması için kullanılan etkili bir araştırma tekniğidir (Yıldırım, A., & Simsek, H., 2005, s. 115).

Araştırmanın veri toplama süreci kapsamında, Sudan merkezli resmi haber ajansı SUNA'nın (Sudan News Agency) dijital arşivinde, 15 Şubat 2024 ile 15 Mayıs 2025 tarihleri arasında yayımlanan haberler sistematik olarak taranmıştır. Çalışmanın örneklemini, bu tarih aralığında SUNA'nın internet sitesinde yayımlanan ve Türkiye'yi doğrudan ya da dolaylı biçimde konu edinen toplam 57 haber metni oluşturmaktadır. Haber metinleri MAXQDA 2022 aracılığıyla kodlanmıştır. Kodlar arasında kavramsal yakınlıklar dikkate alınarak temalar oluşturulmuş ve yapılan nicel incelemede, haberlerin sayısal dağılımları, türleri, haber metinlerinin tutumları analiz edilmiştir. Bu yapı doğrultusunda, haber içeriklerinin taşıdığı anlam dünyası sayısal veriler temelinde ortaya konulmuştur.

Duygu kodlama sonuçları incelendiğinde, analiz edilen haberlerin büyük bir çoğunluğunun (%86) pozitif bir tutum yansıttığı belirlenmiştir. Grafik 3.2’de sunulan pasta grafiği bu durumu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. İncelenen haberlerde Türkiye, Sudan’ın hem stratejik hem de insani anlamda önemli bir ortağı olarak temsil edilmekte; özellikle insani yardım faaliyetleri, teknik destek sağlama ve diplomatik katkılar bağlamında olumlu ve destekleyici bir rol üstlendiği vurgulanmaktadır. Bu çerçeveyi somutlaştırmak amacıyla, Sudan Haber Ajansı (SUNA) tarafından yayımlanan ve Türkiye’nin Sudan ile işbirliği, destek ve diplomasi alanlarındaki çabalarını yansıtan beş ayrı haber detaylı olarak analiz edilmiştir. Bu örnekler, Türkiye’nin Sudan’daki olumlu temsiline dair elde edilen genel bulguları desteklemekte ve medya içeriğinin stratejik ortaklık algısını güçlendirdiğini göstermektedir.

3.4. Araştırma Sınırlılıkları

Bu çalışmanın bazı metodolojik ve kapsamla ilgili sınırlılıkları bulunmaktadır. Birinci sınırlılık, araştırmanın yalnızca SUNA Haber Ajansı tarafından yayımlanan haberlerle sınırlı olmasıdır. Bu durum, Sudan mediasındaki Türkiye temsiline ilişkin bütüncül bir tablo sunmamakta; ülkedeki diğer medya organlarının bakış açılarını dışarıda bırakmaktadır. Dolayısıyla, elde edilen bulgular, yalnızca SUNA’nın kurumsal perspektifini yansıtmaktadır. İkinci olarak, veri toplama süreci 15 Şubat 2024 ile 15 Mayıs 2025 tarihleri arasındaki haberlerle sınırlandırılmıştır. Bu sınırlı zaman aralığı, Türkiye-Sudan ilişkilerinin daha geniş tarihsel, diplomatik ve kültürel bağlamını bütüncül olarak değerlendirmeyi mümkün kılmamaktadır. Farklı dönemlerdeki gelişmelerin veya krizlerin medya temsilleri bu çalışmanın kapsamı dışında kalmıştır. Üçüncü sınırlılık ise kullanılan yöntemle ilişkindir. Araştırmada uygulanan nicel içerik analizi, haber metinlerinin ve görsel içeriklerin yapısal ve tematik özelliklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır; ancak bu yöntem, haberlerin hedef kitle üzerindeki etkisini, algısal boyutunu ya da medyanın alımlanma süreçlerini kapsamamaktadır. Bu nedenle, SUNA tarafından üretilen haberlerin okuyucu tarafından nasıl yorumlandığı ya da algılandığı, çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu sınırlılıklar doğrultusunda elde edilen bulgular, yalnızca belirlenen kurumsal, tarihsel ve yöntemsel çerçeve kapsamında geçerlidir; daha geniş çıkarımlar için farklı veri kaynaklarının ve yöntemlerin bir arada kullanıldığı bütüncül çalışmalar gereklidir.

3.5. Araştırma Bulguları

Sudan merkezli resmi haber ajansı SUNA'nın (Sudan News Agency) dijital arşivi, 15 Şubat 2024 ile 15 Mayıs 2025 tarihleri arasında yayımlanan haberler açısından sistematik bir şekilde taranmıştır. Çalışmanın örnekleme, bu zaman diliminde SUNA'nın resmi internet sitesinde yayımlanan ve Türkiye'yi doğrudan veya dolaylı biçimde konu alan toplam 57 haberden oluşmaktadır. Nicel analiz kapsamında, haberlerin sayısal dağılımı, türleri ve metinlerdeki tutum özellikleri incelenmiştir. İncelenen haberlerde Türkiye, Sudan'ın hem stratejik hem de insani anlamda önemli bir ortağı olarak temsil edilmekte; özellikle insani yardım faaliyetleri, teknik destek sağlama ve diplomatik katkılar bağlamında olumlu ve destekleyici bir rol üstlendiği vurgulanmaktadır. Bu çerçeveyi somutlaştırmak amacıyla, Sudan Haber Ajansı (SUNA) tarafından yayımlanan ve Türkiye'nin Sudan ile işbirliği, destek ve diplomasi alanlarındaki çabalarını yansıtan beş ayrı haber detaylı olarak analiz edilmiştir. Bu örnekler, Türkiye'nin Sudan'daki olumlu temsiline dair elde edilen genel bulguları desteklemekte ve medya içeriğinin stratejik ortaklık algısını güçlendirdiğini göstermektedir.

3.5.1. Haberlerin Yapısal Özellikleri

Türkiye-Sudan ilişkilerine dair SUNA Haber Ajansı'nda yayımlanan içeriklerin genel niceliksel görünümü, haberlerin üretim sıklığı, biçimsel özellikleri ve sunum biçimi açısından önemli veriler sunmaktadır. Haberlerin aylara göre dağılımı, dönemsel olarak bu ilişkilerin medya görünürlüğünde nasıl dalgalanmalar yaşandığını ortaya koyarken; metin uzunlukları haberlerin bilgilendirici derinliğini yansıtmaktadır. Ayrıca fotoğraf gibi görsel içeriklerin ne ölçüde kullanıldığı, haberin etki gücünü ve temsil biçimini doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır.

Sudan merkezli resmi haber ajansı SUNA'da (Sudan News Agency) Şubat 2024 - Mayıs 2025 tarihleri arasında yayımlanan Türkiye-Sudan ilişkilerine dair haberlerin dağılımı incelenmiştir. Tablo 3.1, her ay yayımlanan haberlerin sayısını ve bu sayıların toplam içerisindeki yüzdelik oranını göstermektedir. Veriler incelendiğinde, haberlerin yoğunlaştığı belirli dönemlerin olduğu görülmektedir. Özellikle Mart 2025 ayında yayımlanan 10 haberle (%18) zirveye ulaşılmıştır. Bu ayı, Nisan 2025 (%14, 8 haber) ve Ağustos 2024 (%12, 7 haber) ayları takip etmektedir. Buna karşılık, Mart 2024 ve Mayıs 2024 aylarında hiçbir haberin yayımlanmadığı gözlemlenmiştir. Bu durum, ilgili

dönemlerde Türkiye-Sudan ilişkilerine dair önemli bir gelişmenin yaşanmadığı ya da ajansın editoryal önceliklerinin değiştiğini göstermektedir.

Genel eğilim itibarıyla yıllık bazda dengeli bir dağılım gösteren haber sayıları, 2025 yılının ilk beş ayında dikkat çekici bir artış eğilimi sergilemiştir. Bu artış, yalnızca niceliksel bir fazlalığı değil; aynı zamanda haber üretiminin dönemsel dış politika gelişmeleriyle ne denli senkronize işlediğini de ortaya koymaktadır. SUNA’da yayımlanan haberlerin zamansal dağılımı, Türkiye-Sudan ilişkilerinin diplomatik yoğunluk, mevsimsel temaslar ve olası kriz dinamikleri gibi faktörlere bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir. Bu durum, haber ajanslarının içerik üretiminde yalnızca rutin habercilik pratiklerine değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerdeki dalgalanmalara duyarlı bir stratejik iletişim yaklaşımına dayandığını göstermektedir. Özellikle belirli dönemlerde yoğunlaşan haber akışı, ajansın dış politika söylemine eklemlenen bir kamusal enformasyon aracı olarak işlev gördüğünü ve devletin diplomatik önceliklerine paralel biçimde haber gündemini yapılandırıldığını işaret etmektedir.

Tablo 3.1. Haber ajansında yer alan haberlerin dağılımı

	Bölümler	Yüzde
Şubat 2024	2	3,51
Mart 2024	0	0,00
Nisan 2024	3	5,26
Mayıs 2024	0	0,00
Haziran 2024	2	3,51
Temmuz 2024	4	7,02
Ağustos 2024	7	12,28
Eylül 2024	2	3,51
Ekim 2024	5	8,77
Kasım 2024	2	3,51
Aralık2024	3	5,26
Ocak 2025	2	3,51
Şubat 2025	2	3,51
Mart 2025	10	17,54
Nisan 2025	8	14,04
Mayıs 2025	5	8,77
TOPLAM	57	100,00

Haberlerin içerik yoğunluğu ve bilgilendiricilik düzeyini değerlendirmek amacıyla, metinler sözcük sayısı temelinde sınıflandırılmıştır (Weber, R. P., 1990, s. 63). Tablo 3.2’de yer alan verilere göre haberlerin %38,60’ı 251–500 sözcük aralığında yer almakta olup, orta uzunlukta ve nispeten ayrıntılı haberler olarak öne çıkmaktadır. 101–250 sözcük içeren haberler %33,33 oranında temsil edilmekte ve kısa-orta düzeyli bilgi aktarımlarını yansıtmaktadır. 501–1000 sözcük aralığında yer alan daha kapsamlı haberlerin oranı ise %17,54’tür. Uzun haber kategorisine giren, 1000 sözcükten fazla içeren metinler yalnızca %3,51 ile sınırlı kalmıştır. En kısa haberler olan 100 sözcük altındaki içerikler ise toplamın yalnızca %7,02’sini oluşturmaktadır.

Tablo 3.2. Haber metni uzunluğu

	Bölümler	Yüzde
<100 sözcük	4	7,02
>1000 sözcük	2	3,51
501-1000 sözcük	10	17,54
251-500 sözcük	22	38,60
101-250 sözcük	19	33,33
TOPLAM	57	100,00

SUNA Haber Ajansı tarafından yayınlanan toplam 57 haberde görsel kullanımı incelendiğinde, haberlerin büyük çoğunluğunda (%85,96) fotoğraf kullanıldığı tespit edilmiştir. Tablo 3.3’de görüldüğü gibi, fotoğraflar, haberlerin görsel desteklenmesinde birincil materyal olarak öne çıkmaktadır. Buna karşın, video içeriği hiç yer almamış, görsel çeşitlilik açısından sınırlı bir yapının olduğu görülmüştür. Ayrıca, haberlerde kullanılan diğer görsel materyaller (%14,04) arasında SUNA Haber Ajansı logosu, Türk bayrağı, Sudan bayrağı ve diplomatik içerikli görseller bulunmaktadır. Söz konusu görseller, haberlerin resmi ve diplomatik bağlamını destekleyici unsurlar olarak işlev görmektedir.

Tablo 3.3. Yayınlanan haberlerin görsel içerik dağılımı

	Bölümler	Yüzde
Fotoğraf Sayısı	49	85,96
Video Sayısı	0	0,00
Diğer Görseli	8	14,04
TOPLAM	57	100,00

3.5.2. Haberlerin Tematik Dağılımı, Özne Kullanımı ve Kaynak Çeşitliliği

SUNA Haber Ajansı'nda yayımlanan Türkiye-Sudan ilişkilerine dair haberlerin tematik içeriği, ajansın bu ilişkiyi hangi açılardan ele aldığını ve hangi konulara öncelik verdiğini göstermektedir. Haberlerin siyaset, insani yardım, ekonomi gibi kategorilere göre sınıflandırılması (Tablo 3.4), ajansın gündem inşasında hangi alanlara ağırlık verdiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bununla birlikte, haber başlıklarında öne çıkan kişi, kurum ve konum gibi varlık türlerinin analizi (Tablo 3.5), temsil edilen özneler ve coğrafi odaklar hakkında bilgi vermektedir. Son olarak, haberlerin kaynaklarına ilişkin dağılım (Tablo 3.6), ajansın bilgi üretiminde ne ölçüde çeşitliliğe yer verdiğini ve hangi aktörlerin sesini öne çıkardığını incelemek açısından önem taşımaktadır.

SUNA Haber Ajansı tarafından yayımlanan toplam 57 haberin içerik kategorilerine göre tematik dağılımı analiz edilmiştir (Tablo 3. 4). Haberler on farklı tematik başlık altında sınıflandırılmış olup, bu dağılım söz konusu ajansın editoryal öncelikleri ve gündem tercihleri hakkında fikir vermektedir. Elde edilen bulgulara göre, “Siyaset ve Diplomasi” kategorisi 22 haber (%38,60) ile en yoğun ilgi gören alan olmuştur. Bu durum, ajansın siyasal gelişmeleri izleme ve diplomatik süreçlere odaklanma eğilimini açıkça yansıtmaktadır. Siyaseti takiben en çok haber üretilen ikinci alan “İnsani Yardım ve Kriz Müdahalesi” olarak belirlenmiş; bu başlık altında 14 haber (%24,56) yer almıştır. Bu bulgu, ajansın çatışma bölgeleri, afetler ya da göç gibi kriz temelli gündemlere kayda değer bir önem atfettiğini göstermektedir. “Ekonomi ve Kalkınma” ile “Savaş ve Güvenlik” kategorileri ise eşit oranda temsil edilmiş olup, her biri 7 haberle toplam dağılımın %12,28’ini oluşturmuştur. Bu iki alan, ajansın hem ekonomik süreçleri hem de güvenlik eksenli gelişmeleri eş zamanlı ve dengeli bir biçimde izlediğini

düşündürmektedir. Öte yandan, “Eğitim, Bilim ve Teknoloji” kategorisinde 4 haber (%7,02), “Sağlık ve Sosyal Hizmetler”, “Sosyal Konular” ve “Spor” kategorilerinin her birinde yalnızca 1 haber (%1,75) yer almaktadır. Bu oranlar, söz konusu başlıkların ajansın haber üretiminde daha düşük öncelik taşıdığını ortaya koymaktadır. Dikkat çekici bir diğer bulgu ise, “Çevre ve Doğal Kaynaklar” ile “Sanat, Kültür ve Medya” kategorilerinde hiçbir haberin yer almamış olmasıdır (%0,00). Bu durum, çevresel meseleler ve kültürel üretim alanlarının SUNA Haber Ajansı’nın içerik gündeminde yeterince temsil edilmediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 3.4. Haber ajansında yer alan haberlerin konuları

	Bölümler	Yüzde
Eğitim, Bilim ve Teknoloji	4	7,02
Ekonomi ve Kalkınma	7	12,28
İnsani Yardım ve Kriz Müdahalesi	14	24,56
Çevre ve Doğal Kaynaklar	0	0,00
Sağlık ve Sosyal Hizmetler	1	1,75
Sanat, Kültür ve Medya	0	0,00
Savaş ve Güvenlik	7	12,28
Siyaset ve Diplomasi	22	38,60
Sosyal Konular	1	1,75
Spor	1	1,75
TOPLAM	57	100,00

Haber başlıkları, okuyucunun dikkatini çeken en öncelikli unsurlar arasında yer aldığından, içerikte vurgulanan aktörler ve temaların analizinde hayati bir işlev üstlenmektedir (Riffe vd., 2023). SUNA haber ajansı tarafından yayımlanan toplam 57 haber başlığı, içinde geçen varlık türlerine göre sınıflandırılmıştır. Tablo 3. 5’te yer alan verilere göre başlıklarda en sık karşılaşılan varlık türü kişi kategorisidir. 42 başlık (%73,68) kişi isimleri içermekte olup, bu durum birey temsillerinin başlıklarda belirgin şekilde öne çıktığını göstermektedir. Bu kişiler çoğunlukla devlet yetkilileri, büyükelçiler ve diplomatik temsilciler gibi resmi aktörlerdir.

Kurum kategorisinde ise 13 başlık (%22,81) yer almakta, bu da haberlerin kurumsal aktörler üzerinden kurgulandığını göstermektedir. Konum yada yer ismi ifadesi sadece 2 başlıkta (%3,51) yer almakta, bu da coğrafi odaklı vurgunun sınırlı düzeyde olduğunu

ortaya koymaktadır. Bilinmeyen veya tanımlanamayan varlıklara ise hiçbir başlıkta rastlanmamıştır.

Tablo 3.5. Haber başlıklarında yer alan varlıkların dağılımı

	Bölümler	Yüzde
Kişi	42	73,68
Bilinmeyen	0	0,00
Kurum	13	22,81
Konum	2	3,51
TOPLAM	57	100,00

SUNA Haber Ajansı tarafından yayınlanan haberler incelendiğinde, tüm haberlerin kaynağının %100 oranında SUNA Haber Ajansı olduğu belirlenmiştir (Tablo 3.6). Haber dili genel olarak resmi ve devlet odaklı bir üslup taşımakta olup, haberlerde yer alan aktörler arasında devlet görevlileri, büyükelçiler, bakanlar, valiler ve sivil toplum kuruluşu (STK) temsilcilerinin ağırlıklı olduğu gözlemlenmiştir. Analiz kapsamında diğer haber kaynaklarına rastlanmamış, Reuters ve Anadolu Ajansı gibi uluslararası ve ulusal diğer ajanslardan gelen haberler bulunmamıştır. Bu durum, SUNA Haber Ajansının haber içeriği üzerindeki monopolistik yapısını ve devlet kurumlarıyla yakın bağına yansıtmaktadır.

Tablo 3.6. Haber kaynaklarının dağılımı

	Bölümler	Yüzde
Belirtilmemiş	0	0,00
Reuters	0	0,00
SUNA	57	100,00
Anadolu Ajansı	0	0,00
TOPLAM	57	100,00

3.5.3. Haber Anlatısında Kimlik Temsili ve Duygusal Tutum

Türkiye-Sudan ilişkilerini ele alan SUNA haber metinlerinde öne çıkan aktörlerin kimliği ve temsili, haberdeki anlatının yönünü belirlerken; içeriklerin duygusal tutumu da ilişkilerin nasıl çerçvelendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle resmi devlet aktörlerinin ön planda tutulması, SUNA'nın haber üretiminde benimsediği devlet merkezli yaklaşımı

yansıtmaktadır. Türkiye'nin diplomatik rolünün olumlu ve stratejik bir ortaklık çerçevesinde sunulması, ajansın genel söyleminde dostane ve yapıcı bir tutumun baskın olduğunu göstermektedir.

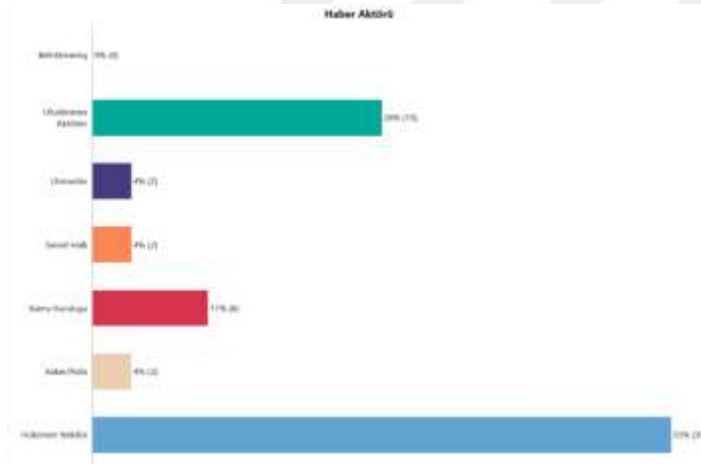
SUNA Haber Ajansı'nda yayımlanan haberlerde yer alan aktörler, temsil ve görünürlük düzeyleri açısından incelenmiş ve elde edilen bulgular Grafik 3.1'de sunulmuştur. İncelenen 57 haber örneği temelinde yapılan analizde, haberlerin %53'ünde başlıca aktörler olarak bakanlar, devlet başkanları, büyükelçiler ve diğer resmî temsilciler öne çıkmaktadır. Sudan Hükümeti, Egemenlik Konseyi ve Sudan Sağlık Bakanlığı gibi kurumlar bu kategoride yer almakta olup, söz konusu durum SUNA'nın haber üretiminde devlet merkezli ve otorite temelli bir söylem benimsediğini ortaya koymaktadır. Bu eğilim, ajansın habercilik pratiğinde devlet aygıtının merkezî bir konumda yapılandırıldığını ve kamusal bilgilendirmede resmî kurumlara öncelik verildiğini göstermektedir.

İkinci sırada yer alan uluslararası aktörler arasında Türkiye'ye bağlı kurum ve kuruluşlar dikkat çekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Hartum Büyükelçiliği, Türk Kızılayı, AFAD, TİKA, Türk üniversiteleri ve Dışişleri Bakanlığı gibi yapılar, genellikle Sudan Sağlık Bakanlığı veya yerel üniversiteler gibi Sudan'daki muhataplarıyla birlikte anılmakta ve haberlerde iş birliği temalarıyla ilişkilendirilmektedir. Bu içeriklerde diplomatik temaslar, insani yardım faaliyetleri ve altyapı destek projeleri gibi konular ön plandadır. Ayrıca, bu aktörlerin çoğunlukla olumlu bir çerçevede sunulması, Sudan'ın uluslararası ilişkilerinde imaj inşası ve dış meşruiyet üretme yönündeki stratejik tercihini yansıtmaktadır. Kamu kuruluşları kategorisi altında yer alan bürokratik kurum ve hizmet sağlayıcı yapıların görünürlüğü ise sınırlı olup, bu aktörler genellikle bakanlık sözcüleri veya üst düzey yöneticiler aracılığıyla temsil edilmektedir. Uzmanlar, güvenlik güçleri ve genel halk gibi daha çoğulcu toplumsal aktörlerin ise yalnızca %4'lük bir oranla haberlerde yer bulması, ajansın söyleminde merkezî ve hiyerarşik bir temsil modelinin hâkim olduğunu göstermektedir.

SUNA'nın Türkiye'ye ilişkin haber söylemi, çok aktörlü bir yapı arz etse de, bu yapı büyük ölçüde Sudan Hükümeti etrafında şekillenmekte ve Türkiye ile ilişkiler resmî düzlemde kurgulanmaktadır. SUNA, Türkiye'nin kamu kurumlarıyla kurduğu ikili ilişkileri; AFAD, TİKA, Türkiye Dışişleri Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Hartum

Büyükelçiliği gibi; diplomatik ve kalkınmacı bağlamlarda aktarmaktadır. Bu da haber ajansının uluslararası ilişkileri kurumsal bir çerçevede ele aldığını göstermektedir. Ayrıca, Türk ve Sudan üniversiteleri arasındaki iş birliklerinin haberlerde yer bulması, eğitim diplomasisinin medya görünürlüğüne yansımaları da ortaya koymaktadır. Öte yandan, Türk Kızılayı ile Sudan Sağlık Bakanlığı arasındaki ilişkiler, haber içeriklerinin teknik, hizmet odaklı ve insani yönünü temsil etmektedir. Son olarak, Egemenlik Konseyi, SUNA ve Türkiye Büyükelçiliği arasında kurulan iletişim hattı, SUNA'nın siyasi düzeydeki diplomatik ilişkileri nasıl haberleştirdiğini ve devletlerarası etkileşimleri hangi aktörler üzerinden inşa ettiğini göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, analiz edilen haberlerde resmî ve kurumsal aktörlerin belirgin biçimde öne çıktığı; sivil toplum, akademik çevreler ya da bireysel aktörlerin ise oldukça sınırlı temsille yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu durum, SUNA'nın Türkiye temsiline ilişkin söyleminde, devlet merkezli ve kurumsal bir yaklaşımın baskın olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır.

Grafik 3.1. Haber aktörü

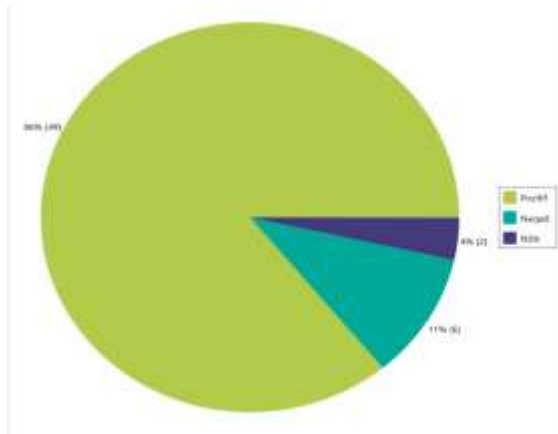
SUNA Haber Ajansı'nın haber söylemi, açık biçimde devletin ve dış destek sağlayıcı müttefiklerin başta Türkiye olmak üzere ön plana çıkarıldığı, halkın, uzmanların ya da sivil toplumun ise arka planda kaldığı bir yapı arz etmektedir. Haberler çoğunlukla devletin icraatlarını görünür kılmak ve dış politik iş birliklerini olumlu biçimde sunmak amacıyla kurgulanmıştır. Bu yapı, SUNA'nın hem devlet destekli meşruiyet üretimi hem de uluslararası meşruiyet arayışına hizmet eden bir medya pratiği yürüttüğünü göstermektedir. SUNA haber ajansı tarafından yayımlanan haberlerin genel tutumunu belirlemek amacıyla duygu kodlama yöntemi uygulanmıştır. Neuendorf'un (2017, s. 81) içerik analizine ilişkin tanımladığı temel ilkeler doğrultusunda, haber

içerikleri “pozitif”, “negatif” ve “nötr” olmak üzere üç temel tutum kategorisinde sınıflandırılmıştır. Bu kategorik ayırım, medya metinlerinin aktörlere, olaylara ve olası çatışma dinamiklerine yaklaşım biçimlerini analiz etmeye olanak tanıyan sistematik bir değerlendirme çerçevesi sunmaktadır. Böylelikle, haberlerin sadece bilgilendirici değil, aynı zamanda yönlendirici ve çerçeveleyici işlevleri de analiz edilebilir hâle gelmiştir.

Duygu kodlama sonuçlarına göre, incelenen haberlerin büyük bir çoğunluğu (%86) pozitif tutum içermektedir. Grafik 3.2’de sunulan pasta grafiğinde görüldüğü gibi, incelenen haberlerde Türkiye, Sudan’ın stratejik ve insani ortağı olarak sunulmakta; Türkiye’nin rolü sıklıkla insani yardım, teknik destek ve diplomatik katkılar bağlamında olumlu çerçevelenmektedir. Türkiye'nin haber dilinde kardeş ülke, yardımsever ve destekçi gibi sıfatlarla tanımlanması, haber söyleminin dostane ve destekleyici bir yapı arz ettiğini göstermektedir. Ayrıca, Türk Büyükelçisi Fatih Yıldız birçok haberde aktif bir aktör olarak yer almakta ve olumlu imgelerle temsil edilmektedir.

Negatif tutum içeren haberlerin oranı %10,5 olup, bu içerikler genellikle Sudan’daki iç savaşın yıkıcı etkilerine odaklanmaktadır. “Milislerin saldırıları”, “yerinden edilenler”, “gıda ve ilaç kıtlığı” gibi ifadeler bu haberlerde sıklıkla kullanılmakta, ancak söz konusu olumsuzluklar doğrudan aktör eleştirisi içermemektedir. Bu durum, ajansın çatışmanın insani boyutunu görünür kılarken politik aktörlere yönelik eleştiriden kaçındığını göstermektedir. Nötr içerikler ise yalnızca iki haberle sınırlı kalmıştır. Bu haberler ağırlıklı olarak resmi bilgilendirme, açıklama veya protokol düzeyindeki gelişmeleri konu edinmekte; herhangi bir duygusal çerçeve sunmamaktadır.

Grafik 3.2. Duygusal tutum analizi: pozitif, negatif, nötr yaklaşımlar

Sudan Haber Ajansı'nda (SUNA) 23 Mart 2025 tarihinde yayımlanan "Dışışleri Bakanı, Türkiye ve Endonezya büyükelçilerini kabul etti" başlıklı haberde, Sudan Dışışleri Bakanı Dr. Ali Youssef'in, Türkiye'nin Hartum Büyükelçisi Al-Fatih Yıldız ve Endonezya'nın Büyükelçisi Muhammad Sonarko ile gerçekleştirdiği diplomatik görüşme konu edilmiştir. Bu görüşme, Türkiye'nin ev sahipliğinde 21-22 Haziran 2025 tarihlerinde düzenlenecek olan İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Zirvesi hazırlıkları bağlamında önem taşımaktadır. Haberde, üç ülke temsilcileri arasında zirveye ilişkin gündem maddeleri üzerinde koordinasyonun güçlendirilmesi, ortak tutumların belirlenmesi ve İslam dünyası içinde dayanışmanın artırılması yönünde fikir birliğine varıldığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda Türkiye, hem zirveye ev sahipliği yapan ülke konumuyla hem de diplomatik sürecin yönlendirilmesinde aktif rol oynayan aktörlerden biri olarak öne çıkarılmaktadır.

Haberde Türkiye'nin temsili genel olarak olumlu ve yapıcı bir çerçevede sunulmaktadır. Öncelikle, Sudan Dışışleri Bakanı'nın Türkiye ve Endonezya'ya teşekkür etmesi, iki ülkenin Sudan nezdindeki dost ve kardeş ülke statüsünü pekiştirmektedir. Türkiye'nin İslam dünyasının ortak meselelerinde sorumluluk üstlenen, diplomatik süreçleri yönlendirme kapasitesine sahip bir aktör olarak temsil edilmesi, Ankara'nın kamu diplomasisi hedefleriyle de örtüşmektedir. Bu durum, Türkiye'nin küresel Güney ile ilişkilerini güçlendirme yönündeki dış politika stratejisine de işaret etmektedir. Türkiye'nin diplomatik etkinliği, İİT gibi çok taraflı yapılar üzerinden yürütülen iş birliği süreçlerinde öne çıkmakta; özellikle kriz ve çatışma bölgelerinde barış, istikrar ve kalkınma temelli söylemleriyle yumuşak gücünü pekiştirmeye çalıştığı görülmektedir.

Bununla birlikte, haber metninde Sudan'daki iç çatışma bağlamında, başkent Hartum'un "isyancı milislerden arındırılması" süreci, düzenli ordunun başarısı ve halkın milli birlik ruhu vurgulanarak aktarılmaktadır. Diplomatik misyonların güvenliğinin sağlanmasına ilişkin ifadeler, büyükelçiliklerin yeniden faaliyete geçeceği yönünde umut verici bir tablo çizmektedir. Türkiye'nin temsilinin bu bağlamda sadece zirve organizasyonu ile sınırlı kalmadığı; aynı zamanda Sudan'ın iç istikrarına ilişkin çabaları izleyen, yeniden yapılanma sürecine dair gelişmeleri yakından takip eden bir aktör olarak da konumlandığı anlaşılmaktadır. Haber metni Türkiye'nin Sudan'daki temsilini çok boyutlu ve olumlu bir biçimde yapılandırmaktadır. Türkiye, hem İİT çatısı altında İslam dünyasının sorunlarına

çözüm arayan küresel bir aktör olarak hem de Sudan ile ikili ilişkilerde yapıcı ve destekleyici bir diplomatik ortak olarak konumlandırılmaktadır. Bu temsil biçimi, Türkiye'nin bölgesel liderlik iddiası ile kamu diplomasisi stratejilerinin yerel medyadaki yansımalarını da görünür kılmaktadır.

Resim 3.2. Dışişleri Bakanı, Türkiye ve Endonezya büyükelçilerini kabul etti.

Foreign Minister receives Türkiye and Indonesia ambassadors

Port Sudan, 23-3-2025 (SUNA) - Minister of Foreign Affairs Ambassador Dr. Ali Youssef, has received in his office on Sunday, the ambassadors of the Republic of Turkey to Sudan, Al -Fatih Yıldız, and the Republic of Indonesia, Muhammad Sonarko, where the joint meeting discussed a number of issues listed on the agenda of the up coming Summit of the Organization of Islamic Cooperation (OIC), hosted by Türkiye during June 21 - 22, 2025.

During the meeting, it was agreed on the importance of tightening coordination and unifying visions towards the issues that the summit will discuss, in order to enhance the joint Islamic action.

The Minister also expressed Sudan's thanks to the two sister states for their efforts in preparing for the summit activities, stressing Sudan's keenness to support the OIC efforts to unify the word of the Islamic nation and enhance solidarity between member states to face the current and future challenges.

Meanwhile, the minister extended briefings on the developments of the situation in Sudan, stressing that the military operations are nearing the end of the rebellion, due to Allah Almighty help and then the valor of the Sudanese armed forces and the forces supporting them, and the Sudanese people standing behind their national leadership.

He also reviewed the steps taken by the regular forces to purify the capital, Khartoum, from the desecration of the rebel militia and the restoration of sovereign sites and service and diplomatic facilities, which are being secured until diplomatic missions return to carry out their duties as soon as the clearance operations are completed.

In the same context, the Minister of Foreign Affairs briefed the ambassadors on the state's efforts to reconstruction and restore life to normal in various sectors, pointing to government plans aimed at addressing the effects of war and accelerating development operations, reflecting Sudan's commitment to restore stability and advancement of the country.

BH/BH

Kaynak: <https://suna-sd.net/posts/foreign-minister-receives-turkiye-and-indonesia-ambassadors#>

SUNA Haber Ajansı'nda 5 Şubat 2024 tarihinde yayınlanan "Türkiye Başkonsolos Vekili, Sudan'a Türk desteğini övüyor" başlıklı haber (SUNA, 2024) Türkiye'nin Sudan'daki temsilini diplomatik övgü, diaspora dayanışması ve savaş döneminde uluslararası destek bağlamında inşa etmektedir. Türkiye, dost ve stratejik ortak bir aktör

olarak temsil edilmektedir. Sudan'daki geçici yönetimle ilişkileri pekiştiren, özellikle eğitim, sağlık ve altyapı alanlarında destek sunan bir ülke imajı ön plandadır. Ajans, Türkiye'yi uluslararası barışa katkı sunan, arabulucu ve destekleyici diplomatik rol üstlenen bir aktör olarak yansıtmaktadır.

Haberde, Türkiye Cumhuriyeti Başkonsolos Vekilinin, Sudan Silahlı Kuvvetlerine yönelik övgü dolu ifadelerine yer verilerek Türkiye, Sudan'daki devlet otoritesini ve askeri zaferlerini destekleyen meşru bir diplomatik aktör olarak konumlandırılmaktadır. Bu söylem, Türkiye'nin sadece yardım sağlayan bir ülke olmanın ötesine geçtiğini ve savaş sonrası yeniden inşa sürecine siyasi onay ve destek veren bir uluslararası müttefik rolü üstlendiğini göstermektedir. Türk hükümeti ve Türk Kızılayı tarafından gönderilen yardım konvoylarının haberde vurgulanması, Türkiye'nin bölgedeki yumuşak güç stratejisini ortaya koymaktadır. Bu yardımlar, yalnızca fiziksel destek değil, aynı zamanda Türkiye'nin kriz anlarında halkla dayanışma içerisinde olduğunu ve vicdani bir aktör gibi konumlandığını da sembolik düzeyde ifade etmektedir. Özellikle Ramazan ve bayram dönemlerinde yapılan yardımlar, kültürel yakınlık ve dini hassasiyetler üzerinden oluşturulan ortak değerler temelli diplomasi anlayışını yansıtmaktadır. Haberde Başkonsolos Vekilinin, Sudan halkının birlik içinde olması ve topluma hizmet sağlanması çağrısına destek verdiği belirtilmektedir. Türkiye, yalnızca diplomatik bir destekçi değil, aynı zamanda insani yardım sağlayan, toplumsal barışa katkı sunan ve kültürel olarak yakın bir ülke olarak pozisyonlandırılmıştır.

Resim 3.3. Türkiye Başkonsolos Vekili, Sudan'a Türk desteğini övüyor

Kaynak: <https://suna-sd.net/posts/alknsl-alaam-balanabltrkya-yshyd-baldaam-altrk-llsodan>

SUNA'da 19 Şubat 2025'te yayımlanan "Maliye Bakanı, Addis Ababa'da Afrika Boynuzu Maliye Bakanları Toplantısına Katıldı" başlıklı haberde, Sudan Maliye ve Ekonomik Planlama Bakanı Dr. Cibril İbrahim, 18 Şubat 2025 tarihinde Etiyopya'nın Addis Ababa kentinde düzenlenen Afrika Boynuzu Girişimi maliye bakanları toplantısında Sudan'ı temsil etmiştir. Söz konusu toplantı, bölge ülkeleri arasında ekonomik entegrasyonun güçlendirilmesini ve ortak altyapı projelerinin hayata geçirilmesini hedefleyen çok taraflı bir diplomatik platformdur. Haber metninde Dr. İbrahim'in yaptığı konuşmada, Afrika Boynuzu bölgesinin tarihsel ve demografik

yakınlıklarından hareketle ekonomik bütünleşme potansiyeline sahip olduğu vurgulanmış; Sudan'ın doğal kaynak zenginliği sayesinde bölgesel gıda güvenliğine katkı sunabileceği ifade edilmiştir.

Bakan, Sudan'ın Afrika Kalkınma Bankası (AFDB) gibi bölgesel finans kuruluşlarından daha fazla yararlanması gerektiğini, bu tür fonların özellikle ulaştırma, enerji ve tarım gibi stratejik sektörlerde kullanılmasının bölgesel kalkınmayı teşvik edeceğini belirtmiştir. Ayrıca Sudan'ın coğrafi konumunun, kıtanın dış dünya ile bağlantısında stratejik bir rol oynadığı ve bu nedenle karayolu, demiryolu ve liman altyapısının ortak projeler yoluyla geliştirilmesinin önem taşıdığı ifade edilmiştir. Sudan'ın Etiyopya elektrik enerjisinden faydalanması ve bölge ülkelerinin temiz enerji kaynaklarını ortak biçimde değerlendirmesi gerektiği dile getirilmiş; iklim değişikliğinin yarattığı tehditlerle mücadelede kolektif hareket etmenin zorunluluğu vurgulanmıştır.

Haberde ayrıca Sudan'ın savaşın olumsuz etkileriyle karşı karşıya olduğu; barışın tesisi ve istikrarın sağlanması için bölge ülkelerinin Sudan'a destek vermesinin beklendiği ifade edilmiştir. Sudan'ın, içinde bulunduğu zorlu koşullara rağmen çeşitli ekonomik göstergelerde ilerleme kaydettiği belirtilmiş, ancak son dönemde Afrika'daki bazı bölgesel platformlardan kasıtlı olarak dışlandığı yönünde bir eleştiri dile getirilmiştir. Türkiye'nin bu çok taraflı diplomatik bağlamdaki temsili, haberin sonunda kısa bir şekilde belirtilmektedir. Türkiye'nin, Afrika Boynuzu Girişimi toplantısına gözlemci veya destekçi ülke olarak katıldığı bilgisi, onun bu tür bölgesel kalkınma ve iş birliği inisiyatiflerinde aktif diplomatik varlık göstermeye devam ettiğini ortaya koymaktadır. Bu temsil biçimi, Türkiye'nin Afrika kıtasındaki çok taraflı mekanizmalara katılımı üzerinden yürüttüğü kamu diplomasisi stratejisiyle uyumludur. Özellikle enerji, ulaşım ve altyapı gibi kalkınmaya yönelik sektörlerde yürütülen bölgesel iş birliklerinde Türkiye'nin teknik uzmanlık ve yatırım kapasitesiyle yer almaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Türkiye'nin IGAD, Avrupa Birliği, ABD ve Birleşik Krallık gibi diğer uluslararası aktörlerle aynı platformda yer alması, onun Afrika'daki çok taraflı diyaloglara entegre olma çabasını göstermesi açısından da önemlidir. Haber, Sudan'ın Afrika Boynuzu bölgesindeki entegrasyon arayışlarını ve kalkınma vizyonunu ön plana çıkarırken, Türkiye'nin bu sürece destek veren bir aktör olarak yer aldığını ima eden bir temsil biçimi sunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin, Afrika'da yumuşak güç kapasitesini diplomatik

katılım ve bölgesel kalkınma ortaklıkları yoluyla güçlendirmeye çalıştığı gözlemlenmektedir.

Resim 3.4. Maliye Bakanı, Addis Ababa’da Afrika Boynuzu Maliye Bakanları Toplantısına Katıldı

Finance Minister participates in Horn of Africa's finance ministers' meeting in Addis Ababa

Addis Ababa, February 19 (SUNA) – Minister of Finance and Economic Planning, Dr. Gabriel Ibrahim, represented Sudan in the meetings of the Horn of Africa initiative held in Addis Ababa, Ethiopia on February 18, which aims to discuss joint projects for member states.

The Minister stressed, in his speech before the initiative session, the importance of economic integration and joint movement to enhance the capabilities of the countries of the region, and to benefit from the historical relations and demographic structure that unite them to achieve the desired integration, ensuring that Sudan, with its abundant natural capabilities, is qualified to achieve food security for the region, pointing to the importance of increasing Sudan's opportunities to benefit within the African system from the financing available through the African Development Bank to finance vital sectors and employ their comparative advantages for the benefit of the countries of the region.

The Minister stressed the importance of integrating efforts to push forward joint projects in the fields of roads and railways to benefit from Sudan's strategic location to connect the continent to the world and stimulate foreign trade through its seaports, pointing to the importance of joint projects in the field of water and electricity and the necessity for Sudan to benefit from the electricity in Ethiopia and for the countries of the region to benefit from the natural opportunities for clean, environmentally friendly energies, stressing the importance of joint efforts to address the risks of climate change and its negative repercussions on the Horn of Africa.

The Minister expressed Sudan's aspiration to the countries of the Horn of Africa to support its efforts to end the war due to its negative impact on peace and the stability of the countries of the region.

The Minister of Finance reviewed the indicators of progress achieved by Sudan during the previous period despite its extreme circumstances, pointing to Sudan's recent deliberate exclusion from regional platforms despite its efforts to be effective within the African system.

For their part, the participants in the initiative table affirmed their support for Sudan in the reconstruction phase by participating in vital projects that link the countries of the Horn of Africa with an energy, water, roads and railways.

It is worth mentioning that the initiative was attended by the finance ministers of the Horn of Africa, representatives of the IGAD organization, Türkiye, Britain, the European Union and the United States of America.

SH/SH

Kaynak: <https://suna-sd.net/posts/finance-minister-participates-in-horn-of-africas-finance-ministers-meeting-in-addis-ababa>

4 Ocak 2025 tarihinde SUNA’da yayınlanan “Sudan Geçiş Egemenlik Konseyi Başkanı, Türkiye Dışişleri Bakan Yardımcısı ile Görüştü” başlıklı haber, Sudan Geçiş Egemenlik Konseyi Başkanı General Abdel-Fattah Al-Burhan ile Türkiye Dışişleri Bakan Yardımcısı Prof. Dr. Burhanettin Duran arasında gerçekleşen resmi görüşmeyi anlatmaktadır. Bu görüşmede iki ülke arasındaki ikili ilişkiler ve ortak iş birliği alanları

ele alınmıştır. Özellikle, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Sudan Geçiş Egemenlik Konseyi Başkanı'na sunulan barış girişimi değerlendirilmiş ve bu girişimin Sudan tarafından olumlu karşılandığı belirtilmiştir.

Sudan tarafı, Türkiye'nin barış çabalarına verdiği desteği memnuniyetle karşıladığını ifade etmiş ve bu yaklaşımın devam ettirilmesi yönünde talepte bulunmuştur. Görüşmede ayrıca, Türkiye'nin Sudan'a yönelik ekonomik ve insani destekleri de öne çıkmaktadır. Türkiye'nin Portsudan'da Türk bankası açma hazırlığında olduğu ve bu sayede iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin güçlendirilmesinin hedeflendiği vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) ve diğer yardım kuruluşlarının Sudan'da aktif biçimde insani yardım faaliyetlerinde bulunduğu, özellikle üç gemi aracılığıyla binlerce ton insani yardımın Sudan'a ulaştırıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin Sudan'daki sağlık hizmetlerine de katkı sunduğu, Neyala'da bulunan Türk hastanesinin halen hizmet vermeye devam ettiği belirtilmiştir.

Türkiye Dışişleri Bakan Yardımcısı Prof. Dr. Burhanettin Duran, ziyaret kapsamında Sudanlı ilgili bakanlarla bir araya gelmiş ve bu görüşmelerin olumlu ve verimli geçtiğini ifade etmiştir. Türkiye ile Sudan arasında tarihi ve kültürel bağların bulunduğu vurgulanırken, Sudan'ın egemenliği, toprak bütünlüğü ve birliği konusundaki hassasiyetlere Türkiye tarafından tam destek verildiği dile getirilmiştir. Türkiye'nin Sudan'da barış ve istikrarın sağlanmasına yönelik bölgesel ve uluslararası girişimleri desteklediği ve bu sürecin güçlendirilmesi için çaba sarf ettiği belirtilmiştir. Duran ayrıca, Türkiye'nin savaşın başladığı dönemde dahi Sudan'daki büyükelçiliğini kapatmayarak ve Portsudan'da çalışmalarını sürdürerek, Sudan halkının yanında durduğunu göstermiştir. Haber metni Türkiye'nin Sudan'a yönelik çok boyutlu ve kapsamlı bir destek yaklaşımı benimsediğini ortaya koymaktadır. Türkiye, hem diplomatik alanda barış çabalarına aktif katkı sunan hem de ekonomik ve insani yardımlarla Sudan halkının ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan önemli bir aktör olarak tasvir edilmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin Sudan'da sürdürülebilir barış ve kalkınma için bölgesel iş birliği ve dayanışma çerçevesinde hareket ettiği vurgulanmaktadır. Haberde Türkiye, Sudan'ın egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı duyan, dostane ilişkiler geliştiren ve insani yardımla halkın yanında olan sorumlu bir dış politika aktörü olarak temsil edilmektedir.

Resim 3.5. Sudan Geçiş Egemenlik Konseyi Başkanı, Türkiye Dışişleri Bakan Yardımcısı ile Görüştü

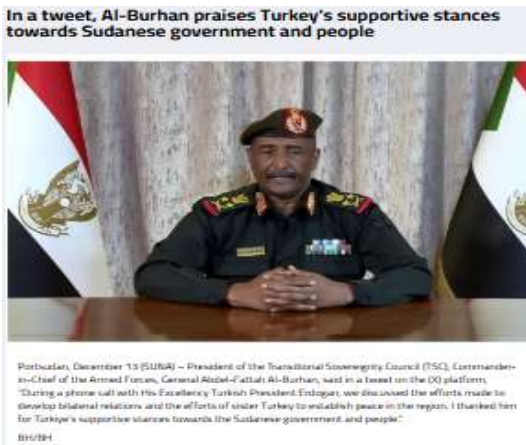
Kaynak: <https://suna-sd.net/posts/tsc-president-meets-turkish-deputy-foreign-minister>

13 Aralık 2024 tarihinde Suna haber ajansında yayınlanan “Al-Burhan, Türkiye’nin Sudan Hükümeti ve Halkına Yönelik Destekleyici Tutumunu Takdir Etti” başlıklı başka bir haber, Sudan Geçiş Egemenlik Konseyi Başkanı General Abdel-Fattah Al-Burhan’ın sosyal medya platformu X üzerinden yaptığı açıklamayı temel almaktadır. Al-Burhan, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile gerçekleştirdiği telefon görüşmesinde, iki ülke arasındaki ikili ilişkilerin güçlendirilmesi ve bölgedeki barış

süreçlerinin desteklenmesi üzerine kapsamlı bir değerlendirme yapmıştır. Ayrıca, Türkiye'nin Sudan hükümeti ve halkına yönelik sergilediği destekleyici ve dostane tutumu için Erdoğan'a teşekkürlerini iletmiştir. Bu açıklama, Türkiye-Sudan ilişkilerinin diplomatik düzeydeki yakınlığını ve Türkiye'nin bölgesel barışa katkı sağlamadaki aktif rolünü ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin Sudan'a yönelik yaklaşımı, haber metninde dostane, destekleyici ve bölgesel istikrarın temini için çaba gösteren bir aktör olarak temsil edilmektedir. Al-Burhan'ın Erdoğan'a teşekkür etmesi, Türkiye'nin Sudan siyasetinde ve toplumsal yaşamında güvenilir bir müttefik olarak konumlandığını göstermektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin bölgesel barış süreçlerine dahil olması, yalnızca diplomatik ilişkilerle sınırlı kalmayıp aynı zamanda siyasi ve insani iş birliği alanlarında da kapsamlı bir destek mekanizması sunduğu izlenimini güçlendirmektedir. Haber, Türkiye'nin Sudan'daki krizlerin çözümüne yönelik kararlı ve yapıcı tutumunu vurgulamakta; Sudan hükümeti ile halkının yanında yer alan sorumlu bir dış politika aktörü imajını pekiştirmektedir. Bu durum, Türkiye'nin bölgesel aktörler arasında güvenilir bir iş birliği ortağı olarak konumunu sağlamlaştırırken, aynı zamanda iki ülke arasındaki tarihsel ve kültürel bağların da güçlendirilmesine hizmet etmektedir. Dolayısıyla, metin Türkiye'nin diplomasi, barış inşası ve bölgesel istikrar konularında aktif ve pozitif bir rol üstlendiğini akademik bir dil ve kapsamlı bir perspektifle yansıtmaktadır.

Resim 3.6. Al-Burhan, Türkiye'nin Sudan Hükümeti ve Halkına Yönelik Destekleyici Tutumunu Takdir Etti

Kaynak: <https://suna-sd.net/posts/in-a-tweet-al-burhan-praises-turkeys-supportive-stances-towards-sudanese-government-and-people>

SONUÇ

Medya, günümüz toplumlarında bilgi akışının temel kaynaklarından biri olarak uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde önemli bir araç konumundadır. Özellikle resmi haber ajansları, geniş muhabir ağı ve hızlı haber yayma kapasitesi sayesinde, devlet politikaları ve dış ilişkiler bağlamında ulusal ve uluslararası algıların oluşumunda belirleyici rol oynamaktadır. Türkiye ile Sudan arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkiler, uzun bir tarihsel sürece dayanmakta ve her iki ülkenin iş birliği mekanizmaları son yıllarda önemli ölçüde derinleşmiştir. Bu iş birlikleri, diplomatik temasların yanı sıra ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda da çeşitlenerek devam etmektedir. Sudan'ın resmi haber ajansı SUNA, hem ülke içi kamuoyunun bilgilendirilmesinde hem de dış politika dinamiklerinin yansıtılmasında kritik bir aktör olarak öne çıkmaktadır. SUNA'nın Türkiye ile ilgili haber içerikleri, iki ülke arasındaki ilişkilerin Sudan kamuoyundaki algısını şekillendirmede önemli bir araç işlevi görmektedir. Araştırma sürecinde analiz edilen haberlerin sayısal dağılımı, kullanılan dil, aktör profilleri ve görsel materyal tercihleri, Türkiye'nin Sudan'da nasıl algılandığına dair veriler sağlamıştır.

SUNA Haber Ajansı'nda Şubat 2024-Mayıs 2025 döneminde yayımlanan Türkiye-Sudan ilişkilerine dair haberlerin aylık dağılımı incelendiğinde, haber sayılarının belirli dönemlerde arttığı, özellikle Mart 2025'te zirveye ulaştığı görülmektedir. Bu artışların diplomatik ziyaretler, insani yardım faaliyetleri ve stratejik gelişmelerle bağlantılı olduğu değerlendirilmiştir. Haberlerin çoğunluğu orta uzunlukta (251–500 sözcük) olup, detaylı bilgi sunmaktadır. Fotoğraf kullanımı oldukça yaygındır (%85,96), ancak haberlerde video içeriği bulunmamaktadır. Kullanılan görsellerin çoğu, diplomatik bağlamı ve ilişkileri destekleyici niteliktedir. İçerik açısından bakıldığında, haberlerin büyük bir bölümü siyaset ve diplomasi (%38,60) ile insani yardım ve kriz müdahalesi (%24,56) temaları etrafında yoğunlaşmaktadır. Ekonomi, savaş-güvenlik ve eğitim gibi alanlara daha sınırlı yer verilirken, kültür, sanat ve çevre temalarına dair herhangi bir habere rastlanmamıştır. Haber başlıklarında ise çoğunlukla kişi isimlerine yer verilmiş (%73,68)

ve resmi aktörler ön plana çıkarılmıştır. Haberlerin tümü SUNA tarafından hazırlanmış, başka bir yerel ya da uluslararası ajans kaynağı kullanılmamıştır. Metinlerde en çok yer verilen aktörler bakanlar, devlet başkanları ve büyükelçilerdir. Türkiye, haberlerde dostane, yardımsever ve stratejik ortak olarak temsil edilmiştir. Haberlerin %86'sında Türkiye'ye yönelik olumlu bir tutum sergilenmiş; negatif içerikler ise daha çok Sudan'daki iç sorunlara ve insani krizlere odaklanmıştır. Genel olarak devlet merkezli, resmi ve tek taraflı bir söylem hakimdir.

SUNA Haber Ajansı'na ait haberlerin tematik analizi, Türkiye'nin Sudan ile ilişkilerinin üç ana ekseninde çerçevelendiğini ortaya koymaktadır. Bunlar diplomatik ve kalkınmacı iş birlikleri, insani yardım faaliyetleri ve savaş-güvenlik gündemidir. Bu çerçevede Türkiye, haber söyleminde Sudan'ın stratejik ve insani ortağı olarak merkezi bir konumda temsil edilmekte; uluslararası ilişkilerin seyrinde olumlu, yapıcı ve destekleyici bir aktör olarak sunulmaktadır. Diplomatik ilişkiler kapsamında Türkiye ile gerçekleştirilen resmi görüşmeler, ekonomik ve tarımsal iş birlikleri, sağlık protokolleri, kültürel mirasın korunması ve yükseköğretim bursları gibi çeşitli alanlardaki temaslar, çoğunlukla “iş birliği”, “kalkınma”, “güçlendirme” ve “dostluk” gibi olumlu kavramlarla çerçevelenmektedir. Özellikle Türkiye Cumhuriyeti Hartum Büyükelçiliği ve Büyükelçi Fatih Yıldız'ın haberlerde sıkça yer alması, Türkiye'nin bu bağlamda aktif, görünür bir diplomatik aktör olarak konumlandığını göstermektedir. Türkiye, haberlerde sıklıkla “kardeş ülke”, “yardımsever dost” ve “stratejik ortak” gibi nitelendirmelerle sunularak, ikili ilişkilerin samimi ve karşılıklı faydaya dayalı olduğu mesajı verilmektedir.

İnsani yardım temalı haberlerde ise Türk Kızılayı ve AFAD gibi kurumların sahada yürüttüğü faaliyetler ayrıntılı biçimde aktarılmaktadır. Gıda güvencesi, ilaç desteği, sağlık hizmetlerinin sunumu, barınma çözümleri, mülteci krizlerine müdahale ve afet yönetimi gibi konular, Türkiye'nin insani sorumluluk üstlenen bir aktör olarak temsilini pekiştirmektedir. Bu haberlerde kullanılan söylem, Türkiye'nin yalnızca diplomatik değil, aynı zamanda sahada somut katkılar sunan bir ortak olarak algılanmasına katkı sağlamaktadır.

Savaş ve güvenlik gündemine odaklanan haberlerde ise Sudan'daki iç savaşın yıkıcı etkilerine ve milis grupların saldırılarının yarattığı güvenlik krizine dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda Türkiye, barışçıl çözüm önerileri geliştiren, Sudan'ın ulusal birliğini ve

egemenliğini destekleyen, paralel otorite oluşumlarına karşı net tavır alan bir aktör olarak temsil edilmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin medya aracılığıyla uluslararası insani farkındalık oluşturma çabalarına da vurgu yapılmakta; bu yönüyle Türkiye, yalnızca diplomatik bir aktör değil, aynı zamanda küresel vicdana seslenen bir ülke olarak da konumlandırılmaktadır. SUNA'nın söylemsel yaklaşımı değerlendirildiğinde, haberlerin resmi, kurumsal ve hükümet odaklı bir dil taşıdığı görülmektedir. Toplumsal aktörler, sivil inisiyatifler veya eleştirel sesler, haberlerde sınırlı düzeyde yer almakta; bunun yerine devlet kurumları ve resmî aktörler ön planda tutulmaktadır. Bu durum, SUNA'nın Türkiye ile ilişkiler bağlamında devletlerarası diplomatik temasları ve kurumsal iş birliklerini önceliklendiren, aynı zamanda bu ilişkileri meşrulaştıran bir haber kurgusu oluşturduğunu göstermektedir.

Medya diplomasisinin etkin bir şekilde yürütülmesi sürecinde, özellikle haber ajanslarının kullanımının maksimum düzeye çıkarılması amacıyla bazı önemli öneriler sunulabilmektedir. Öncelikle, resmi haber ajanslarının teknik altyapısının güçlendirilmesi ve insan kaynakları kapasitesinin artırılması gerekmektedir. Bu sayede ajanslar, hızlı, doğru ve çok dilli haber üretme kabiliyetlerini geliştirebilir; böylelikle hem ulusal hem de uluslararası kamuoyuna daha etkili biçimde ulaşabilirler. Ayrıca, haber ajanslarının sadece siyasi ve ekonomik gelişmeleri değil, aynı zamanda kültürel, insani ve sosyal iş birliği alanlarını da kapsayıcı ve kapsamlı bir biçimde haberleştirmesi, iki ülke arasındaki ilişkilerin daha olumlu ve çok boyutlu algılanmasına katkı sağlayacaktır. Dijital ve sosyal medya platformlarının entegrasyonu ise medya diplomasisinin etkinliğini artırmak açısından kritik öneme sahiptir. Geleneksel haber ajansı yayınlarının dijital mecralarla bütünleştirilmesi, özellikle genç nesillere erişimi kolaylaştıracak ve etkileşimi artıracaktır. Bunun yanı sıra, haberlerin doğruluk, denge ve nesnellik ilkeleri çerçevesinde üretilmesi, karşılıklı güvenin tesis edilmesi ve olumsuz algıların minimize edilmesi için vazgeçilmezdir. Özellikle kriz dönemlerinde bilgi akışının sürdürülebilirliğini sağlamak üzere alternatif iletişim kanalları geliştirilmesi ve yerel aktörlerle iş birliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Araştırmacılar için gelecekteki çalışmalara yönelik olarak da çeşitli öneriler sunulabilir. İlk olarak, Türkiye-Sudan ilişkilerindeki medya temsiliyetinin yanı sıra, bölgesel diğer aktörlerin Sudan medyasındaki temsilinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, medya

söylemleri ve aktör temsillerinin daha kapsamlı analiz edilmesine imkân tanıyacaktır. Ayrıca, haberlerde kullanılan dil, retorik ve söylem yapıları üzerine detaylı niteliksel çalışmalar yapılabilir; bu yaklaşım, medya aracılığıyla oluşturulan ulusal ve uluslararası algıların derinlemesine kavranmasına katkı sağlayacaktır. Sudan ve Türkiye’de medya tüketicilerinin resmi haber ajanslarından gelen haberleri nasıl algıladığını ölçmeye yönelik kamuoyu araştırmaları ise alana özgün ve önemli bulgular sunacaktır. Bunun yanında, dijital medya ve yeni iletişim teknolojilerinin medya diplomasisi üzerindeki etkilerinin incelenmesi, bu platformların haber ajanslarının işleyişi ve uluslararası iletişim stratejilerine sağladığı katkıların açığa çıkarılmasına olanak verecektir. Son olarak, kriz dönemlerinde, özellikle çatışma ve siyasi belirsizlik ortamlarında, medya ajanslarının haber üretim süreçleri, sansür uygulamaları ve propaganda stratejileri üzerine kapsamlı araştırmalar yapılması önemlidir.

KAYNAKÇA

- Abasalih, M. A.-F. Q. (1988). The philosophy and history of Al-Khalwa in the Sudan (Doctoral dissertation). The Pennsylvania State University.
- Abdukarimova, G. (2021). *Devlete bağlı haber ajanslarında ülke temsillerinin mukayeseli bir alışması: Anadolu Ajansı'nda Kırgızistan, Kabar Ajansı'nda Türkiye temsillerinin içerik açısından karşılaştırılması* [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Adegbola, O., Gearhart, S., & Cho, J. (2022). Reporting bias in coverage of Iran protests by global news agencies. *The International Journal of Press/Politics*, 27(1), 138–157. <https://doi.org/10.1177/1940161220966948>
- Ahmed, A. B. A. S. (1984). Mass media and development in Sudan (Doctoral dissertation). The Pennsylvania State University.
- Akalın, İ. E. (2022). *Haber ajanslarının yeni medyadaki yapısı: Suriye iç savaşı rneği* [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Akın, Z. O. (2010). *Uluslararası haber ajanslarının Türkiye haberlerinde eşik bekçiliği uygulamaları: Reuters ve AP rneği* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Aldemir, M. T. (2024). *Kamu diplomasisinde haber ajanslarının rolü: Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşması haberleri ve Anadolu Ajansı rneği* [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Alemdar, K. (1981). Türkiye'de ağdaş haberleşmenin tarihsel kökenleri. AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokulu Basımevi.
- Al-Najjar, M. (2023, July 8). Sudan war: How do Sudanese journalists pay the tax for revealing facts? BBC News Arab. <https://www.bbc.com/arabic/articles/c519ywgy09o>
- Alyarova, T. (2019). Ajans gazeteciliği-AzerTac. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 9(2), 269–281.
- Atlas, F. (2013). *Türkiye'de haber ajanslarının rekabet yapısı: Anadolu Ajansı ve Cihan Haber Ajansı rneği* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baker, N., & Scott, H. (2018). Media capacity building in Sudan: A measure of success? *African Journalism Studies*, 39(2), 130–137.
- Başkut, C. F. (1967). *Gazetecilik Dersleri*. Ankara.
- Bielsa, E. (2008). The pivotal role of news agencies in the context of globalization: A historical approach. *Global Networks*, 8(3), 347–366. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2008.00199.x>
- Birol, M., & Zeyrek, K. (2025). Gençlik kültürü bağlamında yaşam tarzlarının sunumu: “Kardeşlerim” ve “Elite” dizileri üzerinden gstergibilimsel karşılaştırma. *Journal of Awareness*, 10(1), e2821–e2821.
- Boudchar, O. A. (2022). *News agencies in the context of globalization, case study:*

Turkish Anadolu Agency [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bülbül, A. R. (2000). Genel gazetecilik. Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Castells, M. (2008). Ağ toplumunun yükselişi. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Chen, G.-M. (2012). The impact of new media on intercultural communication in a global context. *China Media Research*, 8(2), 1–10.
- Collins, R. O. (2008). A history of modern Sudan (C. 29). Cambridge University Press.
- Cotterlaz, P., & Fize, E. (2019). Information in the first globalization: news agencies and trade. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3389918>
- Cottle, S. (2008). Reporting demonstrations: The changing media politics of dissent. *Media, Culture & Society*, 30(6), 853–872.
- Dahl, R. A. (2008). Democracy and its critics. Yale University Press.
- Doğramacı, M. E. (2023). *Kamu diplomasisi ve dijital diplomasi: Türk, Amerikan, Fransız ve Rus haber ajanslarının 1915 Ermeni olayları üzerine Twitter kullanımı* [Yüksek lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Doğu, O. (2024). *Rus Ria ve İnterfaks haber ajanslarına göre 2. Karabağ Savaşı* [Yüksek lisans tezi, Gebze Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Duru, Y. (2019). *Uluslararası haber ajanslarında Recep Tayyip Erdoğan temsili: Reuters ve TASS örneği* [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Düzcan, A. (2022). *Uluslararası haber ajanslarının Barış Pınarı Harekâtına yaklaşımı* [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- El-Avad, M. B. (2025, May 2). The media landscape in Sudan during the war. Al Jazeera Media Institute. <http://institute.aljazeera.net/en/ajr/article/media-landscape-sudan-during-war>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.
- Fortner, R. S. (1993). International communication: History, conflict, and control of the global metropolis.
- Freitag, A. R., & Stokes, A. Q. (2009). *Global public relations: Spanning borders, spanning cultures*. Routledge.
- Galander, M., & Starosa, W. J. (1997). Press controls and the post-colonial Sudanese press. In F. Eribo & W. Jong-Ebot (Eds.), *Press freedom and communication in Africa* (pp. 211–240). Africa World Press.
- Gadimov, J. (2014). *Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra Rusya ve Türk cumhuriyetlerinde haber ajansları* [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Galtung, J., & Ruge, M. H. (1965). The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers. *Journal of peace research*, 2(1), 64-90.
- Guo, L., & Vargo, C. J. (2020). Predictors of international news flow: Exploring a

networked global media system. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 64(3), 418–437. <https://doi.org/10.1080/08838151.2020.1796391>

- Girgin, A. (2002). Uluslararası İletişim Haber Ajansları ve A.A. Der Yayinevi.
- Gramsci, A. (2020). Selections from the prison notebooks. İçinde *The applied theatre reader* (ss. 141-142). Routledge.
- Grunig, J. E. (2013). Communication, public relations, and effective organizations: An overview of the book. *Excellence in public relations and communication management*, 1-28.
- Guo, L., & Vargo, C. J. (2020). Predictors of International News Flow: Exploring a Networked Global Media System. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 64(3), 418-437. <https://doi.org/10.1080/08838151.2020.1796391>
- Gügünağaoğlu, C. (2020). *Haber çerçeveleme kuramı bağlamında Anadolu Ajansı ve TASS Haber Ajansı'nın Karlov suikastı haberleri* [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Hall, S. (1997). The spectacle of the other. Representation: Cultural representations and signifying practices, 7, 223-290.
- Hendrickx, S. (1995). Analytical bibliography of the Prehistory and the Early Dynastic period of Egypt and Northern Sudan. Leuven University Press.
- Herkenrath, M., & Knoll, A. (2011). Protest events in international press coverage: An empirical critique of cross-national conflict databases. *International Journal of Comparative Sociology*, 52(3), 163-180.
- İdris, S. A., Elamin, A. A., & Warille, A. (2020). Sudan. Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi, 2(1), 111-119.
- İşık, T., & Temel, M. (2024). Kamu diplomasisi ve medya: Anadolu Ajansı örneği. In Ş. Arslan & M. Temel (Eds.), *Kamu diplomasisi ve yumuşak güç: İletişim perspektifli incelemeler* (ss. 33–53). Nobel Bilimsel Eserler.
- Izzati, N. (2021). *Endonezya Ulusal Haber Ajansı Antara'nın haberlerinde Türkiye'nin tasarımının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Iosifidis, P. (2011). Global media and communication policy: An international perspective. Springer.
- Kadoda, G., & Hale, S. (2015). Contemporary youth movements and the role of social media in Sudan. *Canadian Journal of African Studies/Revue canadienne des études africaines*, 49(1), 215-236.
- Keskin, K. (2021). *Uluslararası haber ajanslarında Türkiye'nin sınır ötesi askeri harekâtları: Sputnik ve VOA örneği* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Keskin, K. (2025). *İslam Cumhuriyeti Haber Ajansı (IRNA) haberciliği bağlamında İran dış politikası* [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kim, Y., Gonzenbach, W. J., Vargo, C. J., & Kim, Y. (2016). First and second levels of

- intermedia agenda setting: Political advertising, newspapers, and Twitter during the 2012 US presidential election. *International Journal of Communication*, 10, 20.
- La Parra, D., Penalva, C., & Mateo, M. Á. (2010). The representation of the world in national Arab news agencies: An exploration of (trans) national networks in the official Arab media. *Convergencia*, 17(53), 125-150.
- Lull, J. (2000). *Media, communication, culture: A global approach*. Columbia University Press.
- Madikiza, L., & Bornman, E. (2007). International communication: Shifting paradigms, theories and foci of interest. *Communicatio*, 33(2), 11-44.
- Maimaitimin, B. (2014). *Çin ulusal haber ajansı: Xinhua ve güncel Çin basını* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public opinion quarterly*, 36(2), 176-187.
- McPhail, T. L. (2010). *Global communication: Theories, stakeholders, and trends*. John Wiley & Sons.
- Meri, J. (2018). *Routledge Revivals: Medieval Islamic Civilization (2006): An Encyclopedia-Volume II*. Routledge.
- Mfa.gov.tr. (2025). Türkiye—Sudan Siyasi İlişkileri / T.C. Dışişleri Bakanlığı. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-sudan-siyasi-iliskileri.tr.mfa>
- Mohmed, M. M. A. (2024). *Sudan Haber Ajansı (SUNA) örneği üzerinden Sudan'da iklim değişikliği konularının ele alınması* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Monitor, E.-M. H. R. (2022, Mart 31). “We Have to Hide Who We Are”: Harassments against journalists in Sudan after the military coup (25 October 2021 – 8 March 2022). Euro-Med Human Rights Monitor. <https://euromedmonitor.org/en/article/5018/%22We-Have-to-Hide-Who-We-Are%22:-Harassments-against-journalists-in-Sudan-after-the-military-coup-%2825-October-2021-%E2%80%938-March-2022%29>
- Mowlana, H. (1996). *Global communication in transition* (C. 19). Sage.
- Neuendorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook*. Sage publications.
- Nye, J. S. (1990). Soft power. *Foreign policy*, 80, 153-171.
- Oladosu, A. A. (2024). *Modern Sudanese Literature*. İçinde *Oxford Research Encyclopedia of Literature*.
- Özdemir, M. (2021). *Batı merkezli uluslararası medyada Orta Doğu'nun temsili: Uluslararası haber ajansları üzerinden bir okuma* [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Özerinç, S. B. (2008). *Uluslararası haber ajanslarından Reuters'a göre Karabağ sorunu* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Pigman, G. A., & Deos, A. (2008). Consuls for hire: Private actors, public diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy*, 4(1), 85-96.

- Rahman, M. (2022). *Bangladeş ve Türkiye'deki haber ajanslarının haber üretme pratikleri: Türkiye'den AA ve İHA, Bangladeş'ten BSS ve UNB rnekleri* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Riffe, D., Lacy, S., Watson, B. R., & Lovejoy, J. (2023). *Analyzing media messages: Using quantitative content analysis in research*. Routledge.
- Rymkul, A. (2022). *Haber ajanslarında ülke temsilinin karşılaştırmalı analizi: Anadolu Ajansında Kazakistan, Kazinform Ajansında Türkiye* [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi
- Salih, M. M. (1965). The Sudanese Press. *Sudan Notes and Records*, 46, 1-7.
- Savaş Sırasında Sudan'daki Medya Manzarası | Al Jazeera Medya Enstitüsü. (t.y.). Geliş tarihi 12 Haziran 2025, gnderen <http://institute.aljazeera.net/en/ajr/article/media-landscape-sudan-during-war>
- Sharkey, H. J. (1999). A century in print: Arabic journalism and nationalism in Sudan, 1899–1999. *International Journal of Middle East Studies*, 31(4), 531-549.
- Signitzer, B. H., & Coombs, T. (1992). Public relations and public diplomacy: Conceptual covergences. *Public relations review*, 18(2), 137-147.
- Subrahmanyam, K., & Greenfield, P. M. (1998). Computer games for girls: What makes them play. From Barbie to Mortal Kombat: gender and computer games, 46-71.
- Sudan News Agency. (2025). Sudan News Agency. <https://www.suna-sd.net/about>
- Sudanembassy. (2022). Sudanembassy. <http://www.sudanembassy.org.sa/ar/about-sudan/general-information/>.<http://www.sudanembassy.org.sa/ar/about-sudan/general-information/>
- SUNA. (2024, 13 Aralık). Sudan Haber Ajansı—Al-Burhan, Türkiye'nin Sudan Hükümeti ve Halkına Yönelik Destekleyici Tutumunu Takdir Etti. <https://suna-sd.net/posts/in-a-tweet-al-burhan-praises-turkeys-supportive-stances-towards-sudanese-government-and-people>
- SUNA. (2025, 4 Ocak). Sudan Haber Ajansı—Sudan Geçiş Egemenlik Konseyi Başkanı, Türkiye Dışışleri Bakan Yardımcısı ile Görüştü <https://suna-sd.net/posts/tsc-president-meets-turkish-deputy-foreign-minister>
- SUNA. (2025, şubat 5). Sudan Haber Ajansı—Türkiye Başkonsolosu Vekili, Türkiye'nin Sudan'a verdiği desteği vd. <https://suna-sd.net/>. <https://suna-sd.net/posts/alknsl-alaaam-balanabltrkya-yshyd-baldaam-altrk-llsodan>
- SUNA. (2025, 19 şubat). Sudan Haber Ajansı— Maliye Bakanı, Addis Ababa'da Afrika Boynuzu Maliye Bakanları Toplantısına Katıldı <https://suna-sd.net/posts/finance-minister-participates-in-horn-of-africas-finance-ministers-meeting-in-addis-ababa>
- SUNA. (2025, 23 Mart). Sudan Haber Ajansı—Dışışleri Bakanı, Türkiye ve Endonezya büyükelçilerini kabul etti. <https://suna-sd.net/posts/foreign-minister-receives-turkiye-and-indonesia-ambassadors#>
- şahin, M. (2013). Ajans gazeteciliği ve medya sektrnde haber ajanslarının etkinliği. İletişim kuram ve araştırma dergisi, 37, 196-210.
- Tiffen, R. (1976). A new information order? *International agencies and the flow of news*.

- Southeast Asian Journal of Social Science, 4(2), 65-76.
- Tokgöz, O. (1994). Temel Gazetecilik (8. Baskı). İmge Kitabevi.
- Turner, B. (2004). Edward W. Said: Overcoming orientalism. *Theory, Culture & Society*, 21(1), 173-177.
- Unlimited, F. P. (2023, Haziran 23). The Sudan war is also a crisis for the safety of journalists |Free Press Unlimited. <https://www.freepressunlimited.org/en/current/sudan-war-also-crisis-safety-journalists>
- Warburg, G. R. (1991). The Turco-Egyptian Sudan: A Recent Historiographical Controversy. *Die Welt des Islams*, 2, 193-215.
- Weber, R. P. (1990). Basic Content Analysis (2nd ed.). Newbury Park, CA: SAGE Publications.
- Widdatallah, M. A. (2025). Media Practice and Prospects for the Rise of Modern Sudan: A Study of Opportunities and Challenges. *Dirasat: Human and Social Sciences*, 52 (7319)(4), 1-13.
- Yaşar, E. (2024). *Uluslararası haber ajanslarında mülteci ve sığınmacıların temsili: Göç sürecinde karşılaşılan sosyal sorunlar* [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayınları.
- Yimamu, M. (2016). *Çin medyası ve haber ajansları: Xinhua ajansı örneği* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Van Dijck, J. A. G. M. (2006). The network society: Social aspects of new media (2nd ed.). Sage Publications.